

Møte torsdag den 17. januar 2008 kl. 10

President: Carl I. Hagen
Dagsorden
(nr. 42):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl, Sonja Irene Sjøli og Svein Flåtten om utredning og innføring av Internett-basert tjenesteportal til bruk ved kjøp av plasser i barnevernstiltak (Innst. S. nr. 103 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:98 (2006-2007))
2. Interpellasjon fra representanten May-Helen Molvær Grimstad til barne- og likestillingsministeren:

«Redd Barna har avdekket at kun 9 av 106 kommuner har kartlagt omfanget av vold og seksuelle overgrep i kommunen, og kun 15 kommuner har en handlingsplan for arbeid mot vold og overgrep mot barn. Barnevernstjenesten har et sentralt ansvar for et barns totale omsorgssituasjon, og har derfor et særlig ansvar for barn som utsettes for fysiske eller seksuelle overgrep. Samtidig er det avgjørende at samarbeidet med helsevesen, skole, barnehage og politi fungerer godt. I Vest-Agder har de et tverretatlig utredningsteam som håndterer mistanker om seksuelle overgrep. Utredningsteamet kan vise til gode resultater når det gjelder å hjelpe barn som viser tegn på å ha blitt utsatt for incest og seksuelle overgrep. Dette er til stor hjelp for familiene og hjelpeapparatet.

Vil statsråden arbeide for at tverrfaglige utredningsteam skal finnes i hele landet?»
3. Interpellasjon fra representanten Ola T. Lånke til barne- og likestillingsministeren:

«Når prosjekter av betydning for miljø og samfunn skal realiseres, pålegges utbyggerne å gjennomføre en konsekvensutredning. Det hersker ingen uenighet om at dette er nødvendig for å unngå utilsiktede konsekvenser av naturinngrep. Gjelder det derimot større prosjekter av etisk, historisk eller sosiokulturell betydning, synes dette hensynet ikke å telle. Utkastet til ny felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par som har vært ute på høring, tar sikte på en omfattende reform av ekteskapsinstituttet som vil bryte med viktige elementer i vår kristne kulturarv og ha konsekvenser for adopsjon av barn og for foreldreskapets biologiske forankring.

Hvordan vurderer statsråden behovet for å gjennomføre en konsekvensutredning før loven fremmes?»
4. Interpellasjon fra representanten Karin S. Woldseth til barne- og likestillingsministeren:

«I Innst. S. nr. 217 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 24 (2004-2005), som omhandler erstatningsordninger for barn i barnehjem og spesialskoler for barn med atferdsproblemer, forutsatte en samlet komité at man ikke skulle gjøre gjeldende foreldelse i saker som gjaldt denne gruppen. Vi er i den senere tid blitt kjent med at staten har gjort akkurat det motsatte av hva som var Stortingets enstemmige forutsetning for at disse

sakene skulle gå gjennom det ordinære domstolsapparatet. I svar på skriftlig spørsmål nr. 139 (2007-2008) stilt av representanten Arne Sortevik svarer statsråden at Stortingets enstemmige presisering om foreldelse inngikk som et viktig moment i statens vurderinger av å påberope seg foreldelse i en konkret barnehjemssak.

Mener statsråden at det er riktig å se bort fra de merknader og vedtak som et samlet storting sto bak, når det rettes erstatningskrav mot staten?»

5. Interpellasjon fra representanten Gunnar Gundersen til kultur- og kirkeministeren:

«Idrett og toppprestasjoner i verdensklasse er viktig for nordmenn. I siste stortingsmelding om idrett heter det: «Idrett på elitenivå er et uttrykk for et kulturfenomen som gir publikum felles opplevelser, og som bidrar til identitetsskaping i vid forstand.» Å legge forholdene til rette for et samfunnsnyttig liv etter idrettskarrieren for dem som bidrar til denne identitetsskapingen, bør være et ansvar både for samfunnet og for idretten selv. En utfordring for samfunnet er derfor å stimulere til å kombinere toppidrett, som i seg selv er en heltidsstilling, med utdanning. Det finnes ordninger som fungerer bra for enkelte i dag, men i mangel av en helhetlig strategi møter utøvere ofte begrensninger som tvinger fram et valg av det ene framfor det andre.

Vil statsråden sammen med kunnskapsministeren og forsknings- og høyere utdanningsministeren og Norges Idrettsforbund (NIF) utvikle en helhetlig strategi for hvordan toppidrettslig utvikling og utdanning kan gå hånd i hånd?»

6. Interpellasjon fra representanten Jan Sahl til samferdselsministeren:

«Den 28. november 2007 ble om lag hundre tusen trafikanter rammet da all togtrafikk på Østlandet ble innstilt, og en rekke telesamband ble satt ut av funksjon. På grunn av en kortslutning på Oslo sentralstasjon ble hele togtilbudet på det sentrale østland fullstendig lammet, og det ble avdekket store mangler knyttet til reserveløsninger for trafikkavvikling. Det må forventes at systemer som styrer vitale samfunnsfunksjoner, som togtrafikken på Oslo sentralstasjon, har tilfredsstillende reserveløsninger. Både reserveløsninger for strøm og backupsystemer for datasystemene som styrer togene, viste seg å være mangelfulle eller helt fraværende. For å unngå kjedereaksjoner, slik tilfellet kan ha vært på Oslo sentralstasjon, trengs tilfredsstillende reserveløsninger i alle vitale ledd.

Hva vil Regjeringen gjøre for å sikre vitale samfunnsfunksjoner, herunder systemer knyttet til trafikkavviklingen på Oslo sentralstasjon slik at noe liknende ikke skjer igjen?»

7. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Per Sandberg og Bård Hoksrud om opprettelse av et statlig veiselskap som skal legge forholdene til rette for hurtig utbygging av et effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett basert på statlig finansiering

(Innst. S. nr. 115 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:22 (2007-2008))

8. Referat

Presidenten: Representanten Berit *Brørby*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe foreligger søknad om omsorgspermisjon for representanten Ulf Erik Knudsen i tiden fra og med 17. januar til og med 31. januar.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Knut *Gjerde*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Knut *Gjerde* er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Solveig Horne og Hans Frode Kielland Asmyhr.

– Andre forslag foreligger ikke, og Solveig Horne og Hans Frode Kielland Asmyhr anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens møte.

Representanten Hans Olav Syversen vil fremsette et representantforslag.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:02:44]: På vegne av representantene Line Henriette Holten Hjemdal, Jan Sahl og meg selv vil jeg fremme forslag om lavere årsavgift og støtteordning for ettermontering av partikkelfiltre på dieseldrevne kjøretøy.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud vil fremsette et representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:03:16]: På vegne av representantene Per Sandberg, Arne Sortevik, Åge Starheim og meg selv vil jeg fremsette et representantforslag om dispensasjon for personer over 70 år til å kjøre persontransport mot vederlag.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl, Sonja Irene Sjøli og Svein Flåtten om utredning og innføring av Internett-basert tjenesteportal til bruk ved kjøp av plasser i barnevernstiltak (Innst. S. nr. 103 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:98 (2006-2007))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte innenfor den fordelte taletid på inntil fem replikker etter innlegget fra statsråden.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

May Hansen (SV) [10:04:59] (ordfører for saken): Vi behandler i dag Dokument nr. 8:98 for 2006-2007 om utredning og innføring av internettbasert tjenesteportal til bruk ved kjøp av plasser i barnevernstiltak.

Komiteen er delt i sitt syn på en tjenesteportal, men hele komiteen understreker viktigheten av at alle barn som underlegges barnevernets omsorg, har krav på gode tiltak tilpasset de behov det enkelte barn har. Barnevernet skal gi tilbud om tiltak som i størst mulig grad er basert på kunnskap og forskning. Dette legges det også vekt på både fra departementets og Bufdirs side. Det er et høyt prioritert mål å utvikle og implementere kunnskapsbaserte metoder i barnevernet.

Forslagsstillerne foreslår en utredning om utforming og innføring av en internettbasert tjenesteportal til bruk ved kjøp av plasser i barnevernstiltak. De viser til den danske tilbudsportalen som gir en oversikt over ulike tilbud innenfor sosial sektor.

Som saksordfører vil jeg påpeke at de oppgaver som den statlige barnevernstjenesten ivaretar i Norge, blir i Danmark utført av kommunene. Dette kan føre til et større behov for oversikt over institusjonene i Danmark siden det er mange beslutningstakere. Bufetat har i dag tilgjengelig informasjon om alle godkjente private institusjoner på sitt nettsted. På bakgrunn av at barnevernet er organisert som det er i Norge, mener Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet at en internettportal vil være av begrenset verdi for beslutningstakerne. Vi vil understreke at det er viktig med større åpenhet rundt barnevernet, og det vil i den sammenheng være viktig å vurdere å bygge ut informasjonen på Bufetats nettsider til også å gjelde offentlige institusjoner.

Medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i komiteen vil understreke at ideelle organisasjoners institusjoner skal prioriteres framfor kommersielle aktører ved kjøp av barnevernstiltak. Det er viktig å ivareta de ideelle organisasjonenes samfunnsengasjement, og det må legges til rette for et godt og forpliktende samarbeid mellom det statlige barnevernet og de ideelle organisasjonene. Den danske tilbudsportalen bygger på et stykkprissystem som etter disse medlemmers syn gir institusjoner og tiltak lite forutsigbarhet og dårlige rammevilkår. Det er i tillegg uaktuelt for Regjeringa å konkurransesette offentlige institusjoner.

Medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet foreslår derfor at dette forslaget vedlegges protokollen.

Olemic Thommessen (H) [10:08:26]: I den løpende debatten vi har hatt om barnevernet, har det slått meg hvor vanskelig det er å verifisere mange av de påstandene vi får fremsatt – det kan være fra involverte parter eller i og for seg også som i dagens Aftenposten, der statsråden hevder at staten tar ansvaret for de tyngste brukerne.

Åpenhet er en nødvendig forutsetning for god politisk debatt og fornuftig utøvelse av makt. Også i dette perspektiv er informasjonsflyten omkring barnevernet til ettertanke. Men åpenhet og tilgjengelighet er først og fremst viktig fordi det gir bedre muligheter til et godt barnevern. Treg informasjonsflyt hemmer arbeidet med å finne de best tilpassede tilbudene for barna. Manglende muligheter til å sammenligne offentlige og private aktører gir dårligere og mindre relevant oversikt og svakere grunnlag for å finne frem til de best mulige tilbudene til en riktig pris. Høyre har derfor fremmet dette forslaget, som vi også får støtte for fra de andre opposisjonspartiene, der vi foreslår å innføre en god, informativ, tilgjengelig og oppdatert elektronisk tilbudsportal, hvor alle som måtte ha interesse av det, gis muligheten til å få innsyn i barnevernets ulike tilbud – kvaliteten på tilbudet og oversikt over de aktører som opererer i dette markedet.

Portaler med informasjonsbaser om velferdstilbud er godt innarbeidet i våre naboland. I Sverige har man startet med sykehjemmene, i Danmark har man innført en portal som omfatter et enda bredere spekter av velferdstilbud. Her kan man foruten tilbud i barnevernet finne alt om tilbud til funksjonshemmede, krisesentertilbud, tilbud til rusmisbrukere, pleietilbud til eldre osv.

Høyre tok i regjering til orde for en mer brukervennlig presentasjon av våre offentlige tjenester der ambisjonen var å øke tilgjengeligheten for brukerne. Dessverre er det ingenting som tyder på at dette arbeidet er tenkt videreført.

Vi mener barnevernet er i en særstilling når det gjelder behovet for åpenhet. Aldri før har vi møtt en sektor som sliter mer med mistillit, fryktkultur og tydelige tegn til frustrasjoner i systemet. Vi trenger nå en politikk som skaper tillit og gode, forutsigbare arbeidsforhold. Da er åpenhet og god tilgang på informasjon en nøkkel. Ikke minst i det lys opplever vi at forslaget får god støtte fra foreldre, ansatte i offentlig og privat barnevern, interesseorganisasjoner, forskere og andre som har interesse av tilgang på informasjon. Igjen ser vi dessverre at regjeringspartiene og Regjeringen går i de ideologiske skyttergravene og motarbeider tiltak som kunne bidra til å gjøre arbeidet i barnevernet enklere, bidra til å gi barna bedre tilbud og bidra til mer stabile forhold i hele sektoren. Argumentene fra regjeringspartiene i merknadene til saken er svært defensive i forhold til å erkjenne betydningen av åpenhet og tilgjengelighet når det gjelder informasjon, og taktfast følger de Regjeringens ideologiske understrekninger av faren ved konkurranseutsetting og stykkprisfinansiering.

I gårsdagens debatt i spørretimen merket jeg meg at statsråden under henvisning til barna i det kommunale barnevernet mente vi ikke hadde noen krise i barnevernet. Nå er det altså det statlige barnevernet vi befatter oss med. Og vårt inntrykk, ut fra de mange henvendelser vi får, er nok at det er betydelig be-

hov for grep som skaper ro og stabilitet i dette systemet.

Dette er i virkeligheten et ideologisk begrunnet støt fra Regjeringen mot de private institusjonene, og det handler om de svakeste og mest utsatte barna, som jo er de som er underlagt det statlige barnevernet. For egen del finner jeg det lite kledelig av en regjering som soler seg i solidaritet med og omsorg for de svakeste å gjøre nettopp disse til en salderingspost, når man altså stivbent og lite målrettet vil gjennomføre en sosialistisk politikk der ideologien fremstår som å være hovedsaken.

For øvrig tar jeg opp det forslaget som Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre står bak.

Presidenten: Representanten Olemic Thommessen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [10:13:41]: Det er viktig å satse på større åpenhet i det statlige barnevernet. Åpenhet innebærer bl.a. at offentlig informasjon er enkelt tilgjengelig. I den sammenheng vil det være positivt med en offentlig oversikt over alle landets barnevernsinstitusjoner, slik det er foreslått gjennom en internettportal for barnevernet. Jeg ønsker imidlertid ikke å sidestille bruken av offentlige, ideelle og kommersielle aktører i barnevernet.

Alle barn som underlegges barnevernets omsorg, har krav på et tilbud tilpasset barnets individuelle behov. Min oppgave er å sørge for å gi barna de best mulige tilbud de kan få. I tråd med flertallet i Stortinget prioriterer Barne-, ungdoms- og familieetaten egne institusjoner. Deretter skal ideelle institusjoner prioriteres foran kommersielle.

Forslagsstillerne bak Dokument nr. 8:98 har foreslått en internettbasert tjenesteportal for kjøp av barnevernstjenester. De påpeker at det er skjedd mye i de ideelle og kommersielle institusjonene, ved at useriøse aktører er luket ut, at kompetansen og mangfoldet er høyt og at idealistene dominerer. De frykter også at vi vil miste faglige retninger og metodiske tilnærminger hvis de private aktørene forsvinner.

Barnevernet skal gi tilbud om tiltak som i størst mulig grad er basert på kunnskap og forskning. Jeg mener det er viktig å gi barn og unge et tilbud med et høyt faglig nivå, og utviklingen på feltet er høyt prioritert.

Barnevern koster penger. Økt bruk av fosterhjem og hjemmebaserte tiltak vil sammen med god utnyttelse av statlige institusjonsplasser være med på å redusere kostnadene i barnevernet. Samtidig vil dette føre til en mindre bruk av kommersielle barnevernstjenester uavhengig av om en tjenesteportal for barnevernstjenester blir tatt i bruk eller ikke. Jeg vil likevel tilføye at de kommersielle institusjonene er et viktig supplement til arbeidet i de statlige og i de ideelle organisasjonenes institusjoner.

Når det gjelder godkjenning av institusjoner, er det slik at ideelle og kommersielle institusjoner må godkjennes i samsvar med godkjenningsforskriften. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan bare inngå avtale med og kjøpe plasser av godkjente institusjoner.

Kvalitetssikringen av statlige institusjoner følges opp

i samsvar med kvalitetsforskriften. Selv om de private og de offentlige er underlagt forskjellige prosedyrer, er de i praksis underlagt de samme kvalitetskravene.

Forslaget om en internettbasert tjenesteportal bygger på ideene bak den danske tilbudsportalen. Den gir en oversikt over ulike tilbud innenfor barnevernsinstitusjoner og den sosiale sektor for øvrig. Tilbudsportalen gir kjøperne av barnevernstjenester mulighet til å søke seg fram til et tilpasset tilbud til det enkelte barn.

Tjenestene, som i Norge ivaretas av den statlige barnevernstjenesten, blir i Danmark utført av kommunene. De mange beslutningstakerne i den danske ordningen har dermed et større behov for et sammenlignende verktøy enn i den norske ordningen, der Barne-, ungdoms- og familie-etaten er eneste kjøper av tjenestene. Etaten har interne systemer for plassering innenfor de plassene etaten til enhver tid har til rådighet. Siden Barne-, ungdoms- og familie-etaten er eneste kjøper av institusjonsplasser, vil en tjenesteportal ikke være aktuell i Norge.

På Barne-, ungdoms- og familie-etatens hjemmesider er det i dag en oversikt over de godkjente ideelle og kommersielle barnevernsinstitusjonene. Der kan man finne kontaktadresser, fylke og antall godkjente plasser. På Bufetats internetsider ønsker vi å utvide den informasjonen. I første omgang vil det være naturlig å ta med oversikter over institusjonene Bufetat har kontrakt med samt informasjon om offentlige institusjoner. Jeg vil også se på mulighetene for å få med annen relevant informasjon som kan bidra til større åpenhet om barnevernet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:18:38]: Nå håper jeg jeg hørte feil, ellers er dette en reprise av det vi hører med hensyn til barnehagene. Kan statsråden si om det er riktig at hun ikke ønsker å sidestille offentlige, ideelle og private institusjoner?

Vi som har en historie innenfor dette feltet, vet at på slutten av 1990-tallet kom det i Norge en reform hvor man avvirket store deler av de offentlige barnevernsinstitusjonene fordi man ønsket å overlate det ansvaret til private. Da lurer jeg på: Hva slags forutsigbarhet og arbeidsforhold er det de private institusjonene får i 2008, hvis det er riktig, det jeg hørte, at statsråden ikke lenger ønsker å sidestille offentlige, idealistiske og private institusjoner?

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [10:19:36]: Jeg har i løpet av hele denne debatten hørt at vi setter ideologi foran barna, men jeg vil bemerke at denne regjeringen ønsker å gå i en annen retning – en annen politisk retning enn det som har skjedd før. Vi har helt klart sagt at vi ønsker gode institusjoner, men vi ønsker offentlige – og ideelle – institusjoner supplert med kommersielle institusjoner. Det er derfor vi ønsker å ha større åpenhet om hvilken tjeneste de tilbyr. Jeg har sagt flere ganger at jeg vil ha forutsigbarhet for alle, at jeg vil ha åpenhet rundt hva vi kjøper, og at jeg vil ha gode prosesser som først og fremst setter barna foran. Det er det som er situasjonen. Men prosedyrene for

å velge institusjon, privat eller offentlig, er forskjellige.

Olemic Thommessen (H) [10:20:54]: Vi har god kontakt med mange i det private barnevernet og med interesseorganisasjonene. Vi merker oss at svært mange av disse ønsker seg en tjenesteportal, eller et nettsted for den sakens skyld, som kan gi en bredere informasjon, og jeg har med flid merket meg at statsråden har vært imøtekommende et stykke på vei.

Men spørsmålet er: Hvordan tenker statsråden seg dette i forhold til de statlige institusjonene? Man har både i merknadene og i brevet som kom fra statsråden, vært inne på at de statlige institusjonene kunne tenkes å være lagt inn i den informasjonsbasen som man har. Vi vil jo påpeke viktigheten av at disse kommer med, og at de ikke bare kommer med som navn og adresser, men at man faktisk også får et bilde av kostnader, kapasiteter og – kanskje aller viktigst – hvilket tilbud de representerer. Vil statsråden bidra til at det skjer?

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [10:22:02]: Det var ikke så veldig vanskelig å være imøtekommende til krav om åpenhet, fordi det er det jeg har sagt fra jeg begynte. Jeg ønsker meg en større grad av åpenhet i forhold til barnevernet, og jeg vet også at Bufetat ønsker større åpenhet. Men premisene våre for internettportalen er forskjellige, og det er det jeg understreker. Hvordan vi i detalj praktisk skal utarbeide dette, og hva vi skal legge inn i de tjenestene, er spørsmål jeg skal gå videre med til min etat. Men linjen er veldig klar.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:22:48]: Då vi såg kva Bufetat hadde av informasjon på heimesidene sine, blei vi ikkje så veldig imponerte over det med institusjonane. Derfor er Kristeleg Folkeparti med og støttar forslaget om tenesteportal, for vi ser at ein på ein måte kan få synleggjort det tilbodet som finst.

Kristeleg Folkeparti og Venstre har ein merknad i innstillinga kor vi viser til at dei ideelle barnevernsinstitusjonane utgjer eit viktig alternativ til statlege institusjonar, og at det er viktig at dei blir sikra ei føreseieleg drift og finansiering.

No kan det høyrast ut som om statsråden primært ønskjer berre offentlege institusjonar. Kristeleg Folkeparti ønskjer at vi skal ha ideelle, frivillige organisasjonar som også driv barnevernsinstitusjonar, for det er eit viktig supplement. Vi vil derfor forsikre oss om at dei har gode rammevilkår. Men er det slik at statsråden ser på dei berre som eit supplement og ikkje som ein viktig del av det totale tilbodet vi har?

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [10:23:52]: Det er veldig viktig å gjenta ting flere ganger i denne debatten. Jeg har sagt flere ganger at vi ønsker å ha primært offentlige institusjoner, og vi ønsker å ha gode, godt drevne ideelle institusjoner. Så ser vi at vi har behov for kommersielle institusjoner – det er også helt klart. Men vi ønsker en dreining, og det er det vi har presisert. Hvordan vi

jobber med det, prosessene, har jeg allerede sagt noe om – og jeg legger til grunn at vi skal ha gode prosesser. Vi er i en utvikling når det gjelder de tjenestene som utføres av barnevernet, og jeg er meget oppmerksom på ulike sider ved dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Martin Engeset (H) [10:25:06]: La meg i utgangspunktet slå fast at barnevernet i Norge i dag preges av begynnende krisetilstander. Fra en rekke kommuner får vi rapporter om at barnevernet er under meget stort press. En opplever at det er stadig flere, og ikke minst stadig tyngre, saker som kommer til barnevernstjenesten i den enkelte kommune. Nettopp derfor er det så viktig at en har en samlet barnevernstjeneste, både offentlig og privat, som sikrer mangfold, og som sikrer mulighetene for å lage skreddersydde tilbud til de barn som har behov for et tilbud som ikke er helt A4.

Ofte er det også slik at meget alvorlige barnevernssaker oppstår som lyn fra klar himmel, og det blir behov for akutt plasseringer. Og nettopp i en slik situasjon er det helt avgjørende at barnevernstjenesten har muligheter til kvalitativt gode plasser hvor man kan plassere barn meget raskt.

I gårsdagens spontanspørretime slapp statsråden katten ut av sekken. Hun var tydelig på at det vi nå ser, er en ønsket og villet politikk fra Regjeringens side. Etter politiske og ideologiske direktiver fra et rød-grønt flertall skal private alternativer kveles langsomt og kanskje helst, sett fra de rød-grønnes side, mest mulig ubemerket og med det såkalte Bufdir – eller Bufetat, som det så fint heter – som bøddel.

Likeså har vi sett at statsråden gjennom media har kommet med påstander om at det er staten som tar ansvar for de tyngste barna. Vel, jeg kan ikke se at det er en påstand som på noen måte er dokumentert. Vi vet at veldig mange offentlige barnevernsinstitusjoner som har tatt ansvar for veldig krevende barn, i mange situasjoner kaster kortene og sier at dette greier ikke vi å hankses med, og overlater utfordringen til private, skreddersydde alternativer.

Det er derfor trist og sørgelig at resultatet av denne politikken som vi nå ser, kommer til å bli et fattigere og dårligere barnevern. Den store taperen blir de aller svakeste og mest utsatte barna. Jeg er helt overbevist om at de krisetilstander vi nå ser konturene av, bare er en liten forsmak på den krise vi står overfor når den rød-grønne politikken lykkes i å skvise ut alle private og ideelle alternativer innen barnevernet. Og da må ingen komme og si at de ikke ble advart på forhånd. Det er dere blitt gjennom denne debatten og gjennom en rekke debatter og innspill tidligere.

Jeg vil bare oppfordre alle til å følge med på utviklingen. Jeg må si jeg er meget pessimistisk og ser mørkt på fremtiden for barnevernet med denne politikken.

Presidenten: Presidenten vil påpeke at all tale rettes til

presidenten og ikke til «dere», samt at det å omtale den offentlige Bufetat som «bøddel» er å gå utover de grenser for språkbruk som vi ønsker i stortingssalen.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, se side 1823)

Sak nr. 2

Interpellasjon fra representanten May-Helen Molvær Grimstad til barne- og likestillingsministeren:

«Redd Barna har avdekket at kun 9 av 106 kommuner har kartlagt omfanget av vold og seksuelle overgrep i kommunen, og kun 15 kommuner har en handlingsplan for arbeid mot vold og overgrep mot barn. Barnevernstjenesten har et sentralt ansvar for et barns totale omsorgssituasjon, og har derfor et særlig ansvar for barn som utsettes for fysiske eller seksuelle overgrep. Samtidig er det avgjørende at samarbeidet med helsevesen, skole, barnehage og politi fungerer godt. I Vest-Agder har de et tverretattlig utredningsteam som håndterer mistanker om seksuelle overgrep. Utredningsteamet kan vise til gode resultater når det gjelder å hjelpe barn som viser tegn på å ha blitt utsatt for incest og seksuelle overgrep. Dette er til stor hjelp for familiene og hjelpeapparatet.

Vil statsråden arbeide for at tverrfaglige utredningsteam skal finnes i hele landet?»

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:30:13]: Tusenvis av barn opplever vald, overgrep og omsorgssvikt i egen heim. Mange av disse går i barnehagen eller på skulen med vonde hemmelegheiter som dei ikkje tør å dele med nokon. Dei er kanskje tause og inneslutta i barnehagen eller utagerande på skulen. Likevel blir dei ikkje fanga opp og hjelpete. Hemmelegheita blir ikkje avslørt. Kva kan dette kome av, og korleis kan vi hjelpe barna?

Den siste tida har det vore meir merksemd om overgrep i media på grunn av saka om Lommemannen. Det er viktig at det blir meir merksemd rundt slike saker, fordi det er heilt uakseptabelt at barn opplever overgrep. Då er det viktig at ein ikkje bagatelliserer det og sender signal om at tukling med barn er greitt.

Regjeringa Bondevik II lanserte ein samla strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn våren 2005. Planen hadde fire hovudmålsetjingar: for det første å hindre overgrep, for det andre å avdekkje overgrep, for det tredje å gi dei utsette tilstrekkeleg hjelp og behandling og for det fjerde å heve hjelpeapparatets kompetanse med tanke på slike overgrep. Forebygging er gitt betydeleg plass både i den planen og i handlingsplanen Vold i nære relasjonar.

Eit konkret resultat av handlingsplanen Vold i nære relasjonar, planen for tidsaspektet 2004–2007, er prosjektet «Barn som lever med vald i familien». Prosjektet blir gjennomført som eit samarbeid mellom Alternativ til Vold og Senter for Krisepsykologi i Bergen. Prosjektet har skaffa fram dokumentasjon om korleis vald skadar barn, og formidla kunnskap til personell som arbeider med barn, for at desse barna, barn som

er utsette for vald, skal bli sett og gitt kliniske tilbod.

Eg er glad for at den sitjande regjeringa følgjer opp dette viktige arbeidet i ein ny handlingsplan mot vald i nære relasjonar. Planen omfattar fem departement og vil gi eit lyft, ikkje minst kunnskapsmessig. Det som manglar i denne planen, er likevel utvida personellrammer og ei større satsing på tverrfaglegheit nær brukarane.

Aksjon www.reddesma.no blei lansert i går. Eg trur at Regjeringa gjer klokt i å gjennomgå krava frå aksjonsgruppa nøye. Tiltaka som er skisserte der, vil gi Regjeringas handlingsplan den krafta og den styrken som skal til for å kunne skape eit vendepunkt – Vendepunkt har Regjeringa kalla den nye handlingsplanen. Dersom ikkje rammene blir auka, vil auka kunnskap kunne føre til handlingslamming framfor auka kvalitet og aktivitet.

Eit av krava i www.reddesma.no er omtalt i denne interpellasjonen: behovet for eit tverrfagleg samarbeid. I Vest-Agder har dei eit tverretatleg utgreiingsteam som handterer mistankar om seksuelle overgrep. Utgreiingsteamet kan vise til gode resultat når det gjeld å hjelpe barn som viser teikn til å ha vore utsette for incest og seksuelle overgrep. Dette er til stor hjelp for familiane og hjelpeapparatet.

Teamet har hatt ei systematisk utprøving av tverretatlege sakkunnige undersøkingar av medisinske, psykologiske og sosiale forhold ved mistanke om seksuelle overgrep. Barna blir tilviste frå barnevernstenesta, og utgreiingsteamet hjelper dei i undersøkingsfasen. Utgreiingsteamet har anbefalt Bufetat å bygge opp slike team i heile landet. Eg håper statsråden vil lytte til denne anbefalinga.

For at barnet skal få hjelp, må ein avsløre hemmelegheita. Vi veit at svært få bekymringsmeldingar blir sende frå barnehagar og skular til barnevernet, trass i at dei aller fleste barna oppheld seg i barnehage eller i skule og SFO store delar av dagen. Det har kome meldingar frå ei rekkje barnehagar og skular om at dei tilsette er usikre på kva avgrensingar teieplikta legg med omsyn til kontakt mellom offentleg tilsette, kva krav som blir stilte til dei når det gjeld opplysningsplikt, korleis dei konkret skal gå fram for å gi ei bekymringsmelding, om ein skal informere foreldra, hendingsgangen etter at bekymringsmeldinga er gitt, samt moglegheita for tilbakemelding frå barnevernet.

Denne problemstillinga blei teken opp av Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere saman med barnehageseksjonen i Utdanningsforbundet i eit brev til tidlegare statsråd Karita Bekkemellem. I brevet bad dei om eit møte og eit samarbeid med departementet for å løyse utfordringane med at barnehagane i svært liten grad melder bekymring til barnevernet. Eg håpar departementet har teke tak i dette.

Redd Barna har avdekt at berre ni av 106 kommunar har kartlagt omfanget av vald og seksuelle overgrep i kommunen, og berre 15 kommunar har ein handlingsplan for arbeid mot vald og overgrep mot barn.

Eg vil likevel trekkje fram nokre gode eksempel på kommunar som har gripe fatt i manglande samhandling mellom barnevern, barnehagar og skular. Bærum kommune har oppretta tverrfaglege utval, der rettleiing når det

gjeld bekymringsmeldingar, blir gitt fortløpande. Kommunen planlegg også kurs for barnehagetilsette på bakgrunn av at barnehagane i svært liten grad melder bekymring til barnevernet. Steinkjer kommune har utarbeidd ein plan om samarbeid internt i kommunen. Dessutan vil dette bli teke opp på kurs i regi av KS, og Redd Barna planlegg i 2008 å utvikle undervisningsmaterieill om vald og overgrep, retta m.a. mot tilsette i skular og barnehagar.

I NOVA Rapport 6/04 om barnevern, barnehage og kontantstøtte blir det peikt på at mange av førskulelærarane er opptekne av manglande informasjon frå barnevernet i konkrete saker. Dette gjer at dei til ein viss grad vegrar seg for å melde bekymring. Det same gjeld for barnehagen som for helsestasjonen: Førskulelærarane har forståing for barnevernet si teieplikt, men synest også at det kan vere frustrerande ikkje å få vite kva som vil bli gjort vidare.

For at barnevernstenesta ved behov skal kunne formidle opplysningar som ho har plikt til å teie om, til andre, må det vere heimel for dette i lovgivinga, eller det må liggje føre samtykke. Opplysningar til andre forvaltingsorgan kan ein gi berre når det er nødvendig for å fremje barnevernstenesta eller institusjonens oppgåver, eller for å førebygge vesentleg fare for liv eller alvorleg skade for nokons helse. Barnevernstenesta har høve til å melde eller gi opplysningar til politiet når det er nødvendig for å fremje barnevernstenestas oppgåver.

Teieplikta er ikkje til hinder for at ein etablerer såkalla tverrfaglege ansvarsgrupper. Men dersom det ikkje ligg føre samtykke frå dei opplysningane gjeld, vil barnevernstenesta i kvar enkelt sak måtte vurdere kven ho kan formidle kva for opplysningar til, og på grunnlag av kva for ein heimel. Det inneber at heile saka sjeldan kan diskuteras med alle medlemmene av gruppa, men at enkelte delar av saka kan diskuteras med enkelte medlemmer – og andre delar med andre medlemmer. Offentlege myndigheiter, medrekna personale i skular og barnehagar og ei rekkje profesjonsutøvarar, pliktar å medverke til at barnevernstenesta får dei opplysningane som er nødvendige for å kunne sikre barnas behov, slik lova krev.

I Dagsnytt i dag tidleg hørde vi at overgrep mot barn gir lågare straff enn overgrep mot vaksne. Kristeleg Folkeparti forventar at Regjeringa rettar opp dette openbert urimelege når dei snart legg fram forslag til endringar i straffelova. Vi kan ikkje leve med at samfunnet reknar overgrep mot dei minste og mest sårbare som mindre alvorleg enn overgrep mot vaksne.

Seksuelle overgrep er eit alvorleg og til dels skjult samfunnsproblem. Å bli utsett for seksuelle overgrep får store konsekvensar. Derfor må vi styrkje dette arbeidet.

Eg håper at statsråden ser behovet for å etablere tverretatlege utgreiingsteam i alle kommunar, at det tverrfaglege samarbeidet mellom barnehage, skule og barnevern blir styrkt, at alle kommunar utarbeider handlingsplan for arbeid mot vald og overgrep mot barn, og at det blir løyvt midlar til å setje i verk fleire tiltak, slik at ikkje noko barn treng å bere på løyndomar om vald og overgrep.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [10:40:41]: Jeg vil takke for interpellasjonen. Den gjelder barn og

unge som ofte har store behov for koordinert hjelp og støtte.

Skadevirkninger av overgrep mot barn tar mange former. Vi vet nå mer om hvilke barn som er spesielt risikoutsatt, enn vi gjorde tidligere. Dette er dokumentert gjennom bl.a. NOVA Rapport 20/07 Vold og overgrep mot barn og unge, som ble publisert i november i fjor.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å bekjempe vold og overgrep mot barn høyt. Vi har derfor bygd ut aktuelle kompetansetilbud kraftig de siste årene. Vi har satt i gang flere nye tiltak rettet mot denne gruppen. La meg nevne noen eksempler.

Regjeringen presenterte rett før jul «Vendepunkt. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011». Tiltak 24 i denne planen skal stimulere kommunene til å utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Et nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress er etablert, sammen med fem regionale ressursentre. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging skal legge til rette for og bistå kommuner.

Som representanten Molvær Grimstad kjenner til, har de fem regionale ressursentrene blitt opprettet i 2006 og 2007. Alle sentrene har egne faggrupper for arbeid med vold og overgrep. Også de delene av virksomheten som arbeider med traumer og selvmordsforebygging, er høyst relevante i forhold til volds- og overgrepsutsatte barn. Ressursentrene skal bidra til å gi de volds- og traumeutsatte barn koordinert og forskningsbasert hjelp og behandling. De driver ikke selv klinisk virksomhet eller utredningsarbeid. Relativt mange av de ansatte ved ressursentrene har imidlertid deltidsstillinger i klinisk virksomhet. Sentrenes rolle i arbeidet mot vold og overgrep består av veiledning, konsultasjon, kunnskapsspredning og nettverksbygging.

Regjeringen har også satt i gang arbeidet med å lovfeste krisetilbudet. Kommunene vil da få et klarere ansvar for å gi hjelp til barn og voksne som er utsatt for vold i nære relasjoner.

To barnehus er etablert i 2007. Tre nye barnehus skal opprettes i løpet av 2008. Barnehusenes ansvarsområder er saker som gjelder seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner. Kapasiteten i arbeidet med slike saker vil med andre ord bli kraftig styrket. Å gi veiledning, konsultasjon og behandlingstilbud er blant barnehusenes viktigste oppgaver.

Tilbud som barnehus og regionale ressursentre er under etablering eller er nylig etablert. Regjeringen arbeider kontinuerlig for å sikre en klar rolle- og ansvarsfordeling mellom berørte tjenester. Med «berørte» mener jeg her bl.a. kommunale tjenester, helseforetak, familievernkontorer, politi og rettsvesen, fagteam i barnevernet, barnehus og regionale ressursentre.

Jeg vil i 2008 møte representanter fra kommunene i hele landet. Dette vil skje gjennom samlinger i ni regioner. Ett av tre hovedtemaer for samlingene er vold og overgrep mot barn.

Representanten Molvær Grimstad spør om jeg vil arbeide for at tverrfaglige utredningsteam skal finnes i hele landet. Molvær Grimstad viser til erfaringene med et tverr-

faglig utredningsteam ved mistanker om overgrep mot barn. Teamet har eksistert i Vest-Agder fra 2001. Etter barnevernsreformen har teamet vært underlagt et av fagteamene i Barne-, ungdoms- og familieetaten i region sør. Teamet består av personell fra det regionale barnevernet, fra psykisk helsevern for barn og unge og fra barnemedisinsk avdeling. Barnevernsregionen og Regionalt ressursenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging – Sør har nå en dialog om videre utvikling av utredningsteamet. Et av spørsmålene som diskuteres, er om slike utredningsteam bør prøves ut i andre fagteamområder.

Erfaringene med dette ene utredningsteamet er til nå bare analysert i én systematisk rapport. Rapporten er skrevet i 2004. Beslutningsgrunnlaget er derfor for dårlig til å kunne ta stilling til spørsmålet om å opprette slike team i hele landet. Behovet for å opprette nye enheter må vurderes i sammenheng med bl.a. de andre tiltakene som Regjeringen har satt i gang for barn som utsettes for overgrep og vold i nære relasjoner. Jeg vil nå utdype hva jeg sikter til.

Bufdirs fagteam tilbyr kommunene bistand i vanskelige barnevernssaker. Her har Bufdir lagt vekt på kompetanseheving i forhold til vold og overgrep mot barn. Fagteamene bistår også små kommuner gjennom å foreta begrensede utredningsoppgaver i kompliserte saker. Saker som gjelder vold og overgrep, er ofte kompliserte. Departementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har derfor arbeidet systematisk de siste årene med å heve fagteamenes kompetanse om vold og overgrep mot barn. Slik kompetanseheving vil bli videreført og styrket.

I tillegg arbeider tverretatlige konsultasjonsteam med vold og overgrep mot barn. Slike team finnes i de fleste fylker og fagteamområder. Hvilke problemstillinger de arbeider med i tillegg til overgrep, varierer noe. Mange av teamene er knyttet til Bufetat, mens andre har en annen organisatorisk tilknytning.

Jeg kommer nå tilbake til representanten Molvær Grimstads spørsmål om å opprette utredningsteam. Som sagt før, er det ikke grunnlag for å si at modellen fra Vest-Agder bør videreføres i hele landet. Regjeringen vil sikre helhetlige og koordinerte tilbud til volds- og overgrepsutsatte barn. Hvordan vi skal nå dette målet, må bestemmes på bakgrunn av vitenskapelig dokumentasjon og erfaringsbasert kunnskap. Før vi tar stilling til å etablere nye tilbud, bør vi derfor vurdere erfaringene med de tilbudene som nå er under oppbygging.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:48:30]: Eg vil takke statsråden for svaret, og eg vil takke for engasjementet i saka. Men eg vil samtidig seie at når det gjeld beslutningsgrunnlaget med omsyn til å gjere ordninga med eit utgreiingsteam som det som er i Vest-Agder, til ei landsdekkjande ordning, burde det ikkje vere vanskeleg å gå inn og føreta ei ny evaluering, dersom statsråden meiner det trengst. Dei erfaringane vi har blitt fortalt om, er veldig gode, og det er ein veldig flott måte å jobbe på for dermed å få fanga opp ein del av dei utfordringane ein har. Eg vil be statsråden om raskast mogleg å sjå på det.

Så vil eg seie at når det gjeld denne aksjonen

desmån.no, som blei opna i går, har ein allereie fått nesten 1 000 underskrifter. Det er eit engasjement ute blant folk, og det er mange utfordringar på feltet. Ei av utfordringane når det gjeld dette med grunnutdanninga og vidareutdanninga i arbeid med barn, er at ein i fagplanane må inkludere kunnskap om seksuelle overgrep, vald og omsorgssvikt. Rammeplanane for allmennlærer- og førskulelærerutdanninga er svært overordna og generelle i forma, og utdanningsinstitusjonane er delegerte stor fagleg fridom til å utforme undervisninga. Når det gjeld samarbeidet med barnevernet generelt og bekymringsmeldingar spesielt, er dette ikkje omtalt i rammeplanane, og rammeplanane seier at høgskulanes fagplanar skal dekkje emnet «barn i krise», ein har også nemnt overgrep og omsorgssvikt. Det er ikkje nemnt i rammeplanen kor mykje undervisning ein skal gi om dette – eller på kva slags måte.

Når det gjeld korleis temaet barnevern og bekymringsmeldingar er dekt opp i undervisninga, melder utdanningsinstitusjonane sjølve tilbake at dette er dekt opp, og det verkar generelt som om dei meiner at undervisninga er tilstrekkeleg på dette området.

Ein rapport frå Nasjonalt kunnskapssenter om vald og traumatisk stress viser likevel at allmennlærer- og førskulelærarstudentar ikkje får tilstrekkeleg kunnskap om barns rett, om vald og seksuelle overgrep og om samtalemotodikk – kunnskap som er nødvendig for å fange opp barnet og hjelpe det med å få nødvendig støtte. Den nyleg framlagde handlingsplanen mot vald i nære relasjonar inneheld heldigvis tiltak for å styrkje kompetansen til lærarar og førskulelærarar, men eg vil be statsråden vere spesielt merksam på at dette blir følgt opp, for dei tilsette som ein møter innanfor førskulelærer- og læraryrket, seier at dette ikkje er godt nok. Det hjelper ikkje at lærarinstitusjonane seier at det er godt nok, når dei som er barna nærmast, meiner at dette feltet ikkje blir følgt opp.

Eg håper at statsråden vil ta tak i dette, for nøkkelen for å få inn fleire bekymringsmeldingar er kompetansen i barnehagar og skular.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [10:51:48]:

Det er svært viktig å ivareta det engasjementet som er rundt omkring i samfunnet for en problemstilling som ser ut til å være ganske omfattende, og som vi løpende får rapporter om. Barn trenger å bli sett, og det er det vi i Regjeringen gjør når vi bygger opp de etatene som jobber med disse problemstillingene, når vi igangsetter flere tilskuddsordninger, og når jeg selv har varslet at jeg ønsker å se spesielt på meldepliktproblematikken med tanke på de yrkesgruppene som møter barn fra de er veldig små.

Jeg vil også understreke at den innsatsen vi gjør, ikke bare er min innsats, men en innsats i tett samarbeid med justisministeren og helse- og omsorgsministeren.

Ja, vi har bredt fokus på dette, men vi er også nødt til å se på de tiltakene vi setter i gang, og som er foreslått, i en helhetlig sammenheng. Jeg har veldig stor tro på at det arbeidet Regjeringen gjør på dette området, er på riktig spor. Igjen er det viktig å ivareta engasjementet som er rundt det at barn blir sett, ikke nødvendigvis rundt et bestemt forslag til tiltak.

Men jeg skal selvfølgelig se på det tiltaket som nå er foreslått av Molvær Grimstad. Jeg mener at vi ikke har grunnlag nok, men jeg skal se på det.

Hilde Magnusson Lydvo (A) [10:53:34]: Det er en viktig sak representanten Molvær Grimstad tar opp i dag – vi må legge til rette for at barn som er utsatt for overgrep – vold i heimen eller seksuelle overgrep – får hjelp, at de blir sett og hørt, men ikke minst at det blir handling. Jeg er stolt av det arbeidet Regjeringen allerede har gjort. Denne handlingsplanen som er nevnt, er kalt Vendepunkt, hvor det er 50 tiltak som er rettet mot vold i nære relasjoner og hvorav mange kan relateres til denne saken.

Det som er viktig, er at vi jobber tverretattlig. Her er det mange som skal være sammen og jobbe. Vi skal få skole, barnehage, helsevesen og politi til å jobbe sammen om problemene. Jeg vil bare nevne noen av tiltakene som er i planen. Planen er utarbeidet i samarbeid med seks departementer. Jeg føler at Regjeringen nå ser at det er viktig at flere er med på å dra lasset for å få en best mulig løsning. Det er foreslått at det skal være en døgnåpen, gratis alarmtelefon for barn, noe som kan gjøre det lettere for dem å ta kontakt. Noe av barrieren for barnet er kanskje å finne en voksen de kan snakke med. Dette kan være en løsning på det. Regjeringen skal også utrede om det strafferettslige vernet for barn som er utsatt for vold, er godt nok.

Som representanten Molvær Grimstad var inne på, er ikke minst dette med kompetanse viktig. Politihøgskolen har nå utvidet studiet med mye større tyngde på det at politiet ofte er i førstelinjetjenesten, at de er ute og ser og opplever barn som er utsatt for vold. De er også veldig flinke til å melde tilbake til barnevernet gjennom barnevernsvakten ved politiet. Som det blir sagt, er det også viktig at førskolelærerne og lærerne føler seg trygge på dette feltet og på hva de skal gjøre. Jeg tror nok mange som jobber i barnehage og skole, kan se at barn har problemer, men de tør ikke spørre fordi de er redde for svaret – hvis svaret er slik at de ikke vet hvordan de skal gripe det an. Det bør være gode «dreiebøker» som viser hvordan de kan hjelpe, og hvem de skal kontakte, hvis de oppdager et barn som har problem.

En annen ting det er lagt opp til i planen, er at vi skal bruke mer lyd- og billedavhør. Det gjør at de som er utsatt for overgrep, blir videoavhørt av politiet, og at videoavhøret blir brukt i tingretten hvis det blir ankesak. Slik blir det en mindre belastning.

En ting som kan være vanskelig, er at når barn blir utsatt for vold og seksuelle overgrep, går en familie i oppløsning. Det er veldig vanskelig for familien selv og for familie og venner rundt dem å gå videre. I planen er det lagt opp til at konfliktrådet kanskje kan gå inn, samle familien og – dette er selvfølgelig frivillig – gå igjennom hvordan f.eks. besøksforbud skal fungere for at familien skal kunne komme videre i den vanskelige situasjonen.

En har vært inne på barnehus. Det er en kjempeviktig sak, som flere partier har jobbet med i mange år. Endelig fikk vi de to første i fjor, i Bergen og på Hamar. Nå blir det tre nye dette året, slik at det blir i alle helseregionene.

Det er et unikt tilbud for at barn skal slippe å gå fra etat til etat for å få medisinsk undersøkelse, de skal slippe å snakke med politiet i ett avhør og så gå videre til et dommeravhør. Alt skal samles på ett sted, slik at det ikke er barnet som skal bli dratt rundt, men det er de voksne som skal komme til barnet. Vårt rettsvesen er ikke bygd på barnas premisser, men dette er et steg på veien til at barn skal få en mulighet til å forklare seg i omgivelser som er tilpasset dem. Jeg har veldig stor tro på det. Man har akkurat kommet i gang, og det virker som etatene er giret på å være med på dette prosjektet og få det best mulig.

Justiskomiteen har også lagt opp til at vi skal få familievoldskoordinatorer. Det står også i denne planen. Vi skal ha familievoldskoordinator i alle politidistrikt. Det skal ikke være noen 20 prosents stilling, som man til nå har dyttet litt på for at det skal være – det skal være fulle stillinger og trykk på den jobben. I de store politidistriktene skal man også ha familievoldsteam, som et slags Kripos som skal bistå små lensmannskontorer som sjelden har slike saker, slik at de kan tilkalle hjelp. Jeg tror mye av dette er kompetanse også for politiet. De skal kunne føle seg trygge på hvordan de skal gripe an disse sakene, og på at sakene blir best mulig etterforsket.

En annen ting er at voldsoffererstatningen er utvidet til at barn som er vitne til vold, også skal kunne søke voldsoffererstatning.

Til slutt vil jeg si at bevisføring i disse sakene er vanskelig. Derfor er det viktig at vi har en økt satsing på DNA. Det vil føre til at flere saker vil kunne bli oppklart, at man får tydelig bevis, og at det ikke bare er offeret og overgriperen som skal være i rettssalen. Selv om DNA alene ikke er nok, er det en mulighet til at man får bevis.

Vi skal også behandle straffeloven og vil selvsagt også der se på hvordan vi skal straffe i forhold til overgrep på barn.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:59:02]: Det er et viktig tema som interpellanten tar opp.

Jeg har lyst til først å kommentere noe av det interpellanten sa i sitt innlegg. Representanten Molvær Grimstad nevner saken om Lommemannen. Den saken viser hvor sårbare barna våre er. Fremskrittspartiet har flere ganger fremmet representantforslag om vandels- eller politiattest for alle som arbeider med barn både gjennom yrke og i fritid. Dette kunne faktisk ha vært et verktøy for dem som arbeider med de små og vergeløse.

Statsråden nevnte regionkontorene og ressursentrene. Vi har 24 fagteam og ca. 400 barnevernkontor i Norge. Jeg vil advare litt mot å opprette egne utredningsteam ved mistanke om seksuelt misbruk av barn. Vi kan fort komme i den situasjon at vi konstruerer problemstillinger. Vi har referanser til tidligere incestavsløringer, som i Bjugn-saken, så akkurat det å opprette egne utredningsutvalg for seksuelt misbrukte barn er jeg i likhet med statsråden litt i tvil om er den riktige veien å gå. Derimot har vi disse 24 fagteamene som skal være en ressurs for de ulike barnevernkontorene. Jeg kunne nok godt tenke meg at de faktisk kom på banen. Dette er vanskelige barnevernssaker, og da bør de være på banen.

Det er svært viktig at barn som har vært utsatt for vold eller seksuelle overgrep, eller der det er mistanke om dette, får en god oppfølging. Det handler om å se barnet, som både statsråden og representanten fra Arbeiderpartiet sa, ikke bare i den første fasen, men også i tiden etterpå. Å reparere skadede barn kan ta langt tid, og man trenger godt kvalifiserte mennesker til å gjøre nettopp denne jobben. Det finnes svært mange dyktige mennesker i kommunene som gjør en enorm innsats for de utsatte barna, men det burde ringe en varselklokke når Redd Barna påpeker at det kun er 15 kommuner som har en handlingsplan mot vold og overgrep mot barn. Derimot er det en nasjonal handlingsplan mot vold i nære relasjoner, men denne nasjonale planen hjelper ikke hvis den ikke kommer ut i kommunene og faktisk blir omgjort til handling. Det at vi har en nasjonal handlingsplan, men at det kun er 15 kommuner som har en slik plan, sier i seg selv at det er et stort hull der ute.

Barnas hus kan være et sted hvor barna kan henvende seg og møte kvalifisert personale. Dessverre er det bare etablert to slike hus i Norge i dag. Bruken av disse kan vise seg å være en vei å gå, men det er viktig å tenke seg at man også skal bruke andre virkemidler. Barnas hus kan ikke dekke alle kommuner, og derfor er det viktig å ha flere ben å stå på.

Jeg er ikke enig med interpellanten i at barnevernstjenesten har et sentralt ansvar for barnets totale omsorgssituasjon, det er det foreldrene som har. Men når det gjelder barn som har vært utsatt for vold og overgrep i hjemmet, er det helt klart at barnevernstjenesten har et overordnet ansvar.

Jeg har vel inntrykk av at dialogen mellom skole, barnehage og barnevernstjeneste er blitt bedre, og at det i mange kommuner er et nært samarbeid mellom de ulike sektorene. I forrige periode lempet vi på taushetsplikten i forholdet mellom skole og barnevern, nettopp for å kunne skape en dialog.

Vi har til en viss grad lyktes, men det er fremdeles vanskelig å kommunisere bekymring for barn mellom etatene i små kommuner hvor alle kjenner alle. At den enkelte kommune ikke har kartlagt omfanget av vold og overgrep, synes jeg personlig ikke er så rart, all den tid kommunene har store utfordringer i å opprettholde sine lovpålagte oppgaver. Men derfra til å mangle handlingsplaner er ikke bra – det er slett ikke bra. For det handler jo om, som interpellanten understreker, de aller mest sårbare og utsatte barna i Norge.

Jeg er sikker på at vi alle kjenner til barn som ikke har det bra, og som heller vil være i andres hjem enn i sitt eget. Da er det greit å varsle, da er det greit å vite at man har steder og mennesker å henvende seg til. Derfor setter jeg pris på denne debatten, og jeg synes statsråden var positiv i sitt innlegg. Jeg gleder meg til å følge debatten videre.

Elisabeth Aspaker (H) [11:04:41]: Jeg vil starte med å takke interpellanten, for det er utvilsomt et svært viktig tema som står på dagsordenen her i dag.

Det må selvsagt være slik at barn har krav på voksnes oppmerksomhet og beskyttelse mot vold og overgrep. Som

flere har vært inne på her: De må bli sett og hørt. Det er også riktig som interpellanten viser til, at Bondevik II-regjeringen utarbeidet en omfattende handlingsplan med en rekke ulike tiltak mot vold og overgrep mot barn. Denne planen er siden fulgt opp i Stoltenberg-regjeringens omfattende plan Vendepunkt, som er en ny bekreftelse på at man fra nasjonale myndigheters side faktisk har et tungt fokus på dette området.

Det blir en «missing link» hvis ikke slike nasjonale, overordnede, statlige planer også har en klangbunn og manifesterer seg i planer på det kommunale nivå. Da er det selvsagt alt annet enn betryggende når det fra interpellantens side opplyses om at det bare er 15 kommuner i Norge i dag som har satt denne typen saker på dagsordenen og har utarbeidet lokale planer og beredskap i forhold til det.

Det er derfor veldig positivt at statsråden viser til at hun skal ha dialogmøter med alle kommunene i løpet av 2008, og jeg håper jo at man i den dialogen kan gi en veiledning til kommunene om hvordan man på en så rask og effektiv måte som mulig kan utarbeide lokale planer på dette området. Jeg er ikke opptatt av at slike planer nødvendigvis skal fylle side opp og side ned, men det er viktig at man har en beredskap, det er viktig at man på noen sentrale områder faktisk bestemmer seg for hva man skal satse på, og hvordan man skal agere når krisen er et faktum.

Den aktuelle saken med Lommemannen bør være en vekker for mange. Mye kan jo tyde på at overgriperen kunne vært stoppet på et langt tidligere tidspunkt dersom voksne som ble varslet, hadde tatt barnas forklaringer på alvor og tatt sine forholdsregler. Jeg tenker på trialmiljøet, og det er flere eksempler på foreldre som står fram og har varslet videre uten at det er blitt tatt affære. Dette er synd, men det forteller kanskje noe om at vi har noen bilder i hodene våre på hvordan en typisk overgriper er. Når overgriperen da ikke stemmer med det bildet vi har gjort oss på forhånd, bagatelliserer vi, og da «forsviner» slike saker, og ungene blir ikke tatt på alvor.

I likhet med interpellanten er jeg ganske opprørt over den meldingen som kom i Dagsnytt, hvor det nå nærmest slås fast at overgrep mot barn straffes mildere enn overgrep mot voksne. Høyre mener at det tvert imot burde være straffeskjerpende å begå vold og overgrep mot barn, som vi må erkjenne er i en særlig utsatt posisjon.

Barnehus er et målrettet tiltak som skal samlokalisere ulike tjenester. Tanken er at barn som har vært utsatt for vold og overgrep, skal møte én dør inn til hjelperne. Heldigvis er det i dag tverrpolitisk enighet om at dette er et vesentlig bidrag for å styrke barns rettssikkerhet og et viktig tiltak for å styrke kompetansen, slik at hjelpeapparatet blir i stand til både å avdekke flere overgrep og hjelpe de barna som blir utsatt for dette.

Høyre har siden 2005 presset på for raskere etablering av en landsomfattende ordning med barnehus. Regjeringen ville først ha et i Bergen, siden et på Hamar, og Høyre vil i hvert fall ta sin del av æren for det gjennombruddet som kom i 2008-budsjettet, med barnehus i alle fem helseregionene. Vi er glad for at to barnehus nå endelig har åpnet dørene, og at justisministeren overfor Stortinget har gitt uttrykk for at de tre neste skal åpnes i løpet av 2008. Men

Høyre har én bekymring, for vi kan altså ikke slå oss til ro med at et barnehus på Hamar skal dekke hele det sentrale østlandsområdet. Høyre foreslo derfor etablering av et sjette barnehus i Oslo-området under budsjettbehandlingen i Stortinget. Til nå har Regjeringen avvist at det er behov for enda et barnehus. Men med tanke på det store befolkningsgrunnlaget og de mange kommunene som vil kunne ha behov for faglig bistand i disse sakene, er mitt spørsmål til barne- og likestillingsministeren her i dag om hun vil arbeide for at dette blir en realitet også i det sentrale Oslo-området.

May Hansen (SV) [11:09:52]: Representanten Molvær Grimstad påpeker innledningsvis i sin interpellasjon at få kommuner har en handlingsplan for arbeid mot vold og overgrep mot barn. Jeg vil da påpeke at Regjeringa har vedtatt Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011, der ett av tiltakene er at kommunene skal utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress skal i samarbeid med de regionale ressursentrene utarbeide en mal for slike handlingsplaner. De regionale ressursentrene skal legge til rette for og bistå kommunene med å utvikle lokale handlingsplaner på dette feltet. Det er viktig at vi nå får et samordnet og godt virkemiddelapparat over hele landet, slik at disse barna ikke minst blir sett og får et godt behandlingstilbud.

Representanten Molvær Grimstad fokuserer på en veldig viktig sak, som de fleste partier er og har vært opptatt av veldig lenge. Men hun spør om tverrfaglige utredningsteam skal finnes over hele landet. SV mener at barnehuset skal ha ansvaret for utredningen og behandlingen av barn som har vært utsatt for overgrep og vold, og er imot at det nå satses på nye utredningsmodeller. For at modellen Barnas hus skal lykkes, er det helt nødvendig at man ikke utreder barn etter ulike modeller utover i landet. Det ble etablert to Barnas hus i 2007 på bakgrunn av et forslag som ble fremmet av SV i 2004, ved undertegnede og Inga Marte Thorkildsen. Jeg har som jordmor jobbet med overgrep i hele mitt yrkesaktive liv, både i skolehelsetjenesten og i svangerskapsomsorgen. Jeg fremmet dette forslaget etter å ha jobbet i en gruppe i Nordisk Råd som så på barn og unges oppvekstvilkår i Norden, Nordvest-Russland og Grønland. Jeg besøkte Barnas hus på Island og også et krisesenter for barn i Riga. Jeg foreslo da både Barnas hus og et krisesenter. Det som gleder meg veldig, er at de ulike partiene er fornøyd med Barnas hus, og at så mange så tverrpolitisk har jobbet for å få dette på plass i Norge, fordi vi vet at denne modellen virker. Den har ført til at flere barn får hjelp, flere barn blir trodd, flere barn blir sett, og ikke minst at det blir flere dommer. Det er helt nødvendig, for det er helt riktig, som flere av representantene har vært inne på, at det faktisk er få saker som fører til dommer i Norge, og det er også korte straffer. Dette mener jeg er helt uakseptabelt – både at barn ikke blir sett, og at de ikke blir trodd. Der er barnehuset en modell som både skal utrede, gi behandling og ta domsavhør av barn. Det som er det viktige, er at det er én dør, slik at man vet hvor man skal henvende seg. Hittil har mange familier måttet

lete og ofte kjempe seg fram til hjelp i Norge. Jeg mener at dette vil det bli en slutt på når vi nå får til Barnas hus over hele landet. Det er viktig også for den videre kompetanseutviklingen på alle områder av dette feltet, ikke minst ut fra det som interpellanten har vært inne på, at det ikke finnes kompetanse når det gjelder å se og oppdage, verken i skolen, i barnehagene eller i helsevesenet. Det er kjempealvorlig, og her mener jeg at statsråden og Regjeringa har et stort ansvar for å følge opp den kompetansehevingen som ligger i handlingsplanen.

Tilbudet til volds- og overgrepsutsatte barn er høyt prioritert fra SVs side. Jeg har opplevd i min yrkeskarriere å være den første som spør en gravid kvinne om hun har vært utsatt for et overgrep, enda hun på veldig mange måter, gjennom hele livet, har vært innom hjelpeapparatet og ulike behandlingsopplegg og har sagt fra på veldig mange måter at det er sånn. Barn og voksne som har vært utsatt for overgrep, har ofte en livskvalitet som er veldig dårlig. Vi vet også at det kan videreføres når man ikke får behandling. Derfor mener jeg at dette må være prioritert nr. 1 når det gjelder barn og unge – ved siden av mange andre områder, selvfølgelig. Men dette er kjempeviktig!

Trond Lode (Sp) [11:15:14]: Eg er glad for at representanten Molvær Grimstad tek opp arbeidet mot vald og overgrep mot barn. Eg er også glad for at det blir sett fokus på viktigheita av tverrfagleg samarbeid og sektoroverskridande arbeid. Det er ikkje tvil om at evna til å samarbeida og utveksla informasjon mellom sektorar er heilt avgjerande for å lykkast i kampen mot vald i nære relasjonar. Dette er då også ei hovudprioritering i Regjeringas handlingsplan Vendepunkt.

Fortløpande skal alle regionar få barnehus, og tilbudet skal vera landsdekkjande. Målet med barnehusa er å gi betre tilbod til barn som blir utsette for overgrep, ved at bl.a. medisinsk undersøking, dommeravhøyr og behandling blir tilbode samla. Regionale ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging skal byggja opp kompetanse på området og formidla kunnskap til dei som arbeider i felten.

Politiet har også ei svært viktig oppgåve i dette arbeidet. Vi må gi eit tydeleg signal om at familievald er noko samfunnet prioriterer å kjempa mot fordi dette blir sett på som alvorleg kriminalitet. Regjeringa varslar derfor i handlingsplanen:

«Politidistriktene skal pålegges en minstandard der funksjonen som familievoldskoordinator skal være en full stilling. I de største politidistriktene skal det opprettes egne team. Teammodellen skal være landsdekkende, i den forstand at distrikter uten egne team skal sikres kompetanseoverføring og bistand der det er behov for det. Målsettingen er å sikre at ofre for vold i nære relasjoner møtes med respekt, kunnskap og forståelse når de henvender seg til politiet, samt å sikre god kvalitet på etterforskning og påtalevedtak.»

Vi må aldri gløyma at i familiar der vaksne utset kvarandre for vald, er barna like store offer, og at vaksnes overgrep mot kvarandre også kan vera med på å avdekkja vald mot barn. Derfor ser eg det som svært positivt at vi no i

større grad enn før gir politiet moglegheit til å forhalde seg til heile familien, ikkje berre offer og fornærma i kvar isolerte sak.

Redd Barna har gjort eit svært viktig kartleggingsarbeid som fortener å bli omsett til målretta tiltak. Det er sjølv sagt ikkje tilfredsstillande når berre 9 av 106 kommunar har kartlagt omfanget av vald og seksuelle overgrep i kommunen, og berre 15 kommunar har ein handlingsplan for arbeid mot vald og overgrep mot barn – særleg dersom dette betyr at det i det store fleirtalet av desse kommunane ikkje blir arbeidd med å forebyggja vald og overgrep mot barn. No trur ikkje eg det er fullt så ille. Det kan gjerast godt fagleg arbeid i mange kommunar utan at dette nødvendigvis viser igjen i handlingsplanar. Men det viser at vi ikkje er gode nok til å systematisera arbeidet mot vald mot barn, og at vi alltid må ha som mål å bli betre også når det gjeld det faglege. Den nasjonale handlingsplanen skal bidra til dette.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress skal i samarbeid med regionale ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging utarbeida ein mal for kommunale eller interkommunale handlingsplanar mot vald i nære relasjonar. Ressursentra skal leggja til rette for å hjelpa kommunar som ønskjer å utvikla lokale handlingsplanar på dette området.

Dei tverrfaglege teama i Vest-Agder viser at det finst gode modellar for korleis ein lokalt kan koma utfordringane i møte. For oss i Senterpartiet er det avgjerande at vi gir kommunane handlingsrom til å organisera arbeidet mot vald og overgrep mot barn på ein god måte.

Vi er opptekne av at ein må finna dei gode løysingane lokalt, og at modellane derfor ikkje treng å vera identiske i alle landets kommunar. Vi meiner at handlingsplanen mot vald i nære relasjonar er eit svært viktig bidrag i kampen mot overgrep og vald mot barn, kartlegging av dette og styrking av det sektoroverskridande samarbeidet. Vi ser det derfor også som avgjerande at planen blir følgd opp på ressursida.

Vera Lysklætt (V) [11:20:16]: Jeg vil takke interpellanten for at hun tar opp denne viktige debatten. Det har vært nyttig å høre om det tverretatlige utredningsteamet i Vest-Agder.

Det er flere utfordringer i debatten som representanten Molvær Grimstad reiser. Det gjelder bl.a. geografi. Mange og små kommuner har liten tilgang på fagpersoner, og alle kjenner alle. I mitt eget hjemfylke, Finnmark, har vi også det samiske perspektivet.

Forskingstall viser at incest og overgrep mot barn skjer hyppigere i de tre nordligste fylkene og i storbyene. I de store byene bør det ikke stå på tilgang på fagkompetanse. I de nordligste fylkene er imidlertid dette en stor utfordring, samt at reiseavstandene og dermed økonomi skaper ekstra utfordringer. Når det gjelder det samiske barnevernet, er det generelt også en utfordring å rekruttere samisktalende fagpersoner.

Jeg har i spørretimen rettet spørsmål til justisministeren om Regjeringens syn på ambuleringe kriseteam. De neste årene har det vært flere store overgrepssaker i Nord-

Norge som har rammet et stort antall barn og unge samt mange pårørende. En kan gå så langt som å si at hele lokalsamfunn, slik som Lakselv og Tysfjord, har blitt rammet av en krise. I grove trekk har de stått helt uforberedt og uten fagkyndige til å bistå ofre og pårørende.

Det er for sent å snakke om hva vi kunne ha gjort, men det er ikke for sent å lære. Det aller viktigste er å forebygge at så mange i et lite lokalsamfunn kan bli rammet igjen. Målet må etter min mening være å kunne opprette et utrednings- og kriseteam for de tre nordligste fylkene – et team som har inngående kompetanse og kunnskap også om samiske forhold, språk og kultur.

For å ta en parallell har vi ved store ulykker eller naturkatastrofer nasjonale beredskapsteam å sette inn. Vi har bl.a. en ordning med redningssentraler til å bygge opp under dette. Når det gjelder ofre for kriminelle handlinger, f.eks. ofre for seksuelle overgrep som rammer et helt samfunn, har vi ingen nasjonal beredskap eller redningssentral å ty til. Et slikt ambulerende team kan gjerne bygges opp rundt et Barnas hus i Nord-Norge. Jeg håper statsråden merker seg dette og vil se på denne utfordringen i det videre arbeidet.

Gunn Karin Gjul (A) [11:23:27]: Vi ønsker å tro at barn vokser opp under harmoniske forhold hvor de er lykkelige og får dekket alle sine behov for omsorg. Dessverre er det ikke slik. Gjennom den økte oppmerksomheten på familievold er vi blitt klar over at mange barn utsettes for vold og overgrep, og at mange barn ikke minst er vitne til vold i hjemmet. Vi vet dessuten at den dokumenterte volden kun er toppen av isfjellet. Her finnes det dessverre store mørketall.

En landsomfattende undersøkelse fra 2005 forteller oss at nærmere 10 pst. av alle jenter over 15 år har vært utsatt for grov vold av sin nåværende eller tidligere kjæreste. Men denne volden rammer ikke bare voksne kvinner; et betydelig antall barn opplever overgrep mot mor. De ser, hører og opplever volden mot en nær omsorgsperson. Barn skal slippe å være vitne til vold og overgrep, det i seg sjøl er et overgrep også mot barnet.

Vi vet at 1 500 barn hvert år overnatter på landets krisesentre. Om lag halvparten av barna som var på krisesentre i 2006, var fem år eller yngre. Hva gjør det med et lite barnesinn å bli revet opp fra sin vanlige hverdag, flykte til et krisesenter og leve der i skjul?

Vi er også kjent med at veldig små barn blir utsatt for mishandling. Forskningsresultater fra Canada, USA og Storbritannia viser at opp mot en tredel av alle barn som behandles for alvorlige hodeskader, har fått disse som følge av mishandling, og det er spedbarn som er aller mest sårbare. Tall fra Ullevål sykehus viser at rundt 20 pst. av barna med alvorlige hodeskader var skadet som følge av mishandling.

Hva gjør vi for å bekjempe denne volden? Det er åpenbart at vi er blitt langt flinkere de senere årene. Tidligere ble vold og mishandling mot kvinner og barn sett på som husbråk når politiet rykket ut. I dag håndterer politiet dette på en helt annen måte. Hvert politidistrikt har nå familievoldskoordinatorer. Og for inneværende år blir denne

ordningen styrket med 10 mill. kr for å sikre at alle har en familievoldskoordinator på heltid. Dessuten legges det opp til at de største politidistriktene nå skal etablere egne team.

Like før jul presenterte Regjeringen sin nye handlingsplan mot vold i nære relasjoner, som innebærer flere og mer omfattende tiltak for å bekjempe vold og overgrep.

Skal vi både kunne forebygge og hjelpe flere som er utsatt for vold og overgrep, er det åpenbart at det må settes inn mange og varierte tiltak. Alt fra helsestasjon og skole til barnevern, politi og rettsapparat må bli bedre i stand til å avdekke og hjelpe. Dessuten er det viktig, som interpellanten påpeker, at de ulike delene av hjelpeapparatet må bli flinkere til å samordne og koordinere.

Interpellanten framhever ett viktig tiltak for å bekjempe vold. Arbeiderpartiet er ikke negativ til dette, men vi er opptatt av at her må det gjøres veldig mange ting samtidig. Vi er bl.a. opptatt av å få på plass barnehus i alle regionene, at det etableres døgnåpen alarmtelefon for barn som er utsatt for overgrep, at overgrepsmottakene ved legevaktene styrkes, og at en får styrket kompetansen til lærere og førskolelærere for å kunne avdekke vold. Dessuten: Det aller viktigste er å bidra til å hindre at nye overgrep oppstår. Det forebyggende arbeidet må derfor forbedres. Holdningsendring er viktig her.

Vi erfarer dessverre at fremdeles foreligger det mange underlige og grumsete holdninger til overgrep mot barn. Pågripelsen av Lommemannen har vist at det fremdeles er mange grumsete holdninger knyttet til seksuelle overgrep mot barn. Det samme viste den debatten som gikk i media i fjor høst, hvor viktige samfunnsaktører mente at det skal være lov å slå barn.

Jeg må dessuten si meg enig med representanten Aspaker i at det var opprørende å høre på nyhetene i morges at vold mot barn blir ansett som mindre alvorlig enn vold mot voksne. Jeg er helt enig med representanten Aspaker i at straffutmålingen burde vært motsatt. Jeg håper at vi i forbindelse med ny spesiell straffelov vil ha mulighet til å komme tilbake til nettopp det spørsmålet til høsten, og at det da blir fulgt opp. For det er helt åpenbart at overgrep mot barn er noe av det mest alvorlige vi har i dette samfunnet, og det må bekjempes med alle midler.

Trine Skei Grande (V) [11:28:45]: Jeg vil også gjerne takke interpellanten for å løfte fram dette veldig viktige temaet, sjøl om jeg oppfatter at det i salen er veldig bred enighet om det aller, aller meste.

Det var under Odd Einar Dørum at vold i nære relasjoner ble løftet fram, og det var første gang man f.eks. samlet alle politisjefene i landet til et stort nasjonalt møte og valgte vold i nære relasjoner som tema, et tema som det vanligvis ikke blir knyttet stor status til i disse kretser. Vi fikk på plass de første familievoldskoordinatorer, og jeg er kjempeglad for at Regjeringa nå velger å utbygge det systemet videre for å få kompetanse inn i alle politihusene rundt omkring. Kompetanse er her en nøkkel: kompetanse til å se og kompetanse til å vite hva en skal gjøre. Jeg syns det er viktig at vi må gi større trygghet til alle de fagfolkene som møter barn: De må ikke kunne vite alt,

sjøl om de ser litt. Vi merket det veldig godt i sommer da vi hadde saken knyttet til kjønnslemlestelse. Da fikk jeg mange henvendelser fra lærere som var usikre på om de skulle ha varslet. Da sier jeg at det er ikke lærernes jobb å vurdere hvorvidt det er rett å varsle, det er politiets jobb. Så lærere, førskolelærere og alle som møter barn og som er usikre, må få trygghet til å kunne si fra selv om man er usikker – heller én gang for mye enn én gang for lite – og så får fagfolk vurdere hvorvidt det er blitt sagt fra på et riktig tidspunkt. Den tryggheten tror jeg det er viktig at vi gir dem.

Det er også bred enighet her om at vold mot barn blir straffet altfor lavt sammenlignet med vold mot voksne. For når det gjelder vold mot barn, er det ikke bare snakk om det slaget man gir eller det overgrepet som blir gjort, det er også snakk om det angrepet man gjør på personligheten. I dag fokuserer vi mye på unge, staute menn som blir slått på vei hjem fra fest, og ut fra alt vi vet om hvilket angrep det er på deres personlighet, kan man tenke seg hvordan det er for et lite barn som er i ferd med å skape sin personlighet, å bli utsatt for de samme overgrepene.

Så må jeg få lov til å nevne noe jeg tror vi kanskje er litt uenige om her i salen. Jeg tror at veldig mange av disse overgrepene, kanskje spesielt den store overgrepssaken som er brakt fram for oss nå i det siste, også handler om et samfunn som ikke har et normalt forhold til seksualitet. Folk undertrykker sin virkelige seksualitet, og det fører også ofte til overgrep mot barn.

Det å tro at vandelsattester og DNA-register hjelper for alt, er feil. I den store saken vi har sett nå, hadde ingen vandelsattest klart å stoppe noe, og heller ikke noe DNA-register hadde klart å stoppe noe. Det finnes faktisk ingen lett vei for å oppklare disse sakene. Det finnes ingen enkel måte å gjøre det på. Det kan bare gjøres gjennom god kompetanse og et politi som prioriterer disse sakene, og som faktisk er opptatt av at barnas historie skal tillegges vekt. Så er det faktisk ikke slik at vi her kan vedta oss ut av disse problemene. Nei, vi må sørge for at folk blir kompetente og har ressurser til å ta tak i dette. Det er intet register og ingen attester som gjør at vi kommer bort fra overgrep og vold mot barn.

Solveig Horne hadde her overtatt presidentplassen.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:32:57]: Først vil eg takke alle dei som har hatt ordet i interpellasjonsdebatten. Det er veldig flott at så mange har vore med på å belyse dette veldig viktige temaet.

Så litt til Barnas hus. Det var tidlegare Kristeleg Folkeparti-representant Finn Kristian Marthinsen som for ein god del år sidan for første gong fortalde meg om Barnas hus. Han hadde vore på Island og besøkt det huset, som også representanten May Hansen har gjort. Det engasjementet han viste for at dette var noko vi også måtte få til i Noreg, var med på å påverke oss og gi oss ein god og grundig informasjon. Derfor er Kristeleg Folkeparti glad for at mange har bidrege gjennom mangeårig innsats til at ein har fått fleire Barnas hus, og det er viktig å få endå fleire.

Utgreiingsteamet i Agder er til hjelp for barnevernet lokalt for å finne ut om det er grunnlag for bekymring. Derfor er det viktig med fleire slike team. Det er viktig med fleire barnehus, slik at fleire barn kan få reise dit når det er grunnlag for bekymring.

Det er ingen motsetnad mellom desse to tiltaka. Eg trur at ein raskare kan få på plass utgreiingsteam i alle fylke enn barnehus i alle fylke, for det går normalt litt tid frå planane blir sette i gang når det gjeld bygging av hus. Det å få dei nødvendige løyvingane til det vil sikkert også ta litt tid, sjølv om vi kanskje alle meiner at det hastar. Begge desse tiltaka trengst og vil utfylle kvarandre.

Vi har ein del planar. Det er det veldig viktig å ha. Så er det viktig å få desse planane omsette i handling – å få konkretisert dei i heile landet, å få konkretisert dei i kommunane, og få konkretisert dei når det gjeld utdanning og kompetanse. For å få konkretisert planane er det nødvendig med ressursar. Skal vi greie å få gjennomført dei, er det viktig at det også følgjer pengar med, slik at ein får fleire tilsette og fleire til å bidra i dette viktige arbeidet.

Så håpar eg at statsråden raskt vil sjå nærmare på det som har skjedd i Agder. Dei har god erfaring. Vi synest ikkje at vi treng masse utgreiingar for å avgjere at dette skal vere landsdekkjande. Vi er litt utolmodige, så vi håpar at Regjeringa vil setje trykk og fokus på dette vidare, slik at vi i fellesskap framleis kan vere med og kjempe mot vald, overgrep og omsorgssvikt.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [11:36:14]: Dette er en bred debatt, og det er en svært viktig debatt, fordi barn må bli sett og ikke krenket. De må bli sett nasjonalt og lokalt. På det nasjonale plan er det som sagt hele Regjeringen som setter trykk på saken. Når det gjelder mange av de tiltakene som vi har skissert, er som nevnt ikke færre enn seks departementer engasjert. Justisministeren står i tillegg til meg i førersetet, og han har lagt fram en rekke planer og handlingsplaner. Som man vet, jobber han også med ulike sider ved dette spørsmålet, ikke minst straffespørsmål. Som kjent er ikke dette mitt konstitusjonelle ansvar, men jeg hadde behov for å understreke det.

Når det gjelder politiattester, er dette et viktig virkemiddel. Der har vi også en vurdering på gang for å se på muligheten til å utvide adgangen til å innhente politiattester, f.eks. for støttekontakter som jobber opp mot barn.

Når det gjelder barnehus, har vi valgt å prioritere de regionene hvor vi mente det var mest behov. Oslo har ulike andre tiltak som vi mener fungerer i dag, men vi tar selvfølgelig dette spørsmålet opp til vurdering. Hva gjelder Nord-Norge, vil jeg følge opp det som nå er nevnt i forhold til opprettelsen av kommunale barnehus i nord.

Sist, men ikke minst, vil jeg presisere at Regjeringen med stor kraft følger opp de tiltakene som jeg nå har skissert, fordi det er svært viktig å se barn og sørge for at de ikke blir krenket.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er avsluttet.

Sak nr. 3

Interpellasjon fra representanten Ola T. Lånke til barne- og likestillingsministeren:

«Når prosjekter av betydning for miljø og samfunn skal realiseres, pålegges utbyggerne å gjennomføre en konsekvensutredning. Det hersker ingen uenighet om at dette er nødvendig for å unngå utilsiktede konsekvenser av naturinngrep. Gjelder det derimot større prosjekter av etisk, historisk eller sosiokulturell betydning synes dette hensynet ikke å telle. Utkastet til ny felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par som har vært ute på høring, tar sikte på en omfattende reform av ekteskapsinstituttet som vil bryte med viktige elementer i vår kristne kulturarv og ha konsekvenser for adopsjon av barn og for foreldreskapets biologiske forankring.

Hvordan vurderer statsråden behovet for å gjennomføre en konsekvensutredning før loven fremmes?»

Ola T. Lånke (KrF) [11:39:36]: Den 16. mai i fjor sendte Regjeringen forslag om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par ut på høring. Som en del av denne reformen foreslås også endringer i adopsjonsloven, bioteknologiloven og barneloven. Samtidig foreslås det å oppheve partnerskapsloven.

Etter at Regjeringen la fram sitt høringsnotat, har en lang rekke høringsinstanser gitt klart uttrykk for sin motstand mot lovforslaget. Det sier seg selv at et så omstridt lovforslag ikke er det beste utgangspunkt for en prosess med sikte på å innføre en ny ekteskapslov. Tvert imot bør det kunne forventes at en lov som skal regulere forpliktende samliv i alle hjem og familier i landet, ikke virker splittende, men i stedet samler bred oppslutning i folket. Bare på den måten vil den også kunne være robust nok til å stå seg over lengre tid.

Det er imidlertid viktig å merke seg at motstanden mot den nye ekteskapsloven i all hovedsak ikke er rettet mot Regjeringens ønske om å sikre homofile og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering. Både Kirkemøtet i Den norske kirke og andre høringsinstanser er tydelige på dette. Motstanden retter seg i første rekke mot innføring av en helt ny rettstilstand på samlivsområdet, en rettstilstand som vil innebære en klar endring i selve forståelsen av hva ekteskapet er.

Hovedfokus i denne interpellasjonen er spørsmålet om hvorfor Regjeringen ikke har tatt seg bedre tid og sørget for en forhåndsutredning av konsekvensene ved å innføre en så omfattende reform av ekteskapslovgivningen som forslaget innebærer. Hvorfor har Regjeringen slikt hastverk? Og hvorfor følger ikke Regjeringen den såkalte utredningsinstruksen, som gjelder ellers i staten? Denne instruksen ble vedtatt i februar 2000 for å sikre at større reformer, lovendringer og tiltak skulle underbygges med grundige utredninger i forkant. Alle fornuftige hensyn tilsier jo at beslutninger av vesentlig betydning for samfunnet blir skikkelig forberedt og utredet for å unngå uheldige

følger av vedtaket. Utredningsinstruksen har som formål å sikre dette.

Instruksen slår fast at hver sak skal inneholde en konsekvensutredning som skal bestå av analyse og vurdering av antatt vesentlige konsekvenser av den beslutning som foreslås truffet. Ifølge instruksen kan den bare fravikes når særlige omstendigheter gjør det nødvendig, og beslutning om fravikelse fattes av statsråden i fagdepartementet. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet.

Med Regjeringens forslag til ny ekteskapslov innføres en helt ny rettstilstand på samlivsområdet, uten at vi kan se at en slik konsekvensanalyse er foretatt eller at det er gitt noen begrunnelse for hvorfor Regjeringen har funnet det nødvendig å fravike instruksen.

Så skal det sies at forslaget til ny ekteskapslov ikke ble sendt ut av sittende statsråd, men av hennes forgjenger. Jeg vil ikke underslå at en viktig grunn til denne interpellasjonen er et oppriktig ønske om også å ta den nye statsråden på alvor og gi henne en ekstra sjanse til å reflektere over hvorvidt det finnes et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å gjennomføre en så omfattende og kontroversiell reform.

Som nevnt har en rekke av høringsinstansene pekt på problemet med manglende utredninger. Ja, endog instanser som slutter seg til lovens hovedkonklusjon, etterlyser grundige utredninger. En av disse er uttalelsen fra Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo, som på flere punkter nettopp etterlyser grundigere utredninger, til tross for at fakultetet støtter hovedkonklusjonen.

Det teologiske fakultet uttaler bl.a. følgende:

«Som en hovedinnvending mot premissene i høringsnotatet vil fakultetet påpeke at problemkomplekset samliv, seksualitet og familieliv ikke er drøftet godt nok og er basert på en forenklet logikk, som svekker anliggendet. Å bruke likestilling ensidig som utslagsgivende argument er for enkelt.»

Så langt Det teologiske fakultet.

Departementet har forsvart seg med at det foreligger seks delutredninger i forbindelse med saken. I virkeligheten dreier det seg om seks relativt kortfattede artikler. Og den nedsatte referansegruppen som det vises til, med representanter fra berørte departementer, ulike tros- og livssynssamfunn og interesseorganisasjoner, har kun avholdt to møter. Også den svært korte høringsfristen som falt sammen med ferietiden, har vært påpekt.

På denne bakgrunn er det god grunn til å reise tvil, slik det blir gjort i høringene, om de ulike problemstillinger og konsekvenser av denne endringen av ekteskapsforståelsen har gjennomgått en virkelig demokratisk prosess og er tilstrekkelig belyst i samfunnsdebatten. Det er svært sannsynlig at dette vil kunne bli et tema som Stortinget må se nærmere på i etterkant av lovbehandlingen, dersom saken følger det sporet som er varslet av Regjeringen.

Det er heller ikke unaturlig å vise til at forrige gang ekteskapsloven gjennomgikk en omfattende revisjon, pågikk lovprosessen i over 20 år. Våren 1971 ble det nedsatt et offentlig utvalg, det såkalte Ekteskapslovutvalget, som la fram sin innstilling i 1980 – det gikk altså hele 9 år. Da kom NOU 1980:50 Samliv uten vigsel, som bl.a. foreslo lovregler for samboende utenfor ekteskap. Deretter tok

det enda over 10 år før ny ekteskapslov ble vedtatt i 1991, altså etter en 20 års lang lovprosess. Det er selvfølgelig lang tid, men det sier også at man ikke skal ta for lett på en slik sak.

En viktig forutsetning for et vellykket lovarbeid er at det i forkant har vært en tett og god prosess med de organer og aktører som skal praktisere loven. Det følger også av utredningsinstruksen. Henvisningen til den nedsatte referansegruppen oppfyller på ingen måte denne forutsetningen. Et av de klareste eksempler på at det ikke har vært en slik god prosess, er da et overveldende flertall i Kirke-møtet i Den norske kirke og andre trossamfunn går imot innføring av loven.

Eksempelvis har heller ikke de muslimske menighetene i Norge, så langt vi kan se, uttalt seg i lovprosessen. Selv om de representerer minoritetssamfunn, ville det vel i Mangfoldsåret 2008 kunne framstå som åpenbart mangelfullt om samfunn som disse ikke ble trukket aktivt med i prosessen.

Et av de landene som imidlertid satte i gang et omfattende utredningsarbeid omkring spørsmålet, er Frankrike. Der kom de imidlertid til at de ikke ville innføre en slik lovgivning. Det som ble det avgjørende moment i den franske utredningen, var hensynet til barnets interesser. Det ble vist til presset fra internasjonal rett, og det ble understreket at barnet alltid er et rettssubjekt, og at det ikke er tillatt å la voksnes ønsker gå systematisk foran respekten for barnets rettigheter.

Ett av de momenter som også taler for å bruke mer tid på denne diskusjonen, er at spørsmålet om kjønnsuavhengig ekteskap i liten grad har vært diskutert før i den senere tid. Først i 2004 kom denne saken opp i den politiske debatten i Norge. En av de viktigste grunnene til dette er at det langt på vei har vært en felles oppfatning i den norske opinionen at lovregulert homofilt samliv slik det er gjennomført i partnerskapsloven, representerer noe annet enn ekteskap. Dette kom også tydelig fram i forbindelse med debatten om partnerskapsloven i 1993.

I proposisjonen til partnerskapsloven understrekes følgende:

«Ekteskapet er den grunnleggende enhet i samfunnet og den naturlige rammen rundt barns oppvekst. Ekteskapet står i en helt spesiell stilling, og det åpnes ikke for ekteskap mellom homofile.

Videre:

«Lov om registrert partnerskap vil ikke likestille ekteskapet med et registrert partnerskap da det gjøres unntak for adopsjon og vielse. Departementet ønsker å holde adopsjon utenfor av hensyn til barna.»

Det sa regjeringen utgått fra Arbeiderpartiet den gang.

Det hender at ulik behandling både er nødvendig og saklig. Når ulik behandling eller forskjellsbehandling er nødvendig, saklig og ikke innebærer et uforholdsmessig angrep på den enkelte, kan det aksepteres. Man kan ikke betegne motstand mot en kjønnsnøytral ekteskapslov som diskriminering av homofile.

Det følger av FNs barnekonvensjon at man i saker som gjelder barn, først og fremst skal ta hensyn til hva som gagnar barnet. Det er en kjensgjerning at homofile kan

være like gode omsorgspersoner som heterofile. Men det er ikke det som er temaet her. Det har alltid vært en forutsetning både i norsk og internasjonal rett at det er de biologiske foreldre som er barnets foreldre. Dette vil eksempelvis være et sterkt motargument mot Regjeringens forslag om assistert befruktning for lesbiske. Dette er også en av konfliktene som ikke er utredet.

På denne bakgrunn vil jeg appellere så innstendig jeg kan til statsråden: Det er ingen skam å snu! Jeg vil utfordre henne ved å spørre om det nå ikke ville være lurt å foreta en ny gjennomgang av de problemstillinger som er reist av en lang rekke, til dels svært tunge, høringsinstanser. Jeg mener det vil være direkte uansvarlig å vedta en slik lovgivning uten å gi en grundig konsekvensanalyse. En slik lov vil innebære et gigantisk samlivseksperiment som ingen kjenner konsekvensene av.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [11:49:49]:

Siden proposisjonen om felles ekteskapslov ikke er lagt fram for Stortinget ennå, finner jeg det ikke naturlig å gå nærmere inn på de enkelte forslagene.

Dette er en sak som er viktig for mange mennesker, og er det én ting tilhengere og motstandere bør kunne enes om, er det at begge sider betrakter dette som et verdispørsmål. Regjeringen går i denne saken langt for å gi homofile og heterofile samme rettigheter. Noen mener for langt. Det har jeg respekt for. Samtidig har jeg falt ned på en annen konklusjon, og jeg ber om respekt for det.

Alle mennesker har lik verdi. Det spiller ingen rolle hvor du kommer fra, hvilken gud du tror på eller hvem du elsker. Det er derfor en selvfølge at homofilt samliv har like stor verdi som heterofilt samliv. Homofilt kjærlighet er like sterk, like ønskelig og like god som heterofil. Samfunnet må derfor legge til rette for at homofile kan leve i samliv med de samme rammer som heterofile. Homofilt samliv er ingen trussel mot heterofilt samliv. En slik påstand er i beste fall feilaktig, i verste fall sårende og stigmatiserende.

Et åpent og liberalt samfunn skal legge til rette for at folk kan velge den samlivsformen de ønsker, det være seg homoekteskap eller et heterofilt samboerskap. Gode samliv er ønskelig, og det er myndighetens oppgave å tilrettelegge for stabile parrelasjoner.

Regjeringen vil sikre homofile og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide den diskrimineringen som de utsettes for. Felles ekteskapslov er derfor en endring som er svært viktig for denne regjeringen, og den er nedfelt i Soria Moria-erklæringen, hvor det står:

«Regjeringen vil:

– gå inn for endringer i ekteskapsloven som åpner for ekteskap mellom to av samme kjønn, med de samme rettigheter som ekteskap mellom to av motsatt kjønn. Senterpartiets representanter i Regjering og Storting stilles fritt i dette spørsmålet.»

Samme rettigheter forstås slik at det må foreslås endringer i ekteskapsloven og i annet regelverk som er knyttet til rettigheter for ektefeller.

Forslaget om å utvide ekteskapet til også å omfatte ho-

mofile par, handler om å foreta et verdivalg. Denne regjeringen har derfor i Soria Moria-erklæringen gitt denne klare føringen. Hovedinnholdet i og premissene for en felles ekteskapslov var med andre ord gitt gjennom regjeringserklæringen.

Regjeringen anså det som lite hensiktsmessig å foreta en bred lovutredning med dette utgangspunktet. Det ble likevel bestemt at enkelte delspørsmål skulle utredes nærmere av eksterne eksperter. Det er foretatt en gjennomgang av hva et ekteskap er ut fra en filosofisk tilnærming. En teolog har foretatt en gjennomgang av teologiske og kirkelige vurderinger i tilknytning til Den norske kirkes forståelse av ekteskap og samliv. De barnrettslige konsekvensene av en felles ekteskapslov for heterofile og homofile par er behandlet i to delutredninger. Den ene gjelder adopsjon og den andre fastsettelse av foreldreskap for likekjønnede etter barneloven. Internasjonale konsekvenser av felles ekteskapslov er også utredet, og det er foretatt en litteraturgjennomgang av forskning om barn som vokser opp i likekjønnspar.

Berørte departementer har også vært trukket inn i saken. I tillegg satte departementet ned en referansegruppe bestående av representanter fra berørte departementer, Den norske kirke, andre trossamfunn, livssynsamfunn og interesseorganisasjoner for å gi informasjon om arbeidet og for å kunne innhente synspunkter til arbeidet. Det ble avholdt to møter i referansegruppen.

Jeg vil dessuten få minne om at Regjeringen i løpet av denne prosessen har fått kritikk fra deler av opposisjonen fordi vi har brukt for lang tid til å utrede lovforslaget.

Det vil alltid være ulike oppfatninger av utredningers omfang, og det er ikke slik at alle lovendringer krever omfattende utredninger. Jeg er dessuten usikker på om det er en offentlig utredning som ville vært avgjørende for mitt eller representanten Lånkes standpunkt i dette spørsmålet.

Forslaget til lov har vært på bred alminnelig høring i vel tre måneder, noe som er i tråd med regelverket. Det kom fram i denne høringen at det er svært ulike oppfatninger i denne saken, som rører ved manges verdigrunnlag og vekker sterke følelser, både hos dem som er mot en slik utvidelse av ekteskapet, og hos tilhengerne. Å være for eller mot felles ekteskapslov handler, som jeg sa innledningsvis, om verdisyn. Forslaget rører ved mange religiøse personers verdigrunnlag og vekker sterke følelser. Jeg forstår at dette berører manges livssyn. For dem som også ser på ekteskapet som en religiøs handling, innebærer dette en tilleggsdimensjon som jeg har respekt for. Men dette er også et verdivalg for dem som er tilhengere av en felles ekteskapslov, og jeg legger avgjørende vekt på at ekteskapet er en sivilrettslig handling.

Regjeringen vil med forslaget både likestille heterofile og homofile par og sikre barns rettigheter. Det er avgjørende for meg at lesbiske og homofile par sivilrettslig behandles likt med heterofile par. Jeg legger også til grunn at det er til barns beste å vokse opp med trygge og stabile rammer uavhengig av foreldrenes seksuelle orientering. Etter min vurdering gir ekteskapet gode rammer for barn, og dette støttes av høringsinstansene.

Det denne saken handler om, er å la noen flere par få

mulighet til å inngå ekteskap. Dette medfører ikke at dagens ekteskapsinstitutt vil bli snudd opp ned, slik enkelte motstandere synes å mene.

Jeg vil også vise til den bekymring som ble uttrykt i sterke ordelag i debatten om partnerskapsloven for 14 år siden. Da var det mange som mente at partnerskapsloven kunne føre til ikke mindre enn normoppløsning. Det er nå heldigvis slik at i dag er det ingen av motstanderne til felles ekteskapslov som angriper partnerskapsloven. Tvert imot understrekes det av flere høringsinstanser som går mot lovforslaget, at det rette må eventuelt være å foreta endringer i partnerskapsloven.

Ola T. Lånke (KrF) [11:58:54]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Like fullt må jeg fastholde mitt inntrykk av at statsråden farer litt lett over viktige problemstillinger knyttet til dette temaet.

Det er ikke vanskelig å si seg enig i at homofil kjærlighet kan være like god som heterofil osv., og at man må kunne velge den samlivsform som man ønsker, og at man har en lov som tar høyde for det. Det er ikke det egentlig ekteskapsloven handler om i dypeste forstand.

Det som er min sterkeste innvending mot denne loven, er at man her vedtar lov om en sivilrettslig akt som totalt desavuerer ekteskapets biologiske forankring – den forankring det har hatt i et biologisk foreldreskap, til alle tider – og at man her går veldig hurtig fram for å endre en lovgivning som berører utallige deler av samfunnslivet, uten overhodet å ta seg tid til nødvendige konsekvensanalyser. Det ble sagt av statsråden at representanten og statsråden antakeligvis ikke ville ha endret standpunkt om man hadde fått disse konsekvensanalysene. Men det er faktisk heller ikke det det er spørsmål om. Det handler, må jeg si, om hvilken seriøsitet det norske storting og den norske regjering skal legge inn i sitt arbeid med å utforme lover for dette samfunnet. Det blir litt for lett, synes jeg, å vedta store samfunnsendringer så å si bare med et pennestrøk.

At noen kan ha kritisert Regjeringen for å ha tatt seg for lang tid, virker for meg helt uforståelig. Jeg refererte i mitt innlegg til Ekteskapslovutvalget og den prosessen som foregikk for 10–20 år siden, som tok over 20 år. Nå kan jo det sies å være litt lenge, men bruker man så kort tid som man har gjort i dette tilfellet, da har pendelen svingt helt over i den andre enden. Dette er ikke seriøst lovarbeid.

Man viser til at det er foretatt utredninger av seks forskjellige enkeltpersoner. Det er utredninger som står for disse enkeltpersonenes egen regning. Det kan ikke sammenliknes med et utvalgsarbeid i det hele tatt. Det samme gjelder også referansegruppen. Jeg har skaffet meg en liste over hvem som har vært med der. Det finnes ikke offentlige referater fra disse møtene, og det er her, så vidt jeg har brakt i erfaring, snakk om to møter. Representantene er ikke representative for dem som skal bruke denne loven. Så det er spørsmål her om at man også tar med i arbeidet dem som skal håndtere loven i etterkant.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [12:02:16]: Det er viktig å minne om at nettopp det som er vanske-

lig for enkelte, er å si at homofilt samliv er like bra som heterofilt samliv.

Jeg vil også minne representanten Ola T. Lånke om, hvis han er av den oppfatning at det burde vært nedsatt et offentlig utvalg som avgav en NOU i forkant av dette lovforslaget, at da kontantstøtten i sin tid ble innført, med Kristelig Folkeparti i førersetet, var det heller ingen offentlig utredning i form av en NOU. Kontantstøtten ble som kjent innført kort tid etter at Kristelig Folkeparti hadde inntatt departementet.

Som sagt vil jeg ikke gå inn på de enkelte lovforslag før saken er framlagt for Stortinget. Jeg tar sikte på å framlegge proposisjonen i midten av februar. Først når lovforslagene er framlagt, vil Stortinget ha mulighet til å vurdere hvorvidt de er godt nok utredet og begrunnet.

Jeg har gjort rede for hvem som har fått uttale seg, og hvor vi har hentet våre utredninger. Når det gjelder de ulike trossamfunn, har de vært kontaktet. De har uttrykt seg, og enkelte har varslet at de ikke har fått tid til å gi noen tilbakemelding, eller de har ennå ikke klart å orientere seg om Norges måte å tilrettelegge sitt lovarbeid på. Men vi er i dialog med disse ulike trossamfunn.

Så vi mener at vi har utført et tilstrekkelig lovarbeid for å kunne fremme denne saken for Stortinget når den tiden kommer, i midten av februar.

Gunn Karin Gjøl (A) [12:04:45]: For Arbeiderpartiet er det viktig å sikre homofile og lesbiskes rettigheter. Vi mener det er viktig å støtte homofile og lesbiske, slik at de kan leve åpent og slippe å møte diskriminering og negative holdninger i samfunnet vårt.

Partnerskapsloven har vært viktig for å sikre homofile en rett til å få formalisert sitt forhold, men like viktig har loven vært for å bidra til positive holdninger til at kjærlighet mellom to menn eller mellom to kvinner er likestilt med heterofil kjærlighet. Nå mener vi i Arbeiderpartiet at tida er inne for en fullstendig likestilling av homofil og heterofil kjærlighet.

I Soria Moria-erklæringen gikk Regjeringen inn for å endre ekteskapsloven til å åpne for ekteskap mellom to av samme kjønn, med samme rettigheter som ved ekteskap mellom to av motsatt kjønn. Arbeiderpartiet er opptatt av å likestille ekteskap mellom heterofile og homofile. For det første mener vi at også homofile skal få formalisert sitt forhold gjennom ekteskapsinstituttet, og for det andre mener vi at barn som lever i homofile forhold, skal ha de samme trygge rammene rundt sin oppvekst som barn som lever i heterofile forhold. Barn i noen homofile forhold lever i dag i et lovtomt rom, bl.a. fordi den andre forelderen i forholdet ikke automatisk blir registrert som forelder ved barnets fødsel.

Det er interessant å registrere at motstanderne av forslaget går så formalistisk til verks i sin motstand. Det hevdes at utredningsinstituttet ikke er fulgt, at det ikke er foretatt grundige nok konsekvensanalyser, og at det ikke har vært laget en NOU. Ja, noen går såpass langt at de mener at det er grunnlovsstridig – det burde ha vært utredet i forhold til Grunnloven.

Når det gjelder spørsmålet om konsekvensanalyser, er

det særdeles uvanlig å lage konsekvensanalyser for en samfunnsutvikling. Der vi bruker konsekvensanalyser, er i olje- og energipolitikken, knyttet til hvilke konsekvenser eventuelle oljeutslipp vil få for fuglearter – helt konkrete ting. Men konsekvensanalyser i denne sammenheng er særdeles uvanlig.

Motstanderne mener altså at forslaget er for dårlig utredet, og at man her burde ha brukt mye lengre tid. Interpellanten Lånke fremmer de samme forslagene som de andre motstanderne.

Jeg mener at saken er godt utredet. Regjeringen har sendt ut et høringsbrev som er på hele 122 sider, og som grundig går igjennom lovendringene. Det kom inn hele 130 høringsvar, særdeles brede besvarelser fra alle aktørene som har sterke meninger om saken.

Dersom interpellanten mener at man ikke ser konsekvensene av en slik lov, mener jeg at man bare kan se på resultatet av partnerskapsloven. Partnerskapsloven har nå vært i funksjon i Norge i 15 år. Konsekvensene for samfunnet er at det norske folks holdning til homofil praksis har snudd i positiv retning. Den har virket så positivt at faktisk mange av dem som var imot loven da den ble innført, nå forsvarer den med nebb og klør.

Jeg klarer heller ikke å se at partnerskapsloven har bidratt til en normoppløsning, som det ble hevdet den gang den ble innført. Jeg kan heller ikke se at den har skadet de barn som lever i homofile forhold. Jeg kan heller ikke greie å se at det vil få dramatiske konsekvenser, verken for samfunnsstrukturen eller for moralen i samfunnet at homofile nå får lov til å gifte seg. Jeg tror heller ikke at heterofile vil slutte å gifte seg fordi homofile skal få lov til det samme. Tvert imot tror jeg dette vil bidra til å styrke ekteskapsinstituttet.

Vi har erfaringer fra fem land som har innført felles ekteskapslov. Det har skjedd i Nederland, Belgia, Spania, Sør-Afrika og Canada. La oss se på erfaringene fra de landene. Man kan også stille seg spørsmål om det er vanlig å utrede konsekvensene av folks samliv. Har man utredet konsekvensene av at folk får lov til å skille seg? Har man utredet konsekvensene av at barn fødes utenfor ekteskap, eller av lovregulering av samboerforhold? Jeg tror ikke flere NOU-er eller fagutredninger vil rukke på verken Lånkes eller mitt standpunkt. La oss derfor heller starte med å diskutere innholdet og ikke formalitetene.

Karin S. Woldseth (FrP) [12:10:10]: Jeg synes det blir litt banalt i 2008 å tro at det er noen som faktisk er av den oppfatning at ikke heterofil og homofil kjærlighet er likeverdige. Selvsagt er den det. Fremskrittspartiet er ikke homofober, selv om jeg er helt sikker på at det kommer innlegg her der man vil påstå det.

Fremskrittspartiet har merket seg at Barne- og likestillingsdepartementet for tiden behandler en sak om felles ekteskapslov. Forslaget, som tidligere har vært på høring, innebærer at det blir én ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par. Som en konsekvens av forslaget om en felles ekteskapslov omfatter forslaget også endringer i bl.a. adopsjonsloven, bioteknologiloven og barneloven. Etter hva vi har forstått, vil Regjeringen samtidig foreslå å

oppheve partnerskapsloven. Ifølge tidligere barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem er formålet å sikre homofile og lesbiskes rettigheter og livskvalitet.

Høringsforslaget gikk bl.a. ut på at

- lesbiske og homofile ektepar får adgang til å bli vurdert som adoptivforeldre i likhet med heterofile ektepar
- lesbiske ektefeller og samboere får samme adgang til assistert befruktning som heterofile ektepar og samboere
- det innføres automatisk foreldreskap for ikke-biologisk mor i lesbiske ekteskap etter fødsel ved assistert befruktning, på linje med heterofile ektepar – en slags «Mater est»

I forslaget åpnes det også for at kirke- og trossamfunn får rett til å vie lesbiske og homofile, men ikke plikt til dette, heldigvis. Vi i Fremskrittspartiet mener på generelt grunnlag at Stortinget skal være varsomt med å gripe inn overfor trossamfunn. Det vil være helt uakseptabelt f.eks. å pålegge trossamfunnene å vie homofile.

Det er et stort engasjement i befolkningen i denne saken, spesielt i kristne kretser, hvor man er imot denne lovendringen. I Fremskrittspartiets gruppe kan vi knapt huske en sak der vi har fått så mange brev, mailer eller telefoner, til og med før saken har kommet til Stortinget.

Det har vært svært mange protester ikke bare mot innholdet i forslaget, men også mot den svært korte fristen og begrensede høringen på en så fundamental endring i vårt samfunn. Dette er på linje med en EU-debatt. Dette er et livssyn. Dette rører. Enten er man for, eller så er man imot. Fremskrittspartiet har stor forståelse for de ulike synene, men dette burde vært langt grundigere utredet.

Under behandlingen av Ot.prp. nr. 32 for 1992-1993 stemte Kristelig Folkeparti, et flertall av Fremskrittspartiets representanter og et flertall av Høyres representanter mot innføringen av partnerskapsloven.

I Fremskrittspartiets program for stortingsperioden 2005–2009 står det:

«Fremskrittspartiet vil fremheve ekteskapet som den mest stabile og trygge rammen for et familieforhold. Fremskrittspartiet mener imidlertid at alle mennesker har en klar rett til å innrette seg på den måten de selv finner best, og at dette i seg selv har en egenverdi. Fremskrittspartiet vil derfor ikke lovregulere forholdet mellom samboere ytterligere.»

Videre står det i Fremskrittspartiets program:

«Fremskrittspartiet er av den oppfatning at et barn har den beste oppveksten ved å ha foreldre av ulikt kjønn, og ønsker derfor ikke at homofile får adoptere.»

Dette gikk jeg til valg på, og jeg har ingen intensjoner om å lure velgerne mine. Hvis Fremskrittspartiet skulle endre synspunkt, blir ikke det vedtatt før eventuelt på landsmøtet i 2009 da vi skal ha programbehandling. Da er nok en kjønnsnøytral ekteskapslov vedtatt, er jeg redd for.

Det er en viktig vinkling interpellanten tar opp, nemlig en konsekvensutredning. Det er flere enn de berørte par dette får konsekvenser for – ikke minst hvis man vil endre barneloven. Adopsjonsloven må også endres. Hvis vi går inn for en kjønnsnøytral ekteskapslov, burde man i alle fall

se på konsekvensene for alle par som ønsker å adoptere fra utlandet. Det er svært mange land Norge har avtaler med som er svært restriktive når det gjelder homoadoptasjon. Kan det bety at vi får færre barn til Norge? Dette vet vi ingenting om, for det er ikke konsekvensutredet.

Jeg skal ikke svartmale og heller ikke gå dypere inn i innholdet eller se på flere av konsekvensene for kjønnsnøytral ekteskapslov nå, men Fremskrittspartiet er imot en kjønnsnøytral ekteskapslov som gir homofile muligheter til å adoptere.

Inge Lønning (H) [12:15:43]: Jeg la merke til at statsråden avviste å diskutere innholdet i et lovforslag som ennå ikke er lagt frem for Stortinget. Det er selvfølgelig riktig av statsråden.

Jeg la også merke til at representanten Gjøl, som er den fremste talsperson for de tre regjeringspartiene her i Stortinget, forlangte å diskutere sakens innhold – altså det stikk motsatte av det statsråden ønsket å diskutere.

Her må jeg si at jeg holder meg til statsråden. Interpellanten har reist en ganske vesentlig problemstilling om lovarbeid i sin alminnelighet, og om hvorvidt lovarbeidet i forkant av det lovforslaget Regjeringen akter å presentere for Stortinget, holder mål eller ikke. Og det må det gå an å diskutere uavhengig av hvilke innholdsmessige standpunkter man måtte ha til det som i sin tur blir fremmet for Stortinget.

Jeg må si at jeg har meget vanskelig for å forstå at noen kan mene, som representanten Gjøl, at denne sak er godt utredet, eller at det er særdeles uvanlig å lage konsekvensanalyser av andre former for lovgivning enn det som går på naturforvaltning. Det stemmer rett og slett ikke, og det er direkte i strid med den instruks Regjeringen er pålagt når det gjelder å konsekvensutrede lovgivning.

Det som er det uheldige ved den måten som denne saken er behandlet på politisk, er at den, som vi husker, opprinnelig ble fremmet som et privat lovforslag i forrige stortingsperiode. Deretter er det ikke gjort noe av det arbeid som man vanligvis gjør når man ønsker å presentere Stortinget for ganske radikale endringer av lovgivningen på et spesielt følsomt område, nemlig familierettens område. Man har vel – for å si det litt kort og enkelt – startet med svaret, nemlig felles ekteskapslov, og deretter har man begynt å undersøke: Hva var spørsmålene? Det fører sjelden til logisk konsistente resultater.

De tre elementene som er lagt ut i høringsnotatet – spørsmålet om adopsjonslovgivningen, spørsmålet om helselovgivning, nærmere bestemt endringer i lov om bioteknologi, og spørsmålet om endring av ekteskapsloven – er i prinsippet tre separate spørsmål, som hver for seg er kompliserte og, som vi alle vet, kontroversielle. Det ville ha vært en stor fordel om man hadde forberedt dem hver for seg, og presentert dem hver for seg, både for den alminnelige samfunnsdebatt og for Stortingets lovarbeid.

Det vises til at det er kommet 130 høringsssvar. Ja, det er riktig, men de aller fleste av de høringsssvarene er kommet på initiativ fra høringsinstansene og ikke etter invitasjon fra departementet. Departementet valgte å sende ut dette like før sommerferien, med en tidsfrist like over sommer-

ferien. Det er i seg selv relativt uvanlig når det gjelder viktige saker. Når det gjelder trossamfunnene, sendte man det for sikkerhets skyld bare til noen utvalgte instanser som man regnet med ville ha sympati for forslaget, mens alle andre ble utelatt. Det er heldigvis rettet opp underveis, men det vitner også om at her har man lagt listen helt usedvanlig lavt når det gjelder korrekt fremgangsmåte, fordi man mente, som statsråden gjentatte ganger sa, at dette er et verdivalg. Ja, selvfølgelig er det det. Men verdivalg kan jo heller ikke treffes i det tomme rom, og vi er alle forpliktet til, uansett hvilke verdier vi står for, å tenke gjennom konsekvensene, både de rettslige og de andre konsekvensene av det vi foreslår.

Jeg skal nøye meg med å peke på ett iøynefallende punkt som viser hvor lite gjennomarbeidet dette er.

Man argumenterer for at det er likebehandling som er verdivalget. Men når det gjelder likekjønnede pars rettigheter i forhold til bioteknologiloven, setter man en strek over hele likebehandlingen og sier at det gjelder bare likekjønnede par av det ene kjønn. Hvis det en eller gang skulle falle seg slik at helseministeren ønsker å ta opp spørsmålet om mannlig likekjønnede pars rettigheter, får hun gjøre det. Det er ikke et seriøst lovforarbeid. Det er ikke engang intern kommunikasjon i Regjeringen.

May Hansen (SV) [12:21:18]: SV fremmet ved Siri Hall Arnøy og meg både i 2004 og 2005 et privat lovforslag om en kjønnsnøytral ekteskapslov, som nå har fått navnet «felles ekteskapslov». Jeg er stolt av og glad for å ha fått være med på å fremme dette forslaget. Det er det forslaget jeg er mest stolt av å ha vært med på i min stortingsperiode, og SV er meget glad for at Regjeringen nå vil fremme forslag om felles ekteskapslov.

Forslaget innebærer også at homofile gis rett til å bli vurdert som adoptivforeldre, lesbiske par gis rett til assistert befruktning, og barn født i lesbiske forhold gis rett til juridiske foreldre fra fødselen av.

Det foreslås videre at kirke-, tros- og livssynsamfunn gis rett, men ikke plikt, til å vie homofile.

Et åpent og liberalt samfunn skal legge til rette for at folk kan velge den samlivsformen de ønsker – det være seg homofilt ekteskap eller heterofilt samboerskap. Gode samliv er et mål, og det er myndighetenes oppgave å tilrettelegge for stabile parrelasjoner.

Ekteskapet er en god ramme rundt et samliv og familier med barn, ikke minst juridisk. SV er glad for at Regjeringa vil sikre homofile og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide den diskrimineringa de utsettes for. Felles ekteskapslov er derfor en meget god og nødvendig endring, og den er nedfelt i Soria Moria-erklæringa.

Så til interpellanten. Regjeringa anså det som lite hensiktsmessig å foreta en bred lovutredning, og det har statsråden redegjort for. Interpellanten er opptatt av konsekvensutredninger, men jeg har ingen tro på at noen utredning hadde fått verken representantene fra Kristelig Folkeparti eller SVs representanter til å innta et annet standpunkt.

Felles ekteskapslov er et verdispørsmål. Det handler om

menneskerettigheter, likestilling og diskriminering. Det handler om å respektere at to mennesker som elsker hverandre, får leve sammen i åpenhet og trygghet, uavhengig av kjønn. Det viktigste er at det handler om at deres barn i stor grad får de samme rettighetene som andre barn i dette landet, og lever i juridisk trygghet.

Når interpellanten er inne på assistert befruktning, er det jo kjempeviktig i forhold til den argumentasjonen han bruker, at vi får denne lovretten i Norge. Jeg er enig i det FN's barnekonvensjon sier, at et barn skal kjenne sitt genetiske opphav. Og det er jo akkurat det barn får rett til i Norge, fordi vi har et lovverk som sikrer barn muligheten til å vite hvem som er deres opphav – vi har et lovverk som sier at man skal ha kjent donor.

Jeg vil bruke resten av innlegget mitt til å komme inn på Kirken. Jeg mener at tida er overmoden for at Kirken skal strekke fram en inkluderende hånd til homofile som ønsker en kirkelig vigsel. Mange i Kirken ønsker å vie homofile, og det er de grunnleggende verdiene Kirken står for, som er det overordnede prinsippet for disse prestene og biskopene. De vil vie homofile i Kirken, begrunnet i nestekjærlighet, menneskeverd, menneskerettigheter og likeverd. Den tradisjonelle innstillinga Kirken har, opprettholder en diskriminering av mennesker basert på seksuell legning.

Det er viktig å poengtere fra Regjeringas side, og også fra SVs side, at det ikke er meninga å skulle tvinge prester til å vie homofile dersom det ikke er forenlig med deres overbevisning. De skal ha reservasjonsrett, slik andre yrkesgrupper har i denne typen spørsmål.

I det forslaget som foreligger fra Regjeringas side, åpnes det også for at både kirke- og trossamfunn får rett, men ikke plikt, til å vie lesbiske og homofile. Det innebærer at det er opp til Den norske kirke å endre liturgien slik at prester som ønsker det, kan få vie to av samme kjønn. Jeg håper nå at den norske statskirken snart kommer på banen.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [12:26:21]: Ein amerikansk forfattar har uttalt om ekteskap: For å få i stand eit ekteskap trengst to personar: brura og mor hennar.

Dagens interpellasjon om ekteskap etterlyser meir utfyllande svar frå Regjeringa. Regjeringa har gjennomført ei høyring om forslag til endring av ekteskapslova og vil snart leggje fram ei sak for Stortinget. Forslaget som ligg i høyringsnotatet, inneber ei rekkje endringar som har konsekvensar for både barn og vaksne:

- Ekteskapslova blir endra slik at ekteskapet blir likestilt for heterofile og homofile par.
- Partnerskapslova opphøyrer, og dagens partnerskap og ekteskap blir konvertert til ny ekteskapsordning. Viss ektepar ikkje ønskjer å bli overførte til ei ny kjønnsnøytral ekteskapsordning, blir dei då automatisk skilde? Og kva med partnarane?
- Kyrkje- og trussamfunn får rett til å vie homofile og lesbiske, men ikkje plikt til det.
- Bioteknologilova blir endra slik at lesbiske får anledning til assistert befruktning.

- Barnelova blir endra slik at ei ikkje-biologisk mor til barn fødte i lesbisk ekteskap blir medmor.
- Adopsjonslova blir kjønnsnøytral, og homofile og lesbiske par kan vurderast som adoptivforeldre.
- Noreg seier opp den europeiske konvensjonen om adopsjon på grunn av at lovendringa som blir foreslått, er i strid med konvensjonen.

Som politikarar har vi eit ansvar for å lage gode rammer for folks samliv, oppfordre til forplikting og vareta barn sine rettar uavhengig av dei vala foreldra tek. Kristeleg Folkeparti meiner desse omsyna kan varetakast gjennom dagens lovverk.

Partnarskapslova gir homofile og lesbiske eit juridisk rammeverk rundt livet deira. Kristeleg Folkeparti er oppteke av å sikre alle barn god kontakt med begge foreldre, uavhengig av om dei er biologiske foreldre eller ikkje. Når eit barn blir født inn i eit etablert partnarskap og er planlagt i familien, meiner Kristeleg Folkeparti at vi må sikre barns rettar til ein god kontakt med begge foreldre. Derfor støttar vi forslaget frå Regjeringa om å lovfeste retten til foreldrepengar og lønna permisjon for begge foreldre ved stebarnsadopsjon i registrerte partnarskap.

Kristeleg Folkeparti meiner at mange sterke argument taler mot Regjeringas forslag. Spørsmålet om barns oppvekstvilkår dreier seg ikkje om om homofile har like god omsorgsevne som andre, noko dei sjølv sagt har. Spørsmålet handlar om stabilitet i samlivet og kva vekt ein tillegget det at barnet har både mor og far som rollemodellar for identitetsutvikling i sitt daglege oppvekstmiljø. Det må understrekast at mange barn får ein god oppvekst utan å ha både ein far og ei mor hos seg. Likevel er det noko anna å sjå alternative familiekonstellasjonar som likestilte ordningar og som like ønskjelege på barnas vegner.

Forslaget om kunstig befruktning av lesbiske bryt med prinsippet om foreldreskapets biologiske forankring. Forslaget reiser også ei rekkje spørsmål som vi saknar eit svar på: Dersom lesbiske skal kunne få kunstig befruktning, kva skal vi då med far? Er pappa berre viktig når det allereie er utvikla ein relasjon mellom far og barn? Er far viktig utelukkande for likestilling og for å avlaste mor, eller er han også viktig for barnet?

Det mest nærliggjande svaret bør vere at far er viktig for barnet, rett og slett i kraft av å vere far. Regjeringas forslag tyder på at dei tenkjer annleis, utan at det er noka grunngeving. Det blir heller ikkje gitt noko klart svar på kvifor lesbiske får moglegheit til kunstig befruktning, medan homofile blir nekta å bruke surrogatmor. Her er det ein logisk brest. Eller er det å opne opp for surrogatmor det neste steget Regjeringa vil ta?

Ein fransk parlamentarikarrapport frå januar 2006 avviser ei kjønnsnøytral ekteskapslov grunna barnets rettar. I tillegg ser vi at Regjeringa ikkje har føreteke noka konsekvensutgreiing av forslag til kjønnsnøytral ekteskapslov. Eg håpar Stortinget vil gå grundig inn i saka og unngå å gjere eit forhasta vedtak som endrar både ekteskapslova, adopsjonslova og bioteknologilova.

Dette handlar ikkje om om ein respekterer homofile eller ikkje. Dette handlar om kva lovverk vi skal ha. Når May Hansen seier at ein no kjempar for å forhindre diskri-

minering av menneske, og at barn av lesbiske og homofile skal få dei same rettane som andre barn, vil eg seie at dette er ei endring av lovverket slik at barn i mindre grad vil kunne ha rett til ei mor og ein far.

Trine Skei Grande (V) [12:32:14]: Venstre er for å ha en kjønnsnøytral ekteskapslov, sjøl om vi har en modell som er annerledes. Jeg vil gjerne se saken fra Regjeringa før vi feller dom over den. Men jeg vil gjerne bruke denne anledningen til å si at vi har lagt fram en modell som er godt utredet – ja, til og med godt utprøvd, fordi den blir brukt i en rekke land, der verken samfunnsmoralen har gått til grunne eller det biologiske grunnlaget har brutt sammen. Det er en kjønnsnøytral ekteskapslov der man skiller mellom den borgerlige ekteskapsinngåelsen og den religiøse og den seremonielle. Det ville ha hindret masse problemer, og folk som er engstelig for at trossamfunn skal bli presset til å gjøre ting som er et brudd med deres overbevisning, ville vært trygge på at det ikke ville ha skjedd med Venstres modell.

Det ble fra interpellanten sagt at dette er et gigantisk samlivsprosjekt som en ikke aner konsekvensene av. Gigantiske samlivsprosjekt man ikke aner konsekvensene av, har nok noen hver prøvd seg på. Men det som er den store utfordringen i samfunnet i dag, er jo manglende forpliktende avtaler mellom folk som bor sammen. Mitt engasjement – som jeg også hadde ønsket kunne ha vært andres engasjement i denne salen – går på alle de barna som ikke vokser opp med det som er deres foreldre, og at de vokser opp sammen med, ikke har inngått forpliktende avtaler seg imellom for å skape trygge forhold rundt barna. Det mener jeg er en større samfunnsmessig utfordring enn de få, få eksemplene vi her snakker om.

Så får man en følelse av at man skal gi folk rett til å adoptere. Det er en rettighet ingen mennesker har. Det er en faglig vurdering fra gode fagfolk i dette landet som avgjør hvorvidt man er godt nok egnet til å foreta en adopsjon. Det mener jeg er en faglig vurdering. Det er ikke en politisk vurdering, men en faglig vurdering. Spørsmålet er om en i det hele tatt skal få lov til å få den faglige vurderingen og utsette seg for den prosessen det her er snakk om.

Når det gjelder utenlandsadopsjon, tror jeg ikke det blir spesielt reelt, for jeg tror det er vanskelig å finne noe land som vil åpne for det. Men det vil ikke begrense alle de andre forholdene rundt det at en ønsker å adoptere fra utlandet, at vi har en felles ekteskapslov.

Så vi imøteser saken. Vi er ikke sikre på om alt er ferdig og godt utredet. Men velger Regjeringa å gå for Venstres modell, er de i hvert fall sikre på at den er godt utprøvd i en rekke land. Og den vil ikke føre til noen stor oppløsning av samfunnet.

Men jeg etterlyser debatten rundt hvordan vi som politikere kan stimulere til at flere voksne har lyst til å inngå forpliktende avtaler for samlivet sitt, som også sikrer barna tryggere forhold rundt seg. Jeg tror det er den store samfunnsutfordringen her, som vi kanskje virkelig skulle prøve å ha en politisk debatt om hvordan vi kan klare å ta tak i.

Anette Trettebergstuen (A) [12:35:54]: Interpellanten ønsker en utredning av konsekvensene av å innføre en felles ekteskapslov. Han ønsker å utrede nærmere konsekvensene av å likestille homofilt og heterofilt ekteskap. Samtidig fastholder interpellanten at ingen konklusjon etter en eventuell utredning vil kunne endre interpellantens synspunkt. For meg er det også rimelig uklart hva interpellanten egentlig ønsker svar på. Hvilke sider av saken ønsker interpellanten nærmere utredning av? Hva ønsker han svar på? Det ønsker jeg at interpellanten skal redegjøre nærmere for i et senere innlegg.

Som statsråden sa, er det å innføre en felles ekteskapslov et klart verdivalg. Det er en viktig likestillingssak. Med ekteskapsloven vil vi fjerne den juridiske forskjellsbehandlingen av heterofile og homofile, og det er helt avgjørende at et lovverk ikke diskriminerer, om vi skal oppnå et samfunn der homofile og heterofile blir sett på som likeverdige. Man trenger ingen utredning for å fastslå akkurat det. Men enda viktigere, eller faktisk viktigst: Jeg mener at man trenger heller ingen utredning for å fastslå at barn av homofile i dag har helt andre, og mangelfulle, rettigheter enn barn av heterofile.

I dag er det tillatt for enslige å søke om adopsjon. Lesbiske og homofile kan stebarnsadoptere hverandres barn, og de kan fungere som fosterforeldre. Slik sett anerkjenner lovverket denne gruppen som like gode omsorgspersoner som alle andre fra før.

Ekteskapsloven vil fullføre den linjen, og ekteskapsloven vil nettopp være viktigst for barna av homofile og lesbiske. Det er barns rettigheter jeg er mest opptatt av, og jeg synes det er merkelig at interpellanten ønsker å utrede nærmere om det er klokt å gi alle barn som blir født her i landet, de samme rettighetene fra fødselen av. Interpellanten sier jo nettopp at han mener at det er barns beste som skal gå foran. Et barn født av heterofile gjennom assistert befruktning har to juridiske foreldre fra fødselen av. Et barn født på samme måte av et lesbisk par har ikke det. Her ligger svakheten. Den biologiske morens partner har ingen plikter og heller ingen rettigheter overfor barnet dersom det skulle hende den biologiske moren noe.

Homofile har barn, homofile får barn, og homofile kommer til å få flere barn i årene som kommer, uansett om vi vedtar en ekteskapslov som legger til rette for det eller ikke. Regjeringen ønsker å legge til rette for dette. Interpellanten ønsker ikke at homofile skal ha barn, og det er jo egentlig derfor vi står her og diskuterer en utredning – det er fordi noen ikke ønsker at loven skal bli innført. Mens vi står her og diskuterer en utredning og diskuterer hvorvidt homofile og lesbiske skal kunne ha barn og gifte seg, mens vi står her og er uenige om hvorvidt lovverket skal anerkjenne lesbisk rett til assistert befruktning, sitter det sikkert lesbiske damer på Sjøfløy-bussen eller et eller annet, på vei til Danmark nettopp for å få assistert befruktning og bli foreldre. Og for alle disse som enten har fått barn og er lesbiske og homofile, eller de som nå skal få barn og er lesbiske og homofile, må det være ganske frustrerende at politikere fortsatt står og diskuterer hvorvidt de skal ha lov til det, mens de selv bare ivrer for at barna deres skal få fulle rettigheter når de blir født.

Jeg synes også det er litt rart at de som er opptatt av det biologiske prinsipp, at alle skal kunne kjenne til sitt biologiske opphav, ikke ser at det ville være mye bedre at man kunne få rett til assistert befruktning her hjemme, hvor vi faktisk forbyr det å være anonym donor, enn at man i dag må reise til utlandet og gjøre det under et lovverk som nettopp tillater bruk av anonym donor.

Barneombudet støtter også helhjertet opp om forslaget om ekteskapslov med de endringer det medfører i barneloven og bioteknologiloven. Det er viktig.

Forslaget om ekteskapslov handler om å fjerne juridisk forskjellsbehandling, det handler om å sikre barns rettigheter, og det handler om å la flere få lov til å ta del i og leve i forpliktende forhold gjennom ekteskapet. Det handler rett og slett om, foruten det med barns rettigheter, å la flere få lov til å ha ekteskapet som samlivsform, og jeg synes det er merkelig at de som kanskje vanligvis er ekteskapets varmeste forsvarere, ønsker å nekte noen å ta del i det. Det er ikke slik at ekteskap er en ikke-fornybar ressurs som snart kommer til å ta slutt, og som må fordeles blant noen, og det er heller ikke slik at det går inflasjon i ekteskap, at noens ekteskap blir mindre verdt fordi andre får et. Slik funker det ikke. Det at homofile og lesbiske får inngå ekteskap, truer ingen. Tvert imot har jeg tro på at det kommer til å styrke ekteskapet i befolkningens øyne.

André Oktay Dahl (H) [12:41:04]: Jeg har stor respekt for at man er opptatt av kvaliteten på lovarbeidet her på huset. Det er en debatt som kanskje burde tas oftere og mer generelt, all den tid det som tas opp her i dag, ikke nødvendigvis – hvem vet – er det verste vi har sett av konsekvensutredning fra denne regjeringen. For på tross av ordene ved tiltredelsen har ikke denne regjeringen utmerket seg spesielt i å inkludere verken opposisjon eller organisasjoner som er spesielt uenig med Regjeringen i det Regjeringens flertall ønsker. Det er noe som kunne vært ønskelig, så kunne kanskje flere enn et knapt flertall på Stortinget føle seg bekvem med hva som kalles for demokrati og ikke.

Men når det gjelder denne konkrete saken, føler jeg vel at spørsmål om konsekvensutredningen for enkelte kun er et virkemiddel for å hindre at noen som helst lov vil bli vedtatt i det hele tatt. Sammenhengen mellom mailene og brevaksjonen overfor en del av oss, drevet til det nærmest absurde i forhold til hva jeg kaller vanlig folkeskikk av en del av dem som har opptrådt overfor oss, er ikke akkurat utydelig. Dette er en del av den kampanjen som noen har satt i gang, og jeg kunne godt tenke meg at man kanskje konsekvensutredet effekten av de signalene som gis fra en del av dem som holder på med dette, for det er verken til beste for voksne mennesker eller, aller minst, til beste for barn. For det som står der, er direkte spark i magen på alle de barna som lever med homofile i dag, på de som er homofile, og ikke minst er det et angrep på alle familiemedlemmene til dem som er homofile og på venner av homofile og lesbiske, og 60–70 pst. av Norges befolkning har faktisk homofile og lesbiske som nære venner. Det sier noe om utviklingen, slik at den aksjonen er vel egentlig nærmest dømt til å tape.

Men det er som sagt ingen lov som foreligger til behandling, vi har ikke sett loven ennå. Høyre har varslet sitt prinsipielle partisynt når det kommer til felles ekteskapslov, vi er for, men respekterer at det handler om verdspørsmål i begge retninger. Verdstandpunktet til Høyre som parti-gruppe og i sentralstyret er imidlertid klart, vi er for en felles ekteskapslov, men når det kommer til det nærmere innholdet, avventer vi det, og får anledning til å diskutere det når lovforslaget er fremlagt. Men det jeg håper, når loven etter alle solemerker blir vedtatt, er at de som er motstandere, begynner å reflektere litt over argumentasjonen og aksjonene som har pågått her en stund – den effekten det kan ha på barn og venner og familie, som jeg har tatt opp.

For egen del gleder jeg meg som nyinngått partner til å trykke på for-knappen når loven i en eller annen form blir vedtatt i Stortinget, som sikrer f.eks. at min partner og jeg kan bli vurdert også som adoptivforeldre hvis f.eks., gud forby – det vet jeg ikke om det er parlamentarisk å si – vår nieses foreldre faller fra. For det er det adopsjonsspørsmålet også handler om. Da sitter man i en situasjon hvor det optimale, nemlig mor og far, ikke er tilgjengelig, og da vil jeg jo tro at de som er opptatt av det optimale familieforhold, synes at det i hvert fall ville være nest optimalt at vår niese kunne bli adoptert av de to som hun antakeligvis har størst tilknytning til fra før, fremfor at hun adopteres av to vilt fremmede, som hun ikke har noen tilknytning til. Det er en del av argumentasjonen som jeg mener at motstanderne av også adopsjon må ta inn over seg, for å kunne si hva som er optimalt for et barn eller ikke.

Store eksperimenter, små eksperimenter – andelen homofile har holdt seg noenlunde konstant, og mitt syn er vel at skilsmisser er ekteskapets verste fiende, ikke at homofile skal få muligheten til å forplikte seg på lik linje med heterofile. Det er ikke slik at homofile har rent ned dørene på Tinghuset. Det er det ikke, men det kan jo være lov å håpe at det av den prosentandelen som er homofile, er flere som begynner å løpe til f.eks. Tinghuset, fordi man får en større trygghet for at man er like mye verdt, man gjør akkurat det samme som alle andre har gjort i alle år, ikke i kirken – det skal Kirken bestemme selv – men man skal få muligheten til den borgerlige delen og bli vurdert på lik linje som alle andre voksne mennesker som har et forpliktende samliv.

Jeg må avslutningsvis si at det er grunn til å gi homofile den muligheten, for min erfaring er at homofile menn i alle fall er vel så stabile og forpliktende i forholdet til hverandre i praksis som det heterofile er. Da kan jeg heller ikke se noen grunn til at det offentlige ikke skal sørge for at de som ønsker det, skal få muligheten til å forplikte seg og ikke minst sikre barn i andre deler av familien rettigheter på lik linje med andre.

Presidenten: Presidenten vil gå ut fra at uttrykket «gud forby» ikke er et parlamentarisk uttrykk.

Ola T. Lånke (KrF) [12:46:26]: Jeg vil takke alle som har deltatt i debatten. Jeg har merket meg at alle partier i Stortinget, med unntak av Senterpartiet, har vært med. Jeg

har merket meg det. Jeg takker for de innleggene som er kommet.

Jeg har lyst til å si at Kristelig Folkeparti ønsker en mest mulig saklig debatt og en dialog om disse spørsmålene, og vil ta avstand fra alle forsøk på hva vi kan kalle utenomparlamentariske virkemidler i en debatt som dette. Jeg tror den er mest tjent med det.

Det er ikke mulig å ta opp alle de påstandene som er kommet i denne debatten, på den korte tiden jeg har, men jeg vil holde meg til selve hovedsaken som var mitt utgangspunkt, nemlig det å ha en seriøs lovbehandling. Min påstand, som jeg vil gjenta, er at jeg ikke kan finne at det er dekning for å si at det har vært det i denne saken – eller er det, slik det ligger an.

Det er riktig at det har vært gitt anledning til å komme med høringsuttalelser, og mange andre som ikke hadde fått denne oppfordringen på forhånd, har også avgitt uttalelse. Det som er naturlig å tenke seg, er at når man har avgitt høringsuttalelser, blir man også hørt. Da blir man lyttet til, og man kan jo også ha et visst håp om at man blir tatt hensyn til. Det er det jeg vil appellere til statsråden og departementet og Regjeringen om å gjøre: Lytt til alle dem som har uttalt seg i denne saken. Hør på dem. Hør på hva de sier om alle disse tingene, og ikke bare gjør det til en ren formalitet at man skal være høringsinstans.

Så ble det fra statsrådets side tatt opp et par momenter som jeg bare nevner i forbifarten. Man viste til at da kontantstøtten ble innført på slutten av 1990-tallet, gikk det også veldig fort. Jeg synes det er en veldig søkt sammenlikning, fordi det dreier seg om en helt annen sak enn det å innføre et lovverk, en rettsstilstand på et område som har forgreninger til hele samfunnslivet. Dessuten var det før utredningsinstruksen ble vedtatt, som kjent. Jeg kan ikke gå lenger inn på det her.

Så ble det også nevnt at innvandrerne har gitt som grunnelse at de hadde fått for dårlig tid. Ja, understreker ikke det nettopp det jeg forsøkte å si, at her har man hatt hastverk? Jeg er glad for at man har kommet i gang med en dialog.

Så ble partnerskapsloven nevnt, og at nå er det ingen som anfechter den. Det er jo ikke tema nå. Hvem er det som vil avskaffe partnerskapsloven? Jo, det er de som innførte den.

Til slutt en siste appell: Jeg registrerer jo at statsråden og departementet bruker Soria Moria-erklæringen som eneste grunnlag for å innføre denne reformen. Den ble framforhandlet etter valget, slik at velgerne ikke hadde anledning til å si sin mening om den. I denne Soria Moria-erklæringen er det intet som hindrer Regjeringen i å gjennomføre en ny utredning og legge fram en stortingsmelding. Det står ikke noe, så vidt jeg kan se, om at det må legges fram en egen lovproposisjon.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [12:49:53]: Det er en glede egentlig å høre i denne debatten at vi er kommet så langt at mange erkjenner at det skal være lett å si at homofilt samliv er like godt som heterofilt samliv, fordi vi vet at det er ikke slik det oppfattes av svært mange homofile og lesbiske som føler seg rett og slett stigmatisert.

Én ting er hva vi mener. En annen ting er hva vi gjør, og i det vi gjør, gjelder det å handle i tråd med det vi mener, og da står ekteskapsloven for tur. Det er klart at vi tar et bevisst valg når vi fremmer denne loven, og vi mener også at vi har fulgt regelverket. Utredningsinstruksen sier ikke at vi trenger en NOU. Vi mener at vi har sendt saken til mange instanser, ikke bare til dem som bad om det. Vi har sendt saken til mer enn 500 høringsinstanser, og vi betegner dette som en bred høring, selv om den har hatt en kort frist.

I tillegg ble høringsnotatet sendt direkte til de kirkelige organisasjoner og frikirkelige trossamfunn etter en egen liste i et brev datert 11. juni 2007, med frist 7. september. Fordi vi visste at denne saken ville vekke oppmerksomhet, ble det også på regjeringen.no skrevet følgende passus:

«Alle som ønsker å avgi høringsuttalelse kan be om å få høringsnotatet tilsendt eller laste det ned her.»

Det som er viktig for meg å understreke nok engang, er at vi vet at det er en sak hvor synet er delt, og jeg synes at synet er ulikt delt, fordi de fleste motstandere av dette forslaget er trossamfunn. Ellers oppfatter jeg det faktisk slik at det er bred støtte i samfunnet for å innføre et slikt regelverk og fjerne forskjellsbehandlingen. Slik var det ikke med partnerskapsloven. Der var samfunnet delt. Det var ikke bare trossamfunnene og de religiøse gruppene som var imot, men det var langt flere i samfunnet som var imot.

Så ja, for mange foretar vi et radikalt valg, men for svært mange gjør vi noe når vi legger fram for Stortinget et dokument som dere vil få en mulighet til å vurdere og lese grundig, for i debatten har jeg også registrert at det har sneket seg inn en del misforståelser. Men som sagt har jeg valgt ikke å gå inn på det.

Når det gjelder det lovarbeidet som er gjort, mener jeg at det har vært tilstrekkelig.

Presidenten: Debatten i sak nr. 3 er dermed avsluttet.

Sak nr. 4

Interpellasjon fra representanten Karin S. Woldseth til barne- og likestillingsministeren:

«I Innst. S. nr. 217 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 24 (2004-2005), som omhandler erstatningsordninger for barn i barnehjem og spesialskoler for barn med atferdsproblemer, forutsatte en samlet komité at man ikke skulle gjøre gjeldende foreldelse i saker som gjaldt denne gruppen. Vi er i den senere tid blitt kjent med at staten har gjort akkurat det motsatte av hva som var Stortingets enstemmige forutsetning for at disse sakene skulle gå gjennom det ordinære domstolsapparatet. I svar på skriftlig spørsmål nr. 139 (2007-2008) stilt av representanten Arne Sortevik svarer statsråden at Stortingets enstemmige presisering om foreldelse inngikk som et viktig moment i statens vurderinger av å påberope seg foreldelse i en konkret barnehjemssak.

Mener statsråden at det er riktig å se bort fra de merknader og vedtak som et samlet storting sto bak, når det rettes erstatningskrav mot staten?»

Karin S. Woldseth (FrP) [12:54:34]: Det har vært mye mediefokus på erstatningsordningen for barn i barnehjem og spesialskoler for barn med atferdsvansker, og med rette. For er det noe som er sikkert, så er det at så snart staten skal betale ut erstatninger, så tar det tid – jeg er egentlig litt flau over å stå her i dag.

Jeg vil først starte med begynnelsen, for vi trenger vel alle en oppdatering på hva denne saken egentlig dreier seg om.

For mange år siden gikk det første av barnehjemsoffrene til sak mot Bergen kommune. Dette må ha vært i 1999, eller der omkring. Hun var den første som kom med sitt krav til Bergen kommune – en modig og sterk kvinne som hadde greid seg på tross av og ikke på grunn av at hun var plassert i en offentlig barnevernsinstitusjon.

Saken ble den gang behandlet i formannskapet i Bergen, og et politisk flertall besluttet å forsøke å få til et forlik med kvinnen. Dette fikk de til. Men i etterkant av denne saken kom det svært mange henvendelser om det samme. Mange var blitt utsatt for alvorlige fysiske og seksuelle overgrep. Snart viste det seg at det ikke bare var i Bergen slike overgrep hadde foregått, men over hele landet.

Presset ble stort, så stort at det i 2003 ble besluttet å sette ned et kartleggingsutvalg, og 1. november 2004 ble deres rapport, NOU 2004:23 «Barnehjem og spesialskoler under lupen», lagt fram. Denne rapporten resulterte i St.meld. nr. 24 for 2004-2005 Erstatningsordninger for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar. Mens dette kartleggingsutvalget holdt på med sitt arbeid, kom det stadig nye saker til. Noen sendte erstatningskrav til kommunene sine og fikk avslag. Noen rettet erstatningskravet til Billighetserstatningsutvalget og fikk avslag på grunn av manglende dokumentasjon på misbruk og mishandling.

De menneskene det her angår, eller, for å si det litt brutalt, de som har overlevd og kommet seg helskinnet eller tilsynelatende helskinnet gjennom det de var med på som barn, de fortjener jammen statens respekt.

Fra 1954 til 1980 var det knapt noen som hadde hørt om barns rettigheter. Dette var små barn som foreldrene ikke kunne forsørge og derfor overlot i det offentliges varetekt. Men det var også barn som barnevernet og barnevernsnemndene på den tiden tok bort fra hjemmet fordi de der var utsatt for rus, vold eller seksuelt misbruk. De ble sendt bort til noe som var enda verre.

Staten var seg ikke sitt ansvar bevisst, og mange barn sultet, frøs, ble utsatt for slag og mobbing og til og med for seksuelt misbruk. Kan vi tenke oss hvordan dette må ha vært for et lite barn, som kanskje i utgangspunktet ikke hadde de aller beste forutsetningene? Kan vi det? Vi kunne det. Vi kunne det i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen i forrige periode.

Derfor valgte vi ikke å gjøre denne saken til en politisk sak, derfor valgte en samlet komitee ikke å skåre billige penger. Det var faktisk konsensus i komiteen om at i denne saken skulle ingen ha ordet, bortsett fra saksordføreren. Hun skulle få legge fram en samlet komiteinnstilling, av hensyn til de berørte parter og ikke minst i respekt for de berørte parter.

Vår intensjon, dvs. komiteens intensjon, var å få disse vanskelige og svært følelsesmessige sakene behandlet på en svært smidig måte, dels fordi staten hadde vært pådriver i å få makulert den delen av bevismaterialet som kunne brukes, men også fordi dette for mange ville rive opp igjen grodde sår.

Flere av komiteens medlemmer mente at det var best hvis vi fikk opprettet et særskilt utvalg for disse sakene, slik at sakene ble behandlet raskt og effektivt. Men som sagt falt man ned på en konsensus også her om å tilpasse reglene etter disse sakene, både når det gjaldt dokumentasjon, når det gjaldt beløp, og ikke minst når det gjaldt foreldelse.

Det tok tid før Billighetserstatningsutvalg II var på beina, og enda lenger tid tok det før de greide å fortolke hva det var komiteen hadde ment i sine merknader. Så lang tid tok det at komiteen måtte sende et brev til justissekretariatet for å rydde unna enhver tvil om tolkningen. Dette er også skrevet under av en samlet komite i denne stortingsperioden. Da begynte det faktisk å skje ting, og det behandles nå en betydelig mengde saker i utvalget. Men det står altfor mange saker på vent.

Jeg vil si at komiteen hadde en god dialog med daværende statsråd Dāvøy i denne saken, og at vi alle hadde samme forståelse av utfordringene for disse menneskene. I våre merknader og i våre drøftinger partiene imellom ble det også rettet fokus mot at selv om man hadde fått erstatning fra det tilpassede billighetserstatningsutvalget, var dette ikke til hinder for at den enkelte kunne gå til særskilt søksmål mot staten. Men komiteen la til grunn, og forutsetter, at foreldelse ikke blir gjort gjeldende i saker som omhandler denne gruppen. Komiteen forutsetter – og da finner jeg det underlig at statsråden i et av sine svar på et av de åtte spørsmålene som bare det siste året er stilt vedrørende disse sakene, sier følgende i spørsmål nr. 139, datert 31. oktober 2007, stilt av representanten Arne Sortevik:

«Komitéuttalelsen til St.meld. nr. 24 om at det forutsettes at foreldelse ikke blir gjort gjeldende i disse sakene, inngikk som et viktig moment i statens konkrete vurdering av foreldesspørsmålet i saken. Staten fant imidlertid, etter en samlet vurdering av de ulike hensyn som gjør seg gjeldende, det riktig å påberope seg foreldelse i denne saken.»

En enstemmig komite sier en ting som statsråden velger å se bort fra.

Hva er de ulike hensyn som gjør seg gjeldende? Velger staten å se bort fra forutsetningene som Stortinget la til grunn, fordi det koster penger? Begår staten nok et overgrep mot overgrepsofrene ved å påberope seg foreldelse, dette til tross for hva Stortinget – et enstemmig storting – har sagt?

Hva skal barnehjemsbarna og skolehjemsbarna tenke? Det er et under at de ikke allerede har mistet respekten for oss som politikere, men det verste er vel at de også snart mister det lille de har igjen av selvrespekt.

Håper statsråden på at de som har vært utsatt for overgrep i en eller annen form, ikke skal orke mer, gi opp og dermed falle fra? Altfor mange har falt fra. Den behandlingen en del av disse barna fikk, har kostet dem livet.

Er det virkelig slik at statsråden kan velge å se bort fra de vedtak og de merknader som Stortinget har gjort?

Hans Frode Kielland Asmyhr hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [13:03:21]: Interpellasjonen fra stortingsrepresentant Woldseth tar utgangspunkt i et konkret erstatningssøksmål. Saken er nå til behandling i rettssystemet. Jeg kan derfor ikke gå nærmere inn i denne konkrete enkeltsaken.

La meg innledningsvis slå fast at staten ikke har sett bort fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteens merknad. Tvert om har komiteens merknad om ikke å påberope seg foreldelse vært et viktig moment i statens vurdering av foreldesspørsmålet.

Flere stortingsrepresentanter, deriblant representanten Woldseth, har tidligere stilt spørsmål til barne- og likestillingsministeren om statens påberopelse av foreldelse. Jeg er glad for stortingsrepresentantenes engasjement for de tidligere barnehjemsbarna. Slik jeg forstår interpellanten, stilles det spørsmål ved at staten ikke automatisk og uten nærmere vurdering vil frafalle foreldelsesinnsigelse i alle søksmål fra gruppen. Staten har imidlertid også måttet ta flere andre prinsipielle og viktige moment med i den helhetlige vurderingen. Dette vil jeg si mer om i det følgende.

Aller først: Det har vært viktig både for det enkelte barnehjems- og spesialskolebarn og for det norske samfunnet at den skade omsorgssvikt og overgrep har påført mange, så langt det er mulig rettes opp.

Det offentlige – både kommuner og staten – har stilt opp. Staten oppnevnte i 2003 et nasjonalt kartleggingsutvalg, slik det blir nevnt. I utredningen ble det dokumentert at mange barn i perioden 1945–1980 ble utsatt for omsorgssvikt og overgrep. Utvalget pekte på at det kan være vanskelig å oppnå erstatning etter de alminnelige erstatningsreglene, bl.a. på grunn av manglende ansvarsgrunnlag, manglende dokumentasjon og ikke minst på grunn av foreldelse. Stortingets billighetserstatning ville derfor være den mest aktuelle form for kompensasjon fra det offentliges side. Kartleggingsutvalget anbefalte imidlertid at ordningen skulle bli bedre tilpasset denne gruppen.

Utvalgets rapport ble i 2005 fulgt opp med St.meld. nr. 24 for 2004-2005. På bakgrunn av denne stortingsmeldingen vedtok Stortinget særlige tilpasninger av Stortingets billighetserstatningsordning for denne gruppen. Kravene til bevis ble senket – både sammenlignet med den alminnelige erstatningsretten og den ordinære billighetserstatningsordningen. Det skal videre legges mindre vekt på hvilke følger det som skjedde, har fått for den enkelte. Det skal legges avgjørende vekt på en egenerklæring og en bekreftelse på barnehjemsoppholdet. Den enkelte kan få inntil 300 000 kr – noe som kun gjelder denne gruppen.

Departementet har også utarbeidet veileder om kommunale granskinger. Når det gjelder kommunenes ansvar, var de eiere av barnevernsinstitusjoner, hadde an-

svaret for plassering av barna og hadde tilsynsansvar. I St.meld. nr. 24 framgikk det at kommunene på selvstendig grunnlag må vurdere hvordan de vil stille seg til krav om kommunal granskning eller erstatning. Stadig flere kommuner har igangsatt granskinger og etablert erstatningsordninger. Det kan søkes om Stortingets billighetserstatning selv om det er tilkjent erstatning fra en kommunal erstatningsordning. Også dette er en særordning.

En av funksjonene til Stortingets billighetserstatningsordning vil nettopp kunne være å avhjelpe at en erstatningssøker kommer særlig uheldig ut som følge av foreldelse. Billighetserstatning etter denne ordningen er ment å være en siste mulighet til å oppnå en økonomisk ytelse. Spørsmålet om foreldelse skal påberopes vil dermed også kunne ha konsekvenser for om det er rettssystemet eller Stortingets billighetserstatningsutvalg som behandler disse sakene. Etter det jeg kjenner til, er det kommet inn rundt 1 500 søknader til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i tilknytning til St.meld. nr. 24. Barne- og likestillingsdepartementet har tilført betydelige ressurser til saksbehandlingen.

Jeg vil understreke at de fleste hensyn som foreldelsesreglene hviler på, gjør seg gjeldende i saker som dette. Dokumentbevis kan vært tapt og vitner døde. Eventuelle vitneutsagn vil være preget av at faktum ligger langt tilbake i tid. Bevisproblemene i barnehjemssakene underbygges nettopp av at Stortinget foretok en særskilt tilpassing av billighetserstatningsordningen bl.a. i forhold til beviskravene.

Fristene i foreldelsesloven er ment å gi den skadelidte rimelig tid til å vurdere om et erstatningssøksmål bør anlegges. Det offentlige kan, som andre saksøkte i erstatningssaker, likevel velge å se bort fra at foreldelse har inntrådt. Enkelte spesielle forhold gjør seg imidlertid gjeldende for det offentlige. Den begunstigelsen som frafall av foreldelsesinnsigelse innebærer for en erstatningssøker, gis på fellesskapets vegne. Frafall av foreldelse bør derfor praktiseres noenlunde likt. Dette står ikke i motsetning til at hver sak skal behandles individuelt.

Frafall av foreldelsesinnsigelse uten en konkret vurdering ville i realiteten innebære å gjøre unntak fra foreldelsesregelverket for en stor enkeltgruppe. Dersom dette var Stortingets mening, vil det etter min mening være naturlig å følge en ordinær lovprosess. Slik kunne man få utredet og belyst alle sider av sakskomplekset.

Jeg vil avslutningsvis presisere og gjenta: Foreldesspørsmålet vil bli konkret vurdert i hver enkelt sak som måtte bli reist mot staten. De omtalte føringene fra Stortinget vil alltid stå sentralt.

Karin S. Woldseth (FrP) [13:10:50]: Statsråden sier at Regjeringens og statens vurdering var at dette var et viktig moment som komiteen hadde lagt inn. Med all respekt for statsråden: Hun tar feil. Det skal ikke være et viktig moment. I Innst. S. nr. 217 for 2004-2005 står det:

«Erstatningsrettslege søksmål retta mot staten på bakgrunn av overgrep eller omsorgssvikt under opphold i barneheimar eller spesialskular vil bli behandla tilsva-

rande som for andre erstatningskrav retta mot staten.»

Videre står det:

«Komiteen støtter vurderinga til departementet, men føreset at forelding ikkje vert gjort gjeldande i saker som omhandlar denne gruppa.»

Da bør man ikke bruke det som et viktig moment, det ligger som en forutsetning. Disse sakene skal behandles annerledes. Det var derfor vi opprettet et annet utvalg, og jeg håper at statsråden tar det med seg.

Vi må huske at alle disse menneskene som nå venter og har ventet i årevis på å få sakene sine behandlet, er enkeltmennesker. De er mennesker med følelser, med forventninger, og mange av dem har selv den dag i dag svært vanskelig for å forholde seg til sin egen skjebne. Det er viktig at vi husker det, og behandler disse sakene med respekt.

Flere av dem som led overgrep, har ikke orket å leve med det. Andre sliter med store psykiske skader, og andre igjen har forsøkt å glemme ved hjelp av rusmidler i ulik form. Det offentlige har tatt barndommen fra dem, og den kan vi ikke gi dem tilbake. Men som en oppreisning og et tegn på ydmykhet og unnskyldning fortjener disse sakene å bli behandlet på en skikkelig måte. Dette handler om mennesker, og det handler om livskvalitet.

Det er en belastning for svært mange av dem at vi i det hele tatt diskuterer denne saken i dag. Personlig synes jeg det er en skandale at disse sakene ikke er blitt ferdigbehandlet ennå.

Politikere som skaper forventninger hos en gruppe som har opplevd overgrep og vold fra det offentliges side, og ikke innfrir det de sier, burde slett ikke være i en slik posisjon.

Jeg vet at dette er harde ord. Men det fortjener vi når vi ikke engang lar dem som har orket å gå til søksmål mot staten, få saken sin prøvet, men tvert og arrogant avviser det hele med at saken er foreldet, og det til tross for at komiteen forutsatte at disse sakene ikke skulle foreldes. Det er et politisk spark i ansiktet på en som ligger nede.

Så nå vil jeg gjerne vite om statsråden har satt seg konkrete mål for når disse hundrevis av sakene som ligger på vent, er ferdig behandlet, og om statsråden vil ta noe initiativ for å la dem som ønsker å gå til sak mot staten, faktisk få lov å gjøre det.

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [13:14:05]: Ja, det er innvilget mer ressurser slik at disse sakene kan behandles raskere. Jeg har veldig stor forståelse for at denne problemstillingen er meget krevende og meget sårende for dem som har opplevd overgrep.

Interpellanten mener at jeg ser bort fra de merknader og vedtak som et samlet storting stod bak, når det rettes erstatningskrav mot staten. Svaret på det er selvfølgelig nei. Som jeg sa i mitt innledende svar, har komiteens merknader vært et viktig moment. En komitemerknad er imidlertid ikke et formelt vedtak fra Stortinget, men selvsagt har merknader en politisk betydning.

Og så har jeg gjort rede for de ulike momentene som er gjort gjeldende for hva som skulle til for at man i saken ikke har påberopt seg foreldelse.

Britt Hildeng (A) [13:15:53]: Interpellanten tar utgangspunkt i Innst. S. nr. 217 for 2004-2005 og St.meld. nr. 24 for 2004-2005 som omhandler erstatningsordninger for tidligere barnehjemsbarn og for barn i spesialskoler med atferdsvansker.

Bakgrunnen for behandlingen av denne saken er Befring-rapporten, som brutalt avdekket tidligere barnehjemsbarns oppvekstvilkår, en oppvekst som for mange var preget av omsorgssvikt og fysiske, psykiske og seksuelle overgrep. Rapporten viste hvordan traumatiske opplevelser, til dels av langvarig karakter, ikke bare hadde ødelagt barns barndom, men også fått dramatiske følger for hele deres voksne liv i form av sosiale vanskeligheter og sterke fysiske og psykiske plager. De uverdige forholdene som ble avdekket, og det at samfunnet ikke hadde tatt den nødvendige oppfølging, ikke hadde hatt tilsyn og ikke hadde hatt kontroll med de institusjonene der barna var plassert, gav grunnlaget for å etablere en billighetserstatningsordning tilpasset denne gruppen. Gjennom den tilpassede ordningen ville Stortinget gi en erkjennelse av det ansvaret samfunnet har for disse overgrepene. Selv om ikke et ødelagt liv kan erstattes, ville i hvert fall Stortinget gi de tidligere barnehjemsbarna en moralsk støtte og en unnskyldning. Den tilpassede ordningen skiller seg også fra Stortingets alminnelige billighetserstatningsordning ved at grensen for erstatning er hevet. En sak kan fremmes selv om man har fått en annen erstatning tidligere. Krav til bevis er redusert ved at en legger avgjørende vekt på egen erklæring og dens troverdighet, fordi det dreier seg om forhold som ofte ligger langt bak i tid, fordi det kan være vanskelig å få dokumentasjon, og fordi arkivstoff er blitt ødelagt eller borte over tid. Dette er en viktig ordning, og det er Stortingets ordning. Det er viktig at Stortinget følger opp, og at Billighetserstatningsutvalget greier å behandle de sakene som det får. Jeg er glad for at vi har bevilget mer penger både til saksbehandling og til å opprette et nytt billighetserstatningsutvalg i tillegg til det som allerede er der, for at sakene skal kunne behandles.

I forbindelse med behandlingen av St.meld. 24 ble også forholdet til den alminnelige erstatningsretten berørt. Særlig dreide det seg om foreldelsesreglene. I forbindelse med behandlingen viste departementet til at det var utarbeidet egne retningslinjer for behandling av slike krav, at det var en viss praksis for at staten ikke gjør gjeldende foreldelse, og at det derfor ikke skulle være behov for nye endringer i den alminnelige erstatningsretten tilpasset denne gruppen.

Når Stortinget i denne forbindelse ikke fremmet konkrete lovforslag om endringer i erstatningsretten, så må en legge til grunn at Stortinget fant departementets praksis tilfredsstillende. Jeg er derfor noe overrasket over den vinklingen interpellanten har valgt på sitt spørsmål. Jeg håper interpellanten også tar til etterretning statsrådets beskrivelse nettopp av hvordan disse hensynene blir ivare tatt i behandlingen fra departementets side. Jeg må også si at jeg er noe overrasket over at en så erfaren stortingspolitiker forsøker å intervenere i en sak som ligger til behandling i rettsapparatet, og således ikke har respekt for maktfordelingsprinsippet som ligger til grunn i vår forfatning. Maktfordelingen mellom den lovgivende og dømm-

ende makt er et grunnleggende prinsipp i vårt demokrati og vår rettsforståelse som også er viktig å ivareta.

Helt til slutt vil jeg understreke at det er Stortinget gjennom Billighetserstatningsutvalget som har det store ansvaret i denne forbindelse for å behandle de sakene de får til behandling, for de menneskene som skal ha erstatning og bør ha erstatning, har lidd overlast som samfunnet er ansvarlig for.

Arne Sortevik (FrP) [13:21:54]: Da jeg lyttet til foregående taler fra Arbeiderpartiet, reflekterte jeg over at innledningen var veldig bra og konklusjonen var svært dårlig. Dette er ingen intervensjon. Denne saken har et generelt fundament, men den er festet også i en spesiell sak hvor et modig menneske som ville ha unnskyldning og erstatning for fratøvet barndom, har ryddet vei for mange andre.

Forut for Befring-utvalgets utredning forelå det også lokale utredninger, bl.a. i Bergen kommune, hvor dette begynte. Dette har jeg fulgt fra – dessverre – starten på denne begredelige saken, og i likhet med interpellanten må jeg si at jeg er bedrøvet over å stå her i dag. Jeg er bedrøvet over at det fortsatt skal være nødvendig fra Stortingets talerstol å føre en kamp for at barnehjemsbarna skal få anledning til å få prøvd sin sak i norsk rett på en grundig og god måte, uten å bli møtt med en holdning fra staten om at saken er foreddet.

I går ble jeg – av ulike grunner – orientert om ombudsmannsordningen for Forsvaret, som har eksistert siden 1954. En viktig ting jeg merket meg ved denne ordningen, er at det ikke er foreldelsesfrist. Ordningen kom på plass i 1954, og det er ingen foreldelsesfrist. Innenfor denne ombudsmannsordningen kan man altså komme med saker – om man skulle ønske det – som går tilbake til 1954, og få dem behandlet.

Da Stortinget tidligere behandlet en sak om barnehjemsbarn, som interpellanten har vist til, var det to forhold som – for et sjeldent tilfelles skyld – krystallklart ble presisert: ikke foreldelse og redusert krav til bevis. Dette ble presisert for at man, som et samlet storting uttalte, skulle ha mulighet til individuelt å få prøvd sin sak for retten – mot staten. Dette er – jeg gjentar det – ingen intervensjon i en pågående rettssak. Dette er å rydde vei for at mange – om de orker – kan gå til det skritt å få prøvd sin sak individuelt.

At det er en person i spissen for dette, er helt klart, og hun er en modig kvinne. Jeg fikk en melding fra henne i går, og jeg har hennes tillatelse til å referere fra den. Jeg skal være kort, bare sitere litt:

«Det gjør godt å erfare at ikke alle aksepterer at det offentlige Norge har begått grove overgrep mot små barn. Nå gjenstår det bare å se om flertallet på Stortinget har forandret mening om dette, eller om de er villig til å stå fast ved det som ble lest opp fra Stortingets talerstol 10. juni 2005.»

Begunstigelse vil det være, sier statsråden, hvis man frafaller foreldelsen. Denne gruppen trenger faktisk en aldri så liten begunstigelse. De har gjennom tyveriet av sin barndom ikke opplevd mye begunstigelse. Her skal – og må – det være unntak, slik Fremskrittspartiet ser det.

Det er et opprørende signal statsråden sender på vegne av Regjeringen – for det må jo være på vegne av den. Det er en grusom melding til barnehjemsbarn som i noen tilfeller nok har fått kommunal billighetserstatning, og som kanskje har fått statlig billighetserstatning etter å ha søkt om det, men som likevel ønsker å prøve sin sak for norsk rett, individuelt og på egen hånd. Ofte er det viktigere enn utmåling av kronemessig erstatning å få prøvd sin sak og gjennom en kjennelse i saksøkers favør få en oppreisning og en erkjennelse av at man faktisk har lidd urett. Gjennom en positiv kjennelse får saksøker også en slags unnskyldning fra staten og fra storsamfunnet.

Det er en grusom melding statsråden velger å gi. Jeg mener at det er en klar feiltolkning av Stortingets vedtak. Jeg mener også at det er en klar forsømmelse med hensyn til at statsråden har plikt til også å følge opp Stortingets uttalelser gitt i merknads form.

May Hansen (SV) [13:27:21]: St.meld. nr. 24 for 2004–2005 omhandler en tragisk side av norsk barnevernshistorie. Mange har fått sin barndom og sitt voksne liv ødelagt.

Kartleggingsutvalget, som ble oppnevnt i 2003, slo fast at det foregikk omsorgssvikt og alvorlige fysiske, psykiske og seksuelle krenkinger på barnehjem og spesialskoler. Eksemplene er mange og grove. Når det gjelder seksuelle overgrep, foregikk krenkningene fra både ansatte og eldre barn på institusjonene, og det er grunn til å tro at omsorgssvikten fant sted på de fleste barnehjem og spesialskoler. Kartleggingsutvalget konkluderte med at det i perioden 1945–1980 var en betydelig forekomst av seksuelle overgrep i barnevernsinstitusjoner, og at det var de ansatte som stod for de fleste overgrepene.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 24 slo en samlet komite fast at mange tidligere barnehjemsbarn og barn fra spesialskoler har vært utsatt for omsorgssvikt og overgrep av alvorlig karakter. Det er det ingen tvil om.

Utvalget pekte på at det kunne være vanskelig å oppnå erstatning etter de alminnelige erstatningsreglene – på grunn av bl.a. manglende ansvarsgrunnlag, manglende dokumentasjon og, ikke minst, foreldelse. På bakgrunn av dette vedtok Stortinget særlige tilpasninger når det gjaldt Stortingets billighetserstatning. Kravene til bevis ble senket, og det skulle legges avgjørende vekt på en egenerklæring og en bekreftelse på barnehjemsoppholdet. Erstatningsbeløpet er på inntil 300 000 kr. Dette gjelder kun for denne gruppa.

Vi vet at arkiver og papirer fra institusjonene er mangelfulle. Det var derfor viktig for komiteen å presisere at det skulle gjøres tilpasninger når det gjaldt både beviskrav og erstatningsutmålinger for denne gruppa. Det ble også presisert at erstatningen etter en tilpasset erstatningsordning ikke vil avskjære muligheten for personer fra denne gruppa til å gå til erstatningsrettslig søksmål på bakgrunn av de samme forhold.

Det er et stort ansvar når det offentlige går inn og overtar ansvaret for barn som er utsatt for omsorgssvikt. I St.meld. nr. 24 pekes det på at staten hadde et ansvar som overtilsyn gjennom Sosialdepartementet ved barneverns-

inspektørene og etter hvert gjennom fylkesmennene ved barnvernssekretærene. De politiske styresmaktene hadde også ansvaret for lov- og regelverk i tillegg til det overordnede ansvaret for de aktuelle fagområdene. Det er derfor ikke mulig å peke på en klar ansvarsfordeling mellom staten, kommunene og det private. Ansvarsforholdet må vurderes konkret i enkeltsaker.

SV har etter behandlingen av meldingen vært opptatt av at erstatningsordningen skal fungere fleksibelt og tilpasset. Det er viktig at saksbehandlingstida går ned, slik at de det gjelder, ikke må vente på dette svaret i flere år. Dette oppleves av mange som et nytt overgrep.

SV står selvsagt bak den merknaden vi i sin tid var med på. Vi forutsetter at komiteens merknad om foreldelse legges til grunn i disse sakene, og vil vise til at det i St.meld. nr. 24 henvises til Innst. O. nr. 18 for 1995–1996, hvor det står:

«Komiteen viser til at staten har anledning til å frafalle en foreldelsesinnsigelse, og at dette også nesten uten unntak gjøres i praksis der skadelidte ellers ville lide uforskyldt tap. Komiteen vil understreke viktigheten av at denne praksis konsekvent følges opp, ikke minst i saker der det reises krav mot det offentlige for feil eller forsømmelser mot barn og unge. Komiteen mener det ville være klart urimelig om skadelidte ble møtt med en påstand om foreldelse i slike tilfeller, og ber departementet påse at reglene om frafallelse av foreldelse praktiseres i henhold til forutsetningene.»

Til slutt: SV er opptatt av at vi framover må sikre oss mot at det skjer overgrep og omsorgssvikt i barnevernet. Det er derfor helt nødvendig med kvalitetssikring og et kontroll- og tilsynsapparat som fungerer. Disse grusomme hendelsene må ikke skje framover i vår tid. Dette må vi samarbeide om, og vi må påse at det ikke skjer framover.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [13:32:42]: Eg vil takke interpellanten for å ha teke opp ei viktig sak.

Dette er ei sak Kristeleg Folkeparti har jobba med over mange år – først i regjering, så i opposisjon. Då det blei avdekt at fleire barn hadde blitt utsette for omsorgssvikt og overgrep under opphald i barnevernsinstitusjonar, sette tidlegare statsråd Laila Dāvøy ned eit utval som skulle kartleggje omfanget av og bakgrunnen for omsorgssvikt og overgrep mot barneheimsbarn i perioden 1945–1980. Kartleggingsutvalet blei leidd av Edvard Befring, og utvalet la fram rapporten sin den 1. november 2004.

I utgreinga blei det dokumentert at mange av barna blei utsette for alvorlege overgrep og manglande omsorg. Befring-utvalet understreka at det offentlege hadde eit særleg ansvar for desse barna. Myndighetene overtok jo omsorga for barna når dei blei plasserte i barneheim og i spesialskular. Utvalet anbefalte at dei generelle velferdsordningane skulle leggjast til grunn, og at Stortingets billighetserstatningsordning er mest aktuell for dei som er kvalifiserte til erstatning frå det offentlege. Regjeringa Bondevik II følgde opp utvalets anbefalingar i St.meld. nr. 24 for 2004–2005.

Kristeleg Folkeparti er, på lik linje med interpellanten,

svært forundra over at det er nedlagt påstand om forelding i erstatningssaker som tidlegare barneheimsbarn har reist mot staten. I Innst. S. nr. 217 for 2004-2005 skreiv ein samla familie-, kultur- og administrasjonskomite følgjande:

«Komiteen støtter vurderinga frå departementet, men føreset at forelding ikkje vert gjort gjeldande i saker som omhandlar denne gruppa.»

Stortinget har med dette gitt klare føringar om korleis staten skal og bør oppføre.

Sidan staten ikkje følgjer Stortingets føringar, fremma Kristeleg Folkeparti saman med dei andre opposisjonspartia forslag i samband med behandlinga av statsbudsjettet for 2008. I forslaget bad vi Regjeringa sørgje for at det ikkje blir lagt ned påstand om forelding frå statens side. Forslaget blei dessverre nedstemt av regjeringspartia.

I tillegg til at vi reagerer på brot med Stortingets føringar når det gjeld forelding, er Kristeleg Folkeparti også opprørt over ei svært lang saksbehandlingstid. Då Stortinget behandla saka, var det full einigheit om å tilkjenne erstatning på inntil 300 000 kr til tidlegare barneheimsbarn og skuleheimsbarn.

Grunngivinga for erstatninga var å gi ein viss økonomisk kompensasjon for den uretten som er gjort. Det blei samtidig understreka at ingen pengesum kan kompensere for dei overgrepa som desse barna har vore utsette for. Erstatningsbeløpet blir fastsett skjønsmessig basert på ei samla vurdering av kva som er rimeleg i det enkelte tilfellet.

Stortinget har vedteke å opprette eit ekstra billighetserstatningsutval for å dekkje ein forventa auke i talet på søknader om billighetserstatning av statskassa frå nye grupper i samfunnet. Dette gjeld bl.a. tidlegare barneheimsbarn og skuleheimsbarn. Det nye utvalet bør kunne bidra til fortgang i desse sakene. Det hastar med å få det oppnemnt av departementet, for vi veit at det er mange saker som ventar på å bli behandla. Samtidig veit vi at det er fleire proppar i systemet; bl.a. har saksbehandlingstida i Bufdir vore ein av fleire som har kunna verke inn på kor fort ting kan skje.

Det viser seg at tidlegare barneheimsbarn og skuleheimsbarn som har søkt staten om erstatning for ein øydelagd barndom, må rekne med å vente i opptil tre år før søknadene deira blir behandla – nokre ventar endå lenger. Då Stortinget vedtok å gi denne gruppa billighetserstatning på inntil 300 000 kr, trudde ingen at behandlingstida kunne bli så lang. Dei fleste barna som har opplevd overgrep, har måtta vente i mange år på å bli trudd og få oppreisning frå det offentlege.

Det er ekstremt viktig at ein får fortgang i desse sakene. Den smerta og den lidinga som mange har gått gjennom, vil aldri kunne målast i kroner og øre.

For ei raud-grøn regjering som har profilert seg som dei svakaste sitt talerør, må det vere umogleg å leve med dagens situasjon. Eg har berre éin beskjed til statsråden: Rydd opp! Dei tidlegare barneheimsbarna har vore utsette for overgrep frå staten si side, og fortener å bli møtte med betydeleg meir audmjukskap og ryddigheit enn det dei har blitt. Det er viktig at det blir gripe fatt i dette frå Regje-

ringa si side, og at Stortinget får fortgang i sitt arbeid når det gjeld billighetserstatningsutvala.

Karin S. Woldseth (FrP) [13:38:02]: Jeg er lei meg, jeg er virkelig lei meg, og jeg angrer. Jeg angrer på at vi av hensyn til barnehjemsbarna og skolehjemsbarna ble med på en konsensus i forrige stortingsperiode. For å unngå å rive opp grodde sår, valgte vi å ikke endre loven, men vi la noen premisser og forutsetninger til grunn. Det var forutsetninger som vi har hørt at Arbeiderpartiet ikke lenger støtter. SV og representanten May Hansen skal ha stor ros for at de står på det vi mente den gangen, og at man selv om man har kommet i regjering, tør å ha integritet og stå for det vi gjorde. Vi gjorde det av hensyn til de partene som var berørt. Derfor er jeg lei meg for at det vi sa den gangen, ikke virkelig tas på alvor.

Men jeg skal love statsråden og Arbeiderpartiet at vi skal gjøre vårt. Vi aksepterer ikke at en merknad fra et samlet storting ikke blir lagt til grunn som en forutsetning i en lovtolkning. Vi kommer til å komme med et privat forslag om en lovendring. Vi kommer også til å vurdere å sende saken til kontroll- og konstitusjonskomiteen fordi Regjeringen velger å se bort fra en merknad og ikke regner den som bindende på samme måten som et vedtak åpenbart er.

Jeg kan love statsråden at vi ikke kommer til å glemme. Fremskrittspartiet kommer ikke til å glemme. Jeg takker Kristelig Folkeparti og SV for at de står sammen med oss og sørger for at vi ikke tillater oss å glemme, og for at vi fortsatt skal kjempe for barnehjemsbarna – og nå mer høylytt fordi konsensusen som ble lagt til grunn, åpenbart er brutt. Men takk alle sammen for debatten!

Statsråd Manuela Ramin-Osmundsen [13:40:42]: Jeg vil bare gjenta at vi ikke ser bort fra komiteens merknader. Som sagt er en komitemerknad ikke et formelt vedtak fra Stortinget, men merknaden har stor politisk betydning.

Vi har også styrket saksbehandlingskapasiteten fordi vi ser alvorlig på disse sakene, og vi håper å legge til grunn at saksbehandlingstiden vil være i tråd med det som er forutsatt, dvs. ett år. Ellers er det særregler for når man kan se bort fra foreldelse, og det er i helt spesielle tilfeller. Jeg har ellers gjort rede for hva staten har gjort for å se disse barnehjemsbarna.

Presidenten: Da er debatten i sak 4 omme.

Sak nr. 5

Interpellasjon fra representanten Gunnar Gundersen til kultur- og kirkeministeren:

«Idrett og topprestasjoner i verdensklasse er viktig for nordmenn. I siste stortingsmelding om idrett heter det: «Idrett på elitenivå er et uttrykk for et kulturfenomen som gir publikum felles opplevelser, og som bidrar til identitetsskaping i vid forstand.» Å legge forholdene til rette for et samfunnsnyttig liv etter idrettskarrieren for dem som bidrar til denne identitetsskapingen, bør være et ansvar

både for samfunnet og for idretten selv. En utfordring for samfunnet er derfor å stimulere til å kombinere toppidrett, som i seg selv er en heltidsstilling, med utdanning. Det finnes ordninger som fungerer bra for enkelte i dag, men i mangel av en helhetlig strategi møter utøvere ofte begrensninger som tvinger fram et valg av det ene framfor det andre.

Vil statsråden sammen med kunnskapsministeren og forsknings- og høyere utdanningsministeren og Norges Idrettsforbund (NIF) utvikle en helhetlig strategi for hvordan toppidrettslig utvikling og utdanning kan gå hånd i hånd?»

Gunnar Gundersen (H) [13:43:10]: Vi har akkurat en idrettsgalla der idretten feiret seg selv, bak oss. Det var med stor tilfredshet jeg observerte at kulturministeren også var der. Om jeg så kan få si det – med hans nese for hva som drar publikum, var jeg heller ikke i særlig tvil om det. Statsråden delte ut en av de gjeveste prisene og var raus i sin omtale av idretten. Fritt omskrevet tror jeg han sa noe slikt som at uten idretten og uten kulturen kunne Norge ha hatt så mye oljeinntekter som helst – vi ville ha vært et fattigere land. Han nikker, så da har jeg vel gjengitt det omtrent riktig. Han fortsatte med å si at når idrettsutøvere presterer i verdensklassen, blir vi litt stolte, og vi føler oss som en del av dem. De representerer verdier som vi etterstreber.

Med disse utsagnene tenkte jeg egentlig at statsråden hadde startet forberedelsene til interpellasjonen allerede. Hans måte å snakke på forplikter. Han bør ha tenkt igjennom at det er mange unge utøvere som satser, for hver utøver som når toppen. Det er mange utøvere som ofrer like mye tid og ressurser som den som vinner, men uten noen gang å komme til topps. De satser heltid, men får bare tilfredsstillelsen av å ha prøvd og av å ha testet sin prestasjonsgrense tilbake. Kulturministeren gav inntrykk av å være så tett oppe i disse utfordringene at jeg regner med at statsråden bekrefter at han sammen med sine kolleger i Kunnskapsdepartementet vil ha fokus på å sikre at unge utøvere får en optimal mulighet til å satse på idrett og utdanning parallelt.

Idretten har som mål å utvikle det helhetlige mennesket. I det siste idrettspolitiske dokument som NIF vedtok på Idrettstinget i 2007, bekreftes det som har vært idrettens eget mål i mange år, nemlig å

«sikre yngre utøvere som fortsatt er i en studiesituasjon, de beste rammebetingelsene for å kunne kombinere studier og toppidrett».

Det er en målsetting som samfunnet gjennom den siste stortingsmeldingen om idrett deler med idretten. I stortingsmeldingen «Idrettslivet i endring» heter det at en skal arbeide for å tilrettelegge for kombinasjonen utdanning og toppidrett for utøvere som har interesse og forutsetninger for å prøve ut mulighetene for en toppidrettskarriere.

Norge er ikke alene om å ønske idrettsprestasjoner på toppplan. Vi er heller ikke alene om å tilrettelegge. Selv nøy jeg godt av at USA har et fantastisk tilbud på universitetsnivå. Der konkurrerer universitetene mot hverandre, og de legger stor prestisje i å være best i idrett. For å tiltrekke

seg talenter tilbys stipend som dekker skolepenger og også stipend til livsopphold. I mange land i Europa er det ikke uvanlig at det offentlige ansetter idrettsutøvere hvis eneste reelle funksjon er å trene og bli best mulig innen sin idrett.

Dette gjøres fordi idrettsutøvere i mange tilfeller ikke bare er gode forbilder, men de utvikler også evne til planlegging, målrettet/systematisk arbeid, prioritering, teamarbeid, språkkunnskaper, sosial kompetanse, kunnskap om andre kulturer etc., etc. De får altså en realkompetanse som mange andre ikke tilegner seg i samme alder.

Dette vil jeg anta var grunnen til at statsråd Hernes i brev til Norges Olympiske Komite datert 30. juli 1995 skrev at dersom toppidrett har ført til at tidligere skoleprestasjoner er svakere enn de normalt ville ha vært, kan opptaksorganene, i tilfeller hvor dette kan dokumenteres, vurdere søkeren særskilt.

Det er mitt inntrykk, og dette dokumenteres av Høgskolen i Lillehammer, at ved de institusjoner der tilrettelegging fungerer godt, viser det seg at toppidrettsutøvere presterer bedre enn gjennomsnittsstudenten. Det vil jeg ikke legge mye vekt på akkurat nå, men det bekrefter at dersom samfunnet tilrettelegger og skaper gode rammer omkring utøveren, kan idrett og utdanning kombineres. Det synes jeg er viktig. Det er bare noen ytterst få som når opp til et nivå der de kan leve av idretten. Men det er svært mange som vil kunne nyte godt av den selvinnsikt og de mange gode egenskapene som idretten kan bidra til å utvikle, om de gis anledning til å forfølge sin interesse et langt stykke på veien. Dette er egenskaper som samfunnet senere vil nyte godt av, og vi skylder både dem som gir oss den nasjonale stolthet og overskriftene, og de mange som ikke når så langt, å ha fokus på dette.

Det er økt fokus på kvalitet, krav og gjennomstrømming i dagens skoledebatt. Det tjener både student og institusjon. Det er et fokus jeg deler behovet for. Toppidrettsprestasjoner kommer imidlertid i ung alder og må komme parallelt med at idrettsutøveren forbereder seg for voksenlivet. Idrettens behov gjelder derfor en liten gruppe, er spesielle og de utøver en aktivitet som definitivt gir dem både en utvikling og en realkompetanse som den enkelte og samfunnet nyter godt av. Det bør være et godt grunnlag for å diskutere noen spesielle tilpasninger. Utfordringen i dag ligger på tre nivåer. Det gjelder på videregående utdanning, på inntak og gjennomføring av høyere utdanning og i forhold til Statens lånekasse. Det er ikke penger, men riktige holdninger og muligheter jeg har fått inntrykk av at idretten ber om. Om nasjonen og statsråden mener noe med de fagre ord om idrett, prestasjoner, verdier og nasjonal identitet, må man ikke sette mange idrettsutøvere i en knipe der de tvinges ut av det ene for å følge det andre.

Innen den videregående skolen har idretten hatt to tilbud. Det ene gjelder toppidrettsgymnasene, NTG og Wang. Dette fungerer. Den offentlige skolen har også tilpasset et tilbud. Vi har treårig idrettslinje, og enkelte skoler og idrettslinjer har tilbudt det treårige standardtilbudet, men fordelt over fire år. De som velger dette tilbudet, vil ikke lenger kunne motta førstegangsvitnemål, slik jeg har forstått det. De vil da få en ulempe i forhold til opptak til høyere utdanning. Dette bør det enkelt kunne gjøres noe

med ved at NIF og Kunnskapsdepartementet samarbeider om hvor en skal tillate slike tilbud, og hvor mange utøvere det skal være anledning til å ta opp.

For høyere utdanning skulle kanskje statsråd Hernes' brev til Norges Olympiske Komite være nok. Men universitets- og høyskolesektoren består av autonome institusjoner som selv vil ha ansvar for å følge dette opp. Det betyr at praksis varierer. Mange institusjoner gjør det de kan for å tilrettelegge og ta hensyn, mens andre møter idretten og idrettsutøveren med lite kunnskap om utfordringen og liten vilje til å foreta individuell tilpasning og veiledning. Bekymringen innen idretten er stor over at den felles klagenemnd for opptak til grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler, med utgangspunkt i en enkeltsak som ligger til behandling nå, har uttalt at idrett og andre kulturaktiviteter ikke er slike spesielle forhold som kan omfattes av opptaksforskriftens § 7-21. Får denne uttalelsen gjennomslag, står idretten på mange måter på bar bakke i denne sammenheng. Det hører med til dette at idretten forholdsvis aktivt har oppfordret enkeltutøvere til å søke om spesiell vurdering.

Det siste leddet jeg mener vi må vie oppmerksomhet, er Statens lånekasse og studiefinansiering. Lånekassen setter i dag strenge krav til gjennomføring. Det har med muligheten til lån og retten til å få omgjort lån til stipend å gjøre. Det sier seg selv at en idrettsutøver på toppplan ikke kan følge denne progresjonen. Det må ikke diskvalifisere for at man kan komme inn under ordningen. Da gis jo idrettsutøveren en ulempe. En godkjenningsordning der NIF er med for å vurdere hvem som skal inkluderes, vil lett kunne danne et grunnlag for en unntaksordning.

Min bekymring gjelder ikke de utøvere vi leser mest om i pressen. For dem er idrett levebrød, og den gir økonomisk trygghet. De skaper seg et livsgrunnlag i idretten. Min bekymring går på hvordan vi skaper det grunnlaget som skal til for at noen kommer dit, og for alle de utøverne som satser like mye, men som aldri kommer dit. Idrett er et ekstremt prestasjonssamfunn. Mange må satse og knive med hverandre for at noen skal bli topp i verden. Disse må ikke bli ofre. De må kunne utvikle seg som helhetlige mennesker, slik idretten ønsker. Det er det vårt felles ansvar å legge til rette for.

Jeg tror ikke at det ligger uvilje bak hos noen. Men det kan heller ikke forventes at det er en bred forståelse og mye kunnskap i alle miljøer om hva som kreves for å prestere idrett på toppnivå. Det må heller ikke bli slik at idrettens behov for særordninger blir en åpning for mange til å slippe lettere unna krav i utdanningsperioden. Derfor tror jeg det nå er et stort behov for at man igjen ser dette i et fugleperspektiv. Det kan gjøres ved at kulturministeren setter dette på dagsordenen for statsråden i Kunnskapsdepartementet, og at man bringer NIF inn i en tett dialog. Da kan man lage noen overordnede styringssignaler og noen tilbud på de forskjellige nivåer som idretten og Kunnskaps-Norge er enige om. Det vil gjøre det enklere for alle parter, og da kan forhåpentligvis også nasjonen se fram til mange gode opplevelser på arenaene eller foran TV-skjermen, uten å måtte ha dårlig samvittighet for dem som ofrer så mye av sin arbeidskarriere, eller at noen unnlater å satse på

grunn av manglende tilrettelegging. Jeg håper på en god debatt.

Statsråd Trond Giske [13:54:03]: Representanten Gundersen tar opp et viktig tema i sin interpellasjon. Jeg deler 100 pst. hans vurderinger med hensyn til hvilke positive virkninger idrett og idrettsaktivitet har for den enkelte og samfunnet. Det er oppdragende, det er disiplinerende, det er veldig mange kvaliteter man får av et aktivt idrettsliv som man ikke like enkelt tilegner seg på skolebenken. Jeg kan også slutte meg fullt ut til det jeg sa på Idrettsgallaen – det var knakende godt sagt!

Kombinering av utdanning og toppidrettssatsing er viktig både i et idrettspolitisk og et utdanningspolitisk perspektiv, og jeg har i forberedelsen av svaret på interpellasjonen også hentet innspill fra Kunnskapsdepartementet.

Kunnskap og kompetanse blir viktigere og viktigere i vårt moderne samfunn, og utdanning er i stadig større grad veien til arbeidslivet. Dette gjelder også for dem som satser på en toppidrettskarriere. En toppidrettskarriere tar som regel slutt i forholdsvis ung alder, og ved å kombinere idretten med utdanning vil utøveren stå sterkere rustet den dagen idrettskarrieren er over. Erfaringene viser faktisk også at mange utøvere presterer bedre hvis de har noe annet å drive med ved siden av idretten.

Begrepet «helhetsmennesket» står sentralt i Norges Idrettsforbunds visjon for toppidrettssatsingen. Poenget er at utøverne skal utvikles som hele mennesker, ikke kun som toppidrettsutøvere. Det innebærer å tilrettelegge for utvikling på andre arenaer enn idretten, slik som studier, verneplikt, karriereutvikling, jobbmulighet og familieliv.

Norges Idrettsforbund ved Olympiatoppen samarbeider i dag med utdanningsinstitusjoner både på videregående nivå og på høyskolenivå. Olympiatoppen informerer også jevnlig om hvilke muligheter som finnes for kombinasjon av toppidrett og utdanning, og hvilke avtaler som er inngått med ulike studiesteder.

Det knytter seg noen utfordringer til det å skulle kombinere toppidrettssatsing med utdanning. For flere toppidrettsutøvere er idrettskarrieren nærmest en fulltidsstilling, og kombinasjon med utdanning vil i mange tilfeller kreve en viss tilrettelegging. Det finnes både private og offentlige toppidrettsgymnas. Blant de offentlige vil jeg spesielt nevne toppidrettsgymnasene i Åsane og på Voss. Toppidrettstilbudet er her et samarbeid mellom Hordaland fylkeskommune, Olympiatoppen Vest-Norge og Hordaland idrettskrets. Jeg vil også nevne at Olympiatoppen Midt-Norge har etablert samarbeid med Meråker og Heimdal videregående skoler.

Når det gjelder private skoler med rett til statstilskudd, kan det etter privatskoleloven § 2-1 godkjennes private skoler som tilbyr særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett. Slike skoler får statstilskudd med 85 pst. etter en sats for idrettsfag, basert på gjennomsnittlige driftsutgifter pr. elev i den offentlige skolen.

Norges Toppidrettsgymnas og Wang Toppidrett er de fremste private toppidrettsgymnasene. Skolene kombinerer toppidrett og allmennfaglig studieretning og gir gene-

rell studiekompetanse til høyskoler og universitet. Begge skolene er landsdekkende og har tilbud til utøvere i en rekke idretter. Skolene samarbeider med Olympiatoppen og aktuelle særforbund innenfor idretten. NTG har avdelinger i Bærum, Geilo, Lillehammer og Kongsvinger. Wang Toppidrett er lokalisert i Oslo, Stavanger og Moss.

I tillegg til det lovhjemlede tilskuddet etter privatskoleloven får skolene også tilskudd etter særskilt budsjettvedtak, jf. St.prp. nr. 1 for 2007-2008, der det heter:

«Skolane til Wang og Noregs Toppidrettsgymnas vil, i tillegg til tilskottet etter privatskolelova, få om lag kr 17 000 i særskilt toppidrettsstilskott per elev. Tilskottet blir gitt for maksimalt 810 elever.»

Det kan derfor konstateres at det på videregående nivå eksisterer en rekke faglig kvalifiserte utdanningstilbud for unge utøvere som satser på en toppidrettskarriere. Utfordringen ved å kombinere toppidrettsatsing med studier er nok større når man kommer til høyere utdanning, enn det er når det gjelder videregående. Svært mange idrettsutøvere finner en god kombinasjon for å få fullført en videregående utdanning og drive med idretten sin.

Det finnes også i dag flere høyere utdanningsinstitusjoner som tilrettelegger for toppidrett. I tillegg til Norges Idrettshøgskole vil jeg spesielt nevne Høgskolen i Lillehammer. Alle studier er her tilrettelagt, og skolen har en egen veileder for toppidrettsutøvere. Satsingen ble igangsatt som et prosjektsamarbeid mellom skolen, Olympiatoppen, Norges Skiforbund, Norges Skiskytterforbund og Norges Toppidrettsgymnas. Satsingen er nå etablert som en integrert del av studietilbudet, og Høgskolen i Lillehammer har 160 studenter med toppidrettsstatus, fordelt på 15 ulike studier.

NTNU i Trondheim samarbeider med Olympiatoppen Midt-Norge om tilrettelegging av toppidrett og utdanning og har en egen veileder som sørger for tilretteleggingen. Også Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Bodø har inngått avtale med Olympiatoppen og forsøker å tilrettelegge på alle studier. Olympiatoppen har videre et samarbeid med BI om å tilrettelegge bachelorstudiene.

Det finnes med andre ord mange gode eksempler på tilpassede ordninger for kombinerings av toppidrettsatsing og utdanning, også på høyskolenivå. De fleste er utviklet i samarbeid mellom de enkelte læresteder og idretten. Det eksisterer derfor allerede et utstrakt samarbeid mellom offentlige utdanningsinstitusjoner og idretten, slik representanten Gundersen etterlyser.

Jeg vil også understreke at det offentlige regelverket på ingen måte er til hinder for tilrettelegging for studenter som driver toppidrett – tvert imot. Etter § 4-3 i lov om universiteter og høyskoler har styret ved den enkelte institusjon det overordnede ansvaret for studentenes læringsmiljø. Paragrafens femte ledd lyder:

«Institusjonen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles ved det enkelte studium.»

Toppidrettsutøvere er en gruppe som har et slikt behov for særskilt tilrettelegging. De enkelte læresteder og stu-

dentene må i samarbeid finne fram til løsninger for at toppidrett og utdanning skal kunne kombineres på en god måte.

Utfordringen ligger i å oppnå en felles og helhetlig strategi og tilnærming blant utdanningsinstitusjonene når det gjelder disse problemstillingene. De tilbakemeldingene jeg har fått, tyder på at toppidrettsutøvere møter noe ulik praksis på det området, avhengig av hvilket studiested de kommer til. Dette skyldes trolig varierende kjennskap blant utdanningsinstitusjonene til den spesielle situasjonen utøvere er i, ved kombinerings av toppidrett og studier. Mens noen studiesteder gjennom samarbeid med idretten har erfart at praktisk tilrettelegging lar seg gjennomføre, er det nok andre som er mer usikre på hvordan de skal forholde seg når en idrettsutøver henvender seg med spørsmål om tilrettelegging.

Informasjonsflyt og erfaringsoverføring mellom utdanningsinstitusjonene er et viktig stikkord her. Et eksempel på slik erfaringsoverføring er ansettelsen av en toppidrettsveileder ved NTNU i Trondheim, etter samme modell som ved Høgskolen i Lillehammer. Jeg tror idretten og utdanningsinstitusjonene sammen kan medvirke til en mer helhetlig strategi for kombinerings av toppidrett og utdanning.

Til slutt: Jeg tror at idretten og studiestedene har gjensidig nytte av å legge forholdene til rette for utøvere som ønsker å kombinere en satsing på toppidrett med studier. Prorektor Sonja Ekker ved Høgskolen i Nord-Trøndelag uttalte i 2004 følgende om betydningen av å tilrettelegge for toppidrettsutøvere:

«– Idrettsungdom er en viktig ressurs for HiNT, og vi gir dem gjerne et skreddersydd tilbud som gjør dem i stand til å lykkes både innen idrett og utdanning (...)

– Blir vi gode på å kombinere toppidrett og utdanning i Nord-Trøndelag, kan vi bli attraktive for ungdom over hele landet.»

En slik offensiv tilnærming bør være en rettesnor for samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og idretten når det gjelder å tilrettelegge for kombinerings av toppidrettsatsing og utdanning. Jeg vil derfor ta et initiativ overfor mine kolleger på utdanningssiden, for å vurdere eventuelle tiltak for å etablere en mer lik praksis av utdanningstilbudet. Jeg vil også svært gjerne jobbe tett med idretten for å spre kompetanse om hvordan dette kan tilrettelegges på den enkelte utdanningsinstitusjon.

Gunnar Gundersen (H) [14:03:09]: Jeg takker statsråden for svaret, som var omtrent så positivt som jeg hadde håpet det skulle være, og jeg takker for den gjennomgangen som ble tatt.

Jeg tror det er riktig at man har mange gode tilbud på videregående, men der er det jo også størst behov for et veldig bredt tilbud. Det er ikke godt å plukke ut en utøver som er 15, 16 eller 17 år, og si hvem som blir topp når de blir 25. Det illustrerer at man må ha ganske mange opp.

Jeg registrerte ikke at statsråden sa noe om det fireårige tilbudet som noen offentlige skoler har hatt, hvor man har spredt den vanlige treårige utdanningen over fire år. Det er faktisk et ganske viktig tilbud noen steder i landet.

Jeg deler statsrådens oppfatning fullt og helt av at utfordringen nok er enda større når det gjelder høyere utdan-

ning. Der er det en rekke gode eksempler, og statsråden nevnte det selv når det gjelder Høgskolen i Lillehammer, og når det gjelder Høgskolen i Nord-Trøndelag – jeg var ikke så godt kjent med det. Høgskolen i Lillehammer har jo et veldig godt tilbud.

Jeg tror man allerede er på riktig spor med den gjennomgangen statsråden hadde når det gjelder NTNU og ansettelse av en toppidrettsveileder, og ved å sørge for at man får en erfaringsutveksling mellom de forskjellige institusjonene.

Ut fra det statsråden sa, ser jeg fram til å høre hva andre sier om saken. Jeg var fornøyd med den første orienteringen, og takker for den.

Statsråd Trond Giske [14:05:05]: Jeg tror det at vi i landets nasjonalforsamling diskuterer denne saken, i seg selv kan bidra til en positiv utvikling.

Jeg tror det ofte ikke er vond vilje det står på, men rett og slett kunnskap og kompetanse om hvordan det skal tilrettelegges. Det kan være så enkle ting som det representanten nå snakker om på videregående, og som også kan gjelde høyere utdanning, nemlig at studiet må tas over lengre tid. Man er faktisk deltidsstuderende, fordi man bruker veldig mye av tiden sin på toppidrettsaktivitet. Det kan være vanskelig å gjennomføre obligatoriske forelesninger, prøver eller aktiviteter, fordi toppidrettsaktiviteten foregår på samme tid. Vi vil jo nødig at våre fremste håp i et OL eller i et VM må sitte hjemme, fordi man akkurat da har en tentamen som er uunnværlig. Det kan dreie seg om at man trenger spesiell veiledning eller informasjon på en annen måte enn det de andre studentene får, fordi man ikke så til de grader til daglig er til stede på studiestedet.

Nå skal det også sies at utdanningsinstitusjonene gjennom Kvalitetsreformen har bygd opp større kompetanse på å håndtere deltidsstudenter – altså studenter som bruker en del av tiden sin på andre ting enn studier. Slik sett vil toppidrettsutøverne kanskje dra nytte av det, men mange toppidrettsutøvere har jo også ambisjoner om å fullføre studiene på normert tid selv om de driver idrett, så det er ikke alle som kan puttes i kategorien deltidsstudent.

Her tror jeg rett og slett det trengs mer bevissthet, det trengs kompetanse, det trengs kunnskap og en god dialog mellom Idrettsforbundet, Olympiatoppen, særforbundene og utdanningsinstitusjonene. Vi kan heller ikke forvente at det er idrettsutøverne selv som skal ta jobben med å tilrettelegge studiet og informere studiestedet om alle de behovene de har. Det vil bare bli en ekstra belastning oppå alle de andre aktivitetene med lesing, forberedelse til eksamen, gjennomføring av oppgaver og prøver samt treningsaktiviteter og konkurransevirkosomhet i forbindelse med idretten. Her tror jeg idrettslederne, Olympiatoppen, de som er ansatt og får betydelige summer – og økende summer – for å tilrettelegge for toppidretten, må ta et betydelig ansvar, og så skal vi på vår side både samarbeide, være imøtekommende og bruke de strukturene vi har gjennom departement og annet styringsverk.

Espen Johnsen (A) [14:08:05]: Lat meg først få gje ros til interpellanten for det temaet som han har teke opp.

Eg er einig med statsråden i at vi heilt sikkert kan bli endå betre, og at idretten og utdanningsinstitusjonane kan lære meir av kvarandre, slik at det blir endå lettare for fleire å kunne kombinere toppidrett med utdanning – både på vidaregåande nivå og i høgare utdanning.

I Noreg har vi ei stor mengd toppidrettsutøvarar og andre utøvarar som oppnår utrulege resultat. Eg meiner det nesten er naturstridig at vi med våre vel 4,5 mill. innbyggjarar skal ha så mange dyktige utøvarar som vi har, som oppnår så gode resultat som dei gjer.

Den viktigaste grunnen til at vi greier det, meiner eg er at vi har ei idrettsrørsle som syter for at alle får lov og moglegheit til å delta, ei idrettsrørsle som samlar alle delar av befolkninga, som inviterer med alle som ønskjer det. Det skapar sterke fellesskap, det skapar involvering, det gjev barn og unge sjølvtilitt og ei kjensle av fellesskap, deltaking og meistring. Eg meiner norsk idrett er eit utruleg godt eksempel på at det er sterke fellesskap som fører oss framover, og eg er sikker på at utan den folkelege masseidretten i Noreg hadde vi aldri i verda hevda oss på den måten vi gjer i OL, VM og kva det no måtte vere av meisterskap og konkurransar verda rundt.

I tillegg til at vi har ei idrettsrørsle som gjev mange toppidrettsutøvarar, er mitt inntrykk at vi har ei idrettsrørsle som er bevisst på at ein er toppidrettsutøvar i ein ganske kort periode ganske tidleg i livet. Derfor er idretten oppteken av at utøvarane også skal ha eit liv etter toppidretten, som krev jobb som krev utdanning.

Noregs Idrettsforbund seier sjølv, som det har blitt referert til tidlegare i debatten, at ein er oppteken av å sikre dei beste rammevilkåra for å kunne kombinere toppidrett og studium. Derfor er det også mykje godt samarbeid mellom ulike særforbund og ulike utdanningsinstitusjonar, t.d. på Lillehammer. Lillehammer-regionen har teke mål av seg til å bli den mest komplette vintersportsdestinasjonen i Europa. Det involverer og stiller krav til mange: til idretten – sjølv sagt – til kommunane, til næringsliv og ikkje minst til Høgskulen i Lillehammer og toppidrettsgymnaset på Lillehammer.

På høgskulen kan ein no få ei spesialtilpassa utdanning innanfor veldig mange utdanningsløp, slik at det blir mogleg å kombinere utdanning med toppidrettsutøving. Det blir lagt stor vekt på å ha ei god rettleiing for studentane. Det er viktig for skulen, for idretten, og sjølv sagt aller viktigast for utøvaren og studenten. Andre stader i landet lærer ein av det som blir gjort på Lillehammer, både andre utdanningsinstitusjonar og innanfor idretten.

Førre helg fekk vi ei ny skiskyttardronning: Solveig Rogstad frå Valdres. Ho fortel at det er eit betre tilpassa opplegg for hennar legestudium ved NTNU, som m.a. gjorde at ho i helga blei verdas beste skiskyttar, eit samarbeid mellom ho sjølv, universitetet som ho studerer ved, og idrettsmiljøet som ho er ein del av.

Vi høyrer om fotball- eller handballspelarar som tek eksamen ved ambassadar rundt omkring i verda samtidig som dei representerer Noreg i ulike meisterskap. Eksempla kunne vore mange fleire.

Eg trur nok at i ein del land rister ein litt på hovudet når norske utøvarar midt i ein meisterskap skal til ambassaden

for å ta eksamen. For mange er nok det ganske utenkelig. Eg trur Noreg ligg langt framme når det gjeld å vere bevisst på betydninga av utdanning for toppidrettsutøvarar. Men det kan også vere slik at andre land som har dei same verdiane og haldningane til idrett og utdanning som oss, gjer eit godt arbeid, eit arbeid som vi også kan lære av. Derfor bør vi også kunne hente erfaring frå andre land der det er mogleg og naturleg.

Det blir gjort mykje bra, både frå utdanningssida og av idretten. Då Olympiatoppen blei etablert i si tid, var jo nettopp ein av grunnane at ein innanfor idretten skulle trekkje vekslar på kvarandre for å oppnå endå betre resultat. Det har utan tvil vore ein stor suksess. Mange kan heilt sikkert lære meir av kvarandre også i spørsmål knytte til utdanning kombinert med toppidrett. Derfor er det fornuftig at ein set seg ned på tvers av departement og særforbund og diskuterer gjennom ulike tiltak og verkemiddel, slik at ein kan få ein meir lik praksis, som tener både idretten, utdanningsinstitusjonane og – aller mest – den enkelte toppidrettsutøvar.

Åse M. Schmidt (FrP) [14:12:49]: La meg først si at idrett er enormt viktig, og ungdom og idrett er også like viktig.

Interpellanten tar her opp et veldig viktig spørsmål, som etter min mening berører bredere enn utelukkende toppidrett. For Fremskrittspartiet er det viktig at alle elever og studenter har muligheter for å kombinere spesielle talenter med studier, uten at de derfor skal bli straffet økonomisk.

Men når det gjelder toppidrett, er Norges Toppidrettsgymnas en av de mest kjente aktørene. Det finnes også andre toppidrettsgymnas i Norge. Felles for de fleste videregående skoler som tilbyr toppidrett som spesialiseringsfelt, er at de er private. Dette viser at private skoler har vært særdeles viktige for å supplere samfunnet ved behov der det offentlige ikke har klart å tilby noe. Nettopp derfor trenger vi private tilbydere, og nettopp derfor ønsker Fremskrittspartiet å gi alle utdanningsinstitusjoner likeverdige vilkår, når de oppfyller de nasjonale kravene som er satt til innhold i utdanningen.

Derfor mener Fremskrittspartiet at den mest helhetlige strategien Regjeringen burde innføre i forhold til at utdanning og toppidrett skal kombineres, er faktisk å gi private skoler innen dette området samme vilkår som offentlige skoler med tanke på finansiering av tilbudet. Vi vet i dag at en eksempelvis ved Norges Toppidrettsgymnas sliter med å få endene til å møtes i forhold til de kravene som er satt i den nye privatskoleloven.

Private skoler, slik som NTG og andre private tilbydere av utdanning kombinert med toppidrett, får i dag bare 80 eller 85 pst. tilskudd av det som de offentlig eide skolene får. Dette gjør faktisk at skolene må drive mer effektivt enn vanlige allmennfaglige skoler, samtidig som de skal gi et tilbud om toppidrett til sine elever. Alle forstår at dette setter store krav til skolene, og ikke minst setter det også krav til ledelsen. I tillegg til at disse videregående skolene ikke får mer enn 85 pst. tilskudd, kan de ikke ta mer enn 15 pst. av kostnadene i skolepenger. I tillegg må de ha et

tilbud som er åpent for alle. Med dagens system kan altså ikke en skole som Norges Toppidrettsgymnas o.l. ta mer enn ca. 20 000 kr i skolepenger. Og tilbudet må være åpent for alle. Åpent for alle? Men, er de nå det da? Når skoler på grunn av dagens finansieringssystem må ta skolepenger for å finansiere tilbudet, så er jo tilbudet i prinsippet ikke åpent for alle.

Nettopp dette er det paradoksale i Regjeringens politikk for privatskoler og for elever som driver med toppidrett. Det er nemlig kun elever som har penger selv, eller med foreldre som vil bidra økonomisk til utdannelsen, som har råd til å ta en slik utdanning. Det blir jo med en slik politikk nettopp de med den tykkeste lommeboka som kan kjøpe seg den ønskede utdanningen. Barn og ungdom med talent, men med dårlig råd, vil ikke kunne delta på disse skolene. Dermed oppstår det faktisk en økonomisk barriere.

Gunnar Gundersen påpekte muligheten for stipend, noe som også kan være noe å se på. Der er jo USA som nevnt et foregangsland. Når vi på samme vis sier at et ekstra tilskudd til toppidrettsskoler, slik statsråden påpeker, er vel og bra, er det ikke da også viktig å si at et talent innen idrett er verdt mye? Men hva med et talent innen fysikk, et talent innen matematikk osv.? Hvem kan si at det ene er bedre enn det andre, eller at det ene er viktigere enn det andre?

I mine øyne blir det litt spill for galleriet når Regjeringen snakker om at det er fint og flott med ungdom som driver toppidrett, og er glad for at de private stiftelser som ikke tar overskudd, gir tilbud om å kombinere utdannelsen med å drive toppidrett, for de ønsker ikke å gi de samme økonomiske vilkårene som til de offentlige skolene. Fremskrittspartiet mener at det beste sted å starte i forhold til å gjøre det lettere å studere og å drive med toppidrett, er å gi de skolene som gir et slikt tilbud, den samme offentlige finansieringen som dagens offentlige skoler. Først da får våre ungdommer like muligheter til å kunne lykkes i sin utdanning og med sine talenter.

Lena Jensen (SV) [14:17:25]: Det er nesten ingenting som får hjertet mitt til å banke hardere enn når jeg tenker tilbake på tremila under OL på Lillehammer i 1994. Det var rundt 13 minusgrader i luften. Det var et folkehav på Lillehammer. De enset ikke kulden. Luften stod nesten stille på grunn av spenningen i luften. Jeg kjente det gjennom tv-ruten helt til Tromsø. Jeg sa ikke Tromsø 2018. Jeg kunne gjerne ha gjort det.

De minuttene under OL i 1994 var store. De gir oss som nasjon en identitet og et samhold, og de gjør oss engasjerte. Jeg må innrømme at jeg er en av dem som setter mest pris på vinteridrett. Fotball er liksom ikke min greie, men det er også viktig for nasjonen. Det er viktig med gode prestasjoner, og det er viktig med toppidrettsutøvere i Norge. Toppidrettsutøvere stiller stadig tøffere krav både når det gjelder prestasjoner og utøvelse. Det er viktig at de er forbilder, og de er viktige forbilder for veldig mange barn og unge. De er ikke noe annet enn det vi kan ønske oss, de er positive forbilder, sunne og rene forbilder for den kommende og opp-

voksende generasjonen – og også for oss som er litt eldre.

Det betyr at idretten har et stort ansvar, og det har også vi som representanter på Stortinget. Det er viktig at vi tilrettelegger for muligheter for utdanning, for det kan ofte bli en kort karriere for toppidrettsutøverne våre, og de må da ha noe å falle tilbake på når de er ferdige med sin karriere. Kunnskap og kompetanse blir jo bare viktigere og viktigere og nesten nødvendig i vårt moderne samfunn. Snart går den eneste veien tilbake til arbeidslivet nettopp gjennom utdanning.

Representanten Gunnar Gundersen tar opp et veldig viktig tema, og man skal alltid lytte til den som har skoen på. Eller sagt på en mer presis måte: Når en tidligere toppidrettsutøver fremmer en interpellasjon om en helhetlig strategi for utdanning for toppidrettsutøvere, er det viktig og verdt å lytte til.

Statsråden var innom en rekke områder innen videregående opplæring, og viste til at det er veldig mange muligheter for å kunne kombinere idrett og skole. Det viser seg at det finnes både gode private og gode offentlige toppidrettsgymnas. Jeg vil også legge til at det finnes mange landslinjer i distriktene våre som er veldig viktige, og som har linjer for ski, slalåm, osv.

Representanten Gunnar Gundersen var også inne på de private skolene. Det var også representanten fra Fremskrittspartiet inne på. Derfor vil jeg bare ta et lite blikk innom Norges Toppidrettsgymnas og Wang Toppidrett, som er av de fremste private toppidrettsgymnasene vi har. Disse skolene får 85 pst. finansiering fra Stortinget. I tillegg til dette får de også et tilskudd, slik at de får om lag 17 000 kr i særskilt toppidrettstilskudd pr. elev. Men fra Stortingets side har man satt en begrensning på antall elever. Det er 810 elever. Det er dette de private skolene har tatt opp med oss, for de har flere elever enn det de får tilskudd for. Det er derfor de har økonomiske problemer, og ikke fordi at denne regjeringen har strammet inn på privatskoleloven.

Vi er opptatt av at man skal kunne drive på med toppidrett og samtidig kunne drive på med å ta en utdanning. Vi har veldig mange som gjør det, og det fungerer veldig bra innenfor mange områder. Jeg synes likevel at Gunnar Gundersen er inne på et veldig viktig tema når han etterlyser en nasjonal strategi. Toppidretten stiller stadig større krav, og det er også veldig mange unge som går inn i dette tidligere enn før. Mediefokuset har vært rettet mot en ren idrett, dopingproblematikk, spiseforstyrrelser osv. Disse temaene mener jeg at statsråd Giske bør ta med seg når han vil drøfte en eventuell helhetlig strategi innenfor toppidretten.

Helt til slutt: Hvor var du da Oddvar Brå brakk staven? Dette er det veldig mange som kan svare på. Jeg håper det neste spørsmålet blir: Hvor var du under OL i Tromsø i 2018?

Gunnar Gundersen (H) [14:22:50]: Debatten har vist at det er ganske stor enighet både om idrettens plass i Norge og at det er viktig å tilrettelegge. Noe annet hadde jeg egentlig ikke forventet.

La meg kommentere innleggene. Jeg tror Johnsen har

rett i at det nesten ikke er til å tro at vi har så gode prestasjoner i Norge – på topp i verden – som vi har.

Når det gjelder problematikken rundt privatskoleloven, som representanten Schmidt tok opp, er vi alle sammen godt kjent med den. Min interpellasjon i dag var ikke for å ta omkamp på den. Derfor hadde ikke jeg noe med om det, men det med antall plasser er avgjort en problematikk som kulturministeren i og for seg kunne ta med seg. 85-prosenten tar vi ingen debatt om nå. Antall plasser med tilskudd, særlig på Wang, er en stor problemstilling, som man finner godt dekket i utdanningskomiteens behandling av statsbudsjettet. I merknader der finner statsråden det han trenger av informasjon om det.

Så til representanten Jensen, som sa at fotball ikke var hennes greie. Vi har alle våre idretter. Vi vet hva vi ønsker å se på, og det betyr mye for oss. Det fikk vi bekreftet.

Som jeg også sa innledningsvis, tror jeg dette først og fremst går på holdninger. Det går ikke så mye på penger, og det er alltid hyggelig å diskutere saker som ikke går så mye på penger, for da er det lettere å få til noe.

Statsråden var inne på ganske gode løsninger. Jeg oppfattet at han ville ta initiativ overfor sine statsrådskolleger og også bringe NIF inn i den debatten. Da tror jeg man vil komme langt, særlig hvis man også begynner å se på dette med erfaringsutveksling. Det er klart at man ikke kan forvente at alle institusjoner skal sitte med kompetanse, og ikke alle kan sette seg like mye inn i hva som kreves for å drive toppidrett. Det kan være slik at noen har den kompetansen, og at man vet hvor man finner hjelp hvis man kommer i den situasjonen at man trengte det.

Med det statsråden har sagt, er jeg veldig godt fornøyd med debatten. Jeg håper at idretten også kan dra nytte av den og få til de løsninger de ønsker, ut fra det som er sagt.

Statsråd Trond Giske [14:25:28]: Det er bare å konstatere at om disse spørsmålene hersker det bred enighet i stortingsalen. Vi ønsker en toppidrettsatsing, og vi ønsker at de toppidrettsutøverne vi har, skal få livet sitt best mulig tilrettelagt både under sin toppidretsaktivitet og etterpå.

Heldigvis er jeg veldig trygg på at idretten selv deler disse målsettingene, og heldigvis er det faktisk slik at en god tilrettelegging for studier og aktivitet ved siden av toppidretten ikke svekker toppidrettsprestasjonene, men faktisk styrker dem. Det gir større trygghet for utøverne, og det gir bedre konsentrasjon for den som driver med idrett, at man også har annet å jobbe med ved siden av. Jeg er overbevist om at Olympiatoppen og NIF skjønner problemstillingene, og at de vil være viktige samarbeidspartnere for oss når det gjelder å sørge for at utdanningsinstitusjonene legger til rette for det.

Jeg er også helt trygg på at Kunnskapsdepartementets statsråder også deler disse målsettingene og vil bidra så langt som råd er for å legge til rette for at utdanningsinstitusjonene faktisk gjør det vi har som målsetting.

Når det gjelder dimensjoneringen av videregående utdanning i ulike kategorier, tror jeg jeg skal overlate det til en annen statsråd. Det får han svare for og diskutere i budsjettssammenheng og andre sammenhenger hvor Stortinget diskuterer videregående utdanning.

Det er også tatt opp andre spørsmål som gjelder den hele idrettsutøveren, som toppidretten er opptatt av. Spiseforstyrrelser er en slik viktig sak. Det er klart at hvis den type problemstillinger dukker opp, rammer det toppidretten på en måte vi ikke ønsker, og det gjør heller ikke at toppidrettsutøverne presterer maksimalt. Dette må tas på alvor. Her har vi også en satsing innenfor toppidretten, og vi har dyktige fagfolk.

Det er et godt grunnlag for en idrettssatsing, også for toppidretten, at dette er målsettinger som deles av et samlet storting.

Presidenten: Debatten i sak nr. 5 er avsluttet.

Sak nr. 6

Interpellasjon fra representanten Jan Sahl til samferdselsministeren:

«Den 28. november 2007 ble om lag hundre tusen trafikanter rammet da all togtrafikk på Østlandet ble innstilt, og en rekke telesamband ble satt ut av funksjon. På grunn av en kortslutning på Oslo sentralstasjon ble hele togtilbudet på det sentrale østland fullstendig lammet, og det ble avdekket store mangler knyttet til reserveløsninger for trafikkavvikling. Det må forventes at systemer som styrer vitale samfunnsfunksjoner, som togtrafikken på Oslo sentralstasjon, har tilfredsstillende reserveløsninger. Både reserveløsninger for strøm og backupsystemer for datasystemene som styrer togene, viste seg å være mangelfulle eller helt fraværende. For å unngå kjedereaksjoner, slik tilfellet kan ha vært på Oslo sentralstasjon, trengs tilfredsstillende reserveløsninger i alle vitale ledd.

Hva vil Regjeringen gjøre for å sikre vitale samfunnsfunksjoner, herunder systemer knyttet til trafikkavviklingen på Oslo sentralstasjon slik at noe liknende ikke skjer igjen?»

Jan Sahl (KrF) [14:29:23]: Vi lever i et velorganisert og trygt land. Det skal vi være glade for. De aller fleste har tillit til at staten har kontroll over vitale samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur. Det skal vi også være glade for. Men vi må ikke være naive og tro at vitale systemer, med stor praktisk og sikkerhetsmessig betydning for enkeltmennesker og samfunn, ikke kan svikte.

Den teknologiske utviklingen gir mulighet for effektivisering og en enklere hverdag for oss alle. Men med stadig mer avanserte og sammensatte systemer øker også behovet for tilsyn og effektive backupsystemer.

Brannen på Oslo sentralstasjon viste med all tydelighet konsekvensene, og ikke minst mulige konsekvenser, når det utenkelige skjer. En debatt om samfunnssikkerhet og sårbarhet er derfor svært viktig. For det er det dette handler om: trygghet for at systemene fungerer som de skal, trygghet for at det offentlige til enhver tid gjør det som trengs for å sikre landets infrastruktur. Togene sluttet å gå. Men når telefoni, bredbånd og til og med norsk kriseberedskap ble berørt av en enkel kabelbrann på Oslo S, må vi gå grundig igjennom både organisering og ansvarsforhold

knyttet til samfunnssikkerhet. Innbyggerne i dette landet skal føle seg trygge på at noe slikt ikke skjer igjen, og da kanskje med enda større konsekvenser.

I 2006 skrev Riksrevisjonen at en brann som rammer virksomheten ved politiets datasentral, vil føre til at store deler av politiets informasjonssystemer settes ut av drift. Ifølge Dagsavisen uttalte Politidirektoratet da at sannsynligheten for en slik hendelse er liten, men at konsekvensene er alvorlige hvis det allikevel skulle skje. Nå har vi sett at det kan skje. Oslo S er spesielt sårbar fordi det er knutepunktet for all sentral kommunikasjon på Østlandet, både når det gjelder persontransport og data- og telekommunikasjon.

Hendelsen viste også at et av landets mest kompliserte knutepunkter har ekstra utfordringer ved at det er svært mange ulike aktører på ett og samme sted, både offentlige og private, men ingen overordnet «stasjonsmester» som har kontrollen når krisen er et faktum

Dette er en sak som hører inn under begrepet «samfunnssikkerhet og beredskap», og den gir en pekepinn om hvor langt, eller hvor kort, vi har kommet i forhold til Regjeringens hovedmål i St.meld. nr. 17 for 2001-2002 Veien til et mindre sårbart samfunn. Der var formuleringene:

1. Effektiv forebygging av kriser og alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner
2. Effektiv håndtering av kriser
3. God organisering av samfunnets beredskapsapparat

Samferdselsdepartementet har det overordnede ansvaret for sikkerhet og beredskap på sitt område.

I rørgaten under Oslo S var det strømførende kabler – fem stykker, Jernbaneverkets ledninger til radiosamband og trafikkkontrollen for hele Østlandet, flere kabler til private firmaer, bl.a. BaneTele, som fører fiberkabel for telefoni og internettbruk over store deler av landet. Det meste av det som lå på samme sted, ble påført skader i brannen.

Når vi summerer opp hvor ansvaret ligger, viser denne hendelsen at seks departement og fem underliggende etater deler ansvaret for innholdet som brant i kulverten på Oslo S. I tillegg kommer Jernbaneverket og strømleverandøren, som var Hafslund, inn i bildet.

Det er kjent at Regjeringen skal legge fram en stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap denne våren. Vil statsråden påse at det blir en helhetlig langtidspan med synlige tiltak for de departementer og underliggende etater som var involvert i hendelsen på Oslo sentralstasjon?

Det er kjent at sårbarheten på Oslo S kom fram under Øvelse Oslo 2006, som ble arrangert av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. I tillegg har direktoratet tidligere pekt på at en del av infrastrukturen i Norge er gammel, og at det er et stort etterslep når det gjelder fornyelse av eldre utstyr. Direktoratet har pekt på at det settes av for lite midler til vedlikehold av kritisk infrastruktur. Vil statsråden følge opp de påpekninger som direktoratet som tilsynsmyndighet har kommet med?

Det er tidligere satt spørsmålstejn ved praksisen med samlokalisering av samfunnskritiske kabler, og spørsmålet er: Hva har Samferdselsdepartementet gjort i saken?

Det skal ha vært utført mange analyser, bl.a. sårbarhetsanalyse for Oslo S i 1998, i tillegg til, som jeg har nevnt,

Øvelse Oslo 2006, som også avslørte sårbarhet. Hendelsen på Oslo S kan enten tyde på at sårbarhetsanalysene ikke var gode nok, eller at tiltakene ikke har blitt iverksatt. Ifølge media har Jernbaneverket sagt at det er for kostbart å lage en reserveløsning som kan sikre Oslo S med strøm og samband.

Samferdselsdepartementet har lagt opp til at tildeling av bevilgninger til oppgaver og tiltak innen samfunnsikkerhet og beredskap i samferdselssektoren skal prioriteres innenfor etatens ordinære budsjett, men dette kan ikke være en sak bare for Jernbaneverket. Saken angår landets sikkerhet, og den angår egentlig hele østlandsområdet. Etter Kristelig Folkepartis mening er alle utsagn om at det er for dyrt å finne robuste løsninger og prioritere samfunnsikkerhet og beredskap en form for ansvarsfraskrivelse. Er statsråden enig i at det er slik?

Kristelig Folkeparti har merket seg det i NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst, framsettes kritikk mot manglende plassering av ansvar:

«Ansvaret for kritisk infrastruktur er således ikke skilt ut som et eget fagområde løst fra det øvrige ansvar innenfor en sektor. Det foreligger altså ikke et «helhetsprinsipp» for organiseringen av sikkerhets- og beredskapsarbeidet som innebærer at et departement skal ivareta helheten på tvers av fagdepartementene.»

For Kristelig Folkeparti er det to forhold som er helt avgjørende i denne sammenhengen: For det første at vi som innbyggere kan ha full tillit til at det offentlige gjør det de kan for å ivareta sikkerheten. Da må vi være trygge på at kritisk infrastruktur fungerer som den skal. For det andre at det offentlige har effektive systemer som sikrer nødvendig koordinering mellom sektorene.

Statsråden var raskt på banen da det brant på Oslo S. Det vil vi i Kristelig Folkeparti gi honnør for. Jeg vil også gi ros til alle som akutt stilte opp for å avhjelpe en vanskelig situasjon. Men denne saken handler om mer enn en brann på Oslo S. Den handler om hvilke systemer vi har for å forhindre og minimere kjedereaksjoner når en ulykke inntreffer og lammer deler av vår samfunnskritiske infrastruktur. Den handler om at folk skal føle seg trygge. Den handler om hver enkelt innbyggers daglige sikkerhet, og da må vi spørre om koordineringen mellom sektorene, slik den er i dag, er god nok. Er ansvarsfordelingen tydelig nok? Er det f.eks. slik at kaoset som oppstod på Oslo S, oppstod delvis fordi det var så mange ulike aktører involvert, slik Jon Lea i Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap antydte til NTB 28. november?

Med ny teknologi får svikt ett sted dominokonsekvenser vi kanskje ikke ser for oss. Samfunnet utvikler seg raskt, og en av statens aller viktigste oppgaver er å ivareta innbyggernes sikkerhet. Vi må alltid spørre oss om koordineringen er godt nok organisert og ansvarsforholdene tydelig nok plassert. Hvilke endringer ser statsråden for seg, slik at vi sikrer optimal og effektiv organisering?

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap var ikke klar over at Jernbaneverket har både høyspentledninger, lavspenningledninger og signalkabler i samme kulvert, samme rørgate. Direktoratet var ikke i den aktuelle kul-

verten da de hadde tilsyn. Da er spørsmålet: Hvordan kan direktoratet som tilsynsmyndighet styrkes?

I min interpellasjon spør jeg om hva Regjeringen vil gjøre for å sikre vitale samfunnsfunksjoner, herunder systemer knyttet til trafikkavviklingen på Oslo S, slik at ikke noe tilsvarende skal skje igjen. En debatt om samfunnsikkerhet og sårbarhet handler ikke bare om Oslo S, den handler om hele vår kritiske infrastruktur. Den handler om at vi som innbyggere skal føle oss trygge i hverdagen.

Solveig Horne hadde her tatt over presidentplassen.

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:39:31]: Natt til 28. november 2007 førte gravearbeid utanfor Oslo sentralstasjon til at det oppstod jordfeil i ein straumkabel. På grunn av overbelastning vart ein kabelskøyt øydelagd, og det braut ut brann i Hafslund Nett AS sine høgspenningskabler under Oslo sentralstasjon. Hafslund Nett sine kablar ligg i ein kulvert saman med m.a. kablar frå Jernbaneverket, BaneTele AS og NSB sitt eigedomsselskap ROM Eiendom AS. For å spare areal og kostnader er det svært vanleg at ulike selskap legg kablane sine i same grøft og kulvert.

Brannen utvikla så mykje røyk at brannvesenet måtte evakuere heile Oslo sentralstasjon. Trafikkstyringssentralen til Jernbaneverket ligg i 9. etasje i drifts- og administrasjonsbygget på Oslo sentralstasjon. Frå denne staden styrer togleiarane togtrafikken i størstedelen av austlandsområdet.

Jernbaneverket og ROM Eiendom får straum til anlegga på Oslo sentralstasjon frå Hafslund Nett. Brannen i høgspenningskablane til Hafslund Nett førte til at Jernbaneverket mista normalstraumen til anlegga sine. Jernbaneverket og ROM Eiendom har eit felles aggregat for reservestraum som startar automatisk når den normale straumtilføringa på Oslo sentralstasjon vert borte. Aggregatet sørgjer for straum til Trafikkstyringssentralen og til alle Jernbaneverket sine anlegg som er kritiske for togdrift, slik som fjernstyring av signalanlegga og anlegg for informasjon til publikum og naudkommunikasjon.

Anlegget var også berekna på å forsyne BaneTele sitt noderom, som er eit sentralt knutepunkt i telenettet. Både Jernbaneverkets mobiltelefonnett GSM-R og andre anlegg til kundar av BaneTele vart ramma, fordi aggregatet for reservestraum ved ein feil ikkje var kopla til utstyret i dette rommet. Det var difor berre batteribackup som forsynte utstyret, og batteriet vart utlada etter ca. to timar.

Før brannvesenet kunne sløkkje kabelbrannen, måtte det sikre at området var straumlaust, og naudaggregatet måtte difor stoppast. Også Jernbaneverkets eigne system fall difor ut etter at batteria for desse anlegga tok slutt, men dei kom forholdsvis raskt opp att.

På grunn av faren for giftige røykgassar tok det tid før ein kunne kople noderomma til BaneTele til eit mobilt reservestraumanlegg. GSM-R-nettet kom etter kvart i drift att rundt middagstider neste dag. Jernbaneverket fann likevel ikkje at straumforsyninga var stabil nok til å kunne erklære jernbanespora klare for drift før om lag kl. 18 same

dag. GSM-R er eit naudsamband for togdrifta, og er heilt nødvendig for sikker togframføring.

Brannen i kabelkulverten på Oslo sentralstasjon hadde store følgjer for togtrafikken i heile austlandsområdet. Skaden på Jernbaneverket sine tekniske anlegg var minimale. Anlegga for reservestraum fungerte som dei skulle, og kort tid etter at brannvesenet hadde sikra brannstaden og bygningen var frigjord, var Jernbaneverket sine anlegg i drift att. Årsaka til at det tok så lang tid å få togtrafikken i gang, var hovudsakleg at BaneTele si transmisjonseining ikkje var stabil nok til at togtrafikken kunne starte opp att.

I tillegg til at jernbana vart ramma, mista ca. 25 000 Internettkundar og ei rekkje telefonkundar og kundar av leigde samband sambandet i over ti timar. Nokre av kundane driv samfunnskritisk verksemd.

Samferdsledepartementet vart varsla om hendinga same dag, og eg bad om orientering med vurderingar av årsaker og tiltak frå Jernbaneverket, NSB og Post- og teletilsynet. Eg hadde møte med aktørane den 5. og 14. desember og fekk grundige orienteringar om hendingsgangen og følgjene og om planar for vidare oppfølging av saka.

Regjeringa ser alvorleg på hendinga. Det er viktig at samfunnskritiske verksemdar har system for naudstraum. Ein kan aldri sikre seg heilt mot at feil oppstår, men det er viktig at følgjene vert minst moglege, og at backupsystem er testa og kopla rett. Den direkte årsaka til at brotet i straumleveransane fekk slike konsekvensar, var manglande tilkopling av naudaggregatet. Dette er sjølvstendig retta opp. BaneTele si transmisjonseining er no kopla til aggregat for reservestraum.

Det er likevel fleire forhold som det no er teke fatt i, og som departementet vil følgje opp. Jernbaneverket evaluerer hendinga saman med togselskapa, ROM Eiendom AS, Hafslund Nett AS og BaneTele AS.

Jernbaneverket har sett ned ei tverrfagleg gruppe som skal kartleggje og analysere kor sårbar infrastrukturen kan vere for hendingar som kan ha liknande innverknad på togtrafikken. Gruppa skal vurdere auka fleksibilitet for togstyring ved store avvik i togtrafikken, foreslå tiltak på kort og lang sikt og greie ut kostnadene for tiltaka.

Post- og teletilsynet har bedt BaneTele sørge for at avtalar og rutinar knytte til testing av utstyr med naudstraumforsyning på Oslo S vert forbetra, og at avvikssituasjonar vert øvde. Departementet har òg bedt om at Jernbaneverket går gjennom avtalane sine med underleverandørar på tilsvarande måte.

Post- og teletilsynet vil utføre ein ROS-analyse av noderomma på Oslo S. Formålet er å avdekkje om det er kritisk infrastruktur som ikkje har redundante løysingar på alternativ stad.

For kundar som er kritisk avhengige av telesambandet, er det ikkje tilfredsstillande at sambandet vert brote på grunn av ein enkelt feil i nettet. Likevel er det kundane som må definere behovet for alternative telesamband dersom hovudsambandet fell bort. Det er eit samsvar mellom pris og kvalitet på tenesta. Det går fram av ekomforskrifta at kundane sjølve har eit ansvar for å informere tilbydar om nødvendige tenester i ein krisesituasjon. Tanken er at til-

bydar og kunde skal kunne verte einige om sikringsbehov og vernebuing.

For å sikre samfunnsinteresser utover dei tilbydaren og kundane tek ansvar for, er Post- og teletilsynet stilt budsjettmidlar til rådvelde. For 2008 er det løyvt 23,5 mill. kr til tilskot for å dekkje tilbydarane sine meirkostnader til pålagde tryggingstiltak etter ekomlova, m.a. til vernebuingsmateriell og plassering av utstyr saman i sikra anlegg.

Kabelbrannen på Oslo S har òg vorte drøfta i eit møte mellom dei direkte involverte aktørane og Direktoratet for samfunnsstryggleik og beredskap, DSB, som òg er tilsynsorgan for elforsyninga. DSB vil utarbeide ein rapport til Justisdepartementet, m.a. på bakgrunn av innspela på møtet. I rapporten vil det verte fokusert på behovet for reserveløysingar og betre sikring av kabelkulvertar på Oslo S. Regjeringa vil sjå rapporten frå Justisdepartementet før ytterlegare åtgjerder vert tekne.

Til sist vil eg seie at vi ikkje kan garantere 100 pst. opetid verken på straum eller tele, sjølv om det sjølvstendig er ønskjeleg. Ein må òg hugse på at kvar aktør har eit sjølvstendig ansvar for å sikre tilstrekkeleg naudkapasitet innan straum og kommunikasjon og å ha planar for handtering av situasjonar med bortfall.

Jan Sahl (KrF) [14:46:49]: Jeg takker samferdselsministeren for et grundig og godt svar. Jeg takker også for en grundig oppfølging, ikke bare en rask oppfølging den dagen noe skjer. Så vidt jeg kan forstå av samferdselsministerens svar, har hun grepet tak i saken på en god og forbillidlig måte.

Det er særdeles bra at det er kommet reservestromløsninger på Oslo S. Jeg er veldig enig med ministeren i at vi ikke kan garantere at ikke uhell skal skje som kan få følger, men det som er utgangspunktet for min interpellasjon, er jo at man i den grad det er mulig, skal forebygge, slik at man i minst mulig grad skal oppleve at uhell skal skje.

Nå vet vi at det jobbes med en samfunnsikkerhetsmelding, som skal komme sammen med langtidsmeldingen for Forsvaret. Da er ett av mine spørsmål til ministeren om Samferdselsdepartementet er trukket inn i arbeidet med samfunnsikkerhetsmeldingen, og om man er fornøyd med at Justisdepartementet har et overordnet ansvar her, eller om man bør, slik som direktoratet foreslår, se på den strukturen man har i departementet for hvordan man arbeider med en samfunnsikkerhetsmelding.

Fra Kristelig Folkepartis side ser vi her et kritisk punkt til, nemlig at det er opp til den enkelte etat innenfor egne budsjetter, innenfor egne stramme budsjetter, å prioritere midler til samfunnsikkerhet.

Mitt spørsmål til ministeren er videre om det da ikke ville være en tanke å øremerke midler til etatene på budsjettet, nødvendige midler, og å bruke tid på å se på samfunnsikkerhetsprosjekt innenfor sektoren.

Til slutt: Det ligger fortsatt fem kabler i den samme kulverten. Er det gjort noen vurderinger av om man kanskje skal se på dette og lage alternative kulverter for de ulike kritiske kablene, slik at vi ikke får samme breddevirkinger av et kabelbrudd som vi fikk i denne runden?

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:49:50]: Eg vil gje ros til representanten for at han tek opp eit særdeles viktig spørsmål i Stortinget. Stortinget har eit viktig ansvar saman med Regjeringa for å sjå til at kritisk infrastruktur i samfunnet vert sikra.

Regjeringa skal leggje fram ei samfunnstryggleiksmelding. Den vil òg gje Stortinget eit godt høve til å drøfte vidare dette viktige temaet.

Som samferdsleminister er eg komfortabel med at Justisdepartementet har det overordna ansvaret for denne meldinga, og eg er nøgd med måten Samferdsledepartementet vert dregen inn i arbeidet på. Samferdsledepartementet står for viktige oppgåver når det gjeld å gjennomgå vår infrastruktur – den som Samferdsledepartementet har ansvaret for – og arbeider med dette gjennom våre etatar og gjennom våre tilsyn.

Etatane har mange tiltak som skal prioriterast. Me søker mest mogleg mål- og rammestyring, og ut frå det meiner eg det er rett at dei som sit nærast infrastrukturen, og som er nærast til å vurdere, òg er dei som skal prioritere midlar innanfor budsjetta. Då er det sjølv sagt viktig at ein har ei regjering som gjev budsjettmidlar til etatane som òg gjev rom for at dei kan prioritere nødvendige tiltak innanfor kritisk infrastruktur og sikring av den.

Når det gjeld det å lage alternative kulvertar, seier det seg sjølv at det er ei vanskeleg sak. Ingen ting er umogleg, men det vil iallfall vere særdeles krevjande å grave opp alternative kulvertar under Oslo S. Det gjeld jo òg i andre byar der ein til liks med det ein har gjort under Oslo S, har lagt fleire kabelsett i same kulvert. Eg ser ikkje at det er ein veg å gå, men vi må sjå på korleis me kan sikre kulvertane endå betre. Det vert gjort. Ein ser på det i dag.

Så er det viktig, som eg understreka i svaret mitt, at den enkelte kunde òg har eit ansvar her. Eg skal ikkje dra fram spesielle enkeltbedrifter eller enkeltkundar, men det finst òg døme på offentlege verksemdar som vitterleg har gjort denne jobben 100 pst. og sikra seg. Det er det eksemplet me må overføre til dei andre, og så skal me gjere vår del av jobben frå Samferdsledepartementet si side.

Arne Sortevik (FrP) [14:53:14]: Jeg skal komme med et par bemerkninger knyttet til saken, men først vil jeg gi ros til interpellanten. Det var en skrekkelig hendelse, og det er viktig at den følges opp på mange ulike måter. En av de gode måtene er det vi nå gjør her i Stortinget gjennom denne interpellasjonen.

På mange måter er Oslo sentralstasjon hjertet i en slags møteplass mellom et viktig transportnett og et viktig samfunnssikkerhetsnett. Det er når begge deler bryter sammen at de virkelig alvorlige problemene inntreffer.

Samfunnssikkerheten kan åpenbart bli bedre. Hendelsen den 28. november gir oss en ubehagelig avsløring av at system, ansvar, koordinering og reserveløsninger kan bli betydelig bedre. Som interpellanten også understreket, er det viktig å plassere et overordnet ansvar. Jeg tror også det er viktig å sørge for sikker finansiering, slik at det som er viktig for at nødvendig samfunnssikkerhet ivaretas, ikke blir saldert vekk innenfor enkeltaktørenes ofte svært trange budsjetter. I den forbindelse vil jeg komme

med en oppfordring til statsråden. Vi har tidligere i dag fått utkastet til Nasjonal transportplan. Når departementet lager det endelige forslaget til planen, kunne være en tanke å ta med et kapittel om nettopp møtet mellom transportnettet og samfunnssikkerheten. Så vidt jeg kan se av utkastet, er det ikke omtalt. Det er et hovedmål med tittel transportsikkerhet. Det er helt klart at en god del av den infrastrukturen som statsråden har ansvaret for, handler like mye om samfunnssikkerhet som den handler om transportsikkerhet.

I likhet med interpellanten har jeg merket meg at statsråden umiddelbart aksjonerte og lovet å følge dette opp på en grundig og god måte. Jeg har pekt på at én oppfølging kan være gjennom et eget kapittel og en egen omtale i den endelige nasjonale transportplanen. Jeg håper at statsråden, etter å ha sett nærmere på dette, vil komme tilbake til Stortinget med konklusjonene og ikke minst de videre anbefalingene for bedre samfunnssikkerhet på bakgrunn av denne hendelsen.

Så er det også slik at denne hendelsen blander sammen mange ting. Mange tog stoppet den 28. november. Det har også skjedd etter 28. november. Det gir oss en ubehagelig påminnelse om at ikke bare samfunnssikkerheten kan bli bedre, men at det utstyret vi har til å drive persontransport på jernbane med, ikke er godt nok. Det er gammeldags, og utstyr og materiell trenger fornyelse.

Det som også er avdekket, er at vi åpenbart har behov for å samordne ansvar. Den enkelte aktør må kanskje legge betydelig mer vekt på at reserveløsningene er til stede, og at de faktisk virker. Vi trenger god håndtering av situasjoner som dette. De bør ikke oppstå ofte, men om de inntreffer, må vi altså klare å håndtere dem på en noe bedre måte enn det som ble fremvist den 28. november. Jeg gjentar at det bør kunne være et tema også i Nasjonal transportplan.

Trond Helleland (H) [14:57:36]: Jeg vil også starte med å rose representanten Sahl, som tar opp et tema som er veldig aktuelt på bakgrunn av den hendelsen vi hadde på Oslo S den 28. november, et tema som burde være enda mer aktuelt, fordi Regjeringen nå har varslet at den vil komme med en oppfølging av meldingen om samfunnssikkerhet og beredskap.

I likhet med representanten Sortevik har jeg så vidt rukket å bli i det nye utkastet til Nasjonal transportplan. Jeg fant et lite kapittel om tiltak mot terror og sabotasje, men det er bare på sju-åtte linjer.

Statsråd Navarsete har vist handlekraft og vilje til oppfølging når det gjelder det som skjedde på Oslo S. Det er bra. Jeg vil iallfall fra Høyres side anbefale Regjeringen å gå litt nøyere inn i arbeidet med nettopp samfunnssikkerheten. Jeg er kanskje spesielt opptatt av dette fordi jeg jobbet mye med den saken i forrige periode, da jeg ledet justiskomiteen og var med på hele prosessen om samfunnssikkerhet og beredskap. Det som kom veldig klart fram i den prosessen, var at kritikerne mente at det var for dårlig koordinering av arbeidet. Riksrevisjonen har nå gått gjennom arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. De har rettet ganske kraftig kritikk mot særlig justis-

ministeren og Justisdepartementet for manglende oppfølging og manglende trykk i arbeidet, mens justisministeren har henvist til den forestående stortingsmeldingen som vil komme om dette. Uansett tror jeg det er viktig for Samferdselsdepartementet å legge større vekt på det enn det som nå ligger i utkastet til Nasjonal transportplan, for vi kan risikere lignende tilfeller på helt andre steder enn Oslo S i årene som kommer.

Jeg tror det er viktig at vi som samferdselspolitikere også får muligheten til å gå gjennom disse problemstillingene på en litt grundigere måte enn det vi rekker i en interpellasjonsdebatt. Når det er sagt, er det ofte ganske kostnadskrevenne tiltak, f.eks. når det gjelder flyplasser og forslag til utvidelse av rullebanebredde, sikringstiltak på sidene, osv., og havner som må gjennomføre tiltak. Men når det gjelder vei og jernbane, tror jeg kanskje at vi bør ha en litt nøyere gjennomgang av nettopp den problematikken, for slik det er lagt opp nå, i hvert fall, er det det enkelte departement som har ansvar for sin sektor, og da kan jo Samferdselsdepartementet gå foran med et godt eksempel og ta denne utfordringen på alvor. Det er veldig lett å reagere i ettertid og si at her skulle vi nok vært føre var, men det å være føre var er ofte ganske dyrt, så det blir en avveining – hvilke tiltak en kan sette i verk i forhold til hvilke andre tiltak en ønsker å prioritere.

Når det er sagt, håper jeg også at det blir lagt vekt på arbeidet med å se på reserveløsninger, om det f.eks. fins muligheter for å omdirigere togtrafikken til en annen togledersentral eller en reservesentral, og om det fins muligheter for å gjøre slik som det er gjort Danmark, at man har en ekstra nødsentral som tas i bruk dersom kritisk infrastruktur faller bort.

Så jeg håper at vi får anledning til å diskutere dette videre, og at det kanskje blir en litt fyldigere del av det forslaget til NTP som statsråden legger fram i løpet av et års tid.

Borghild Tenden (V) [15:01:31]: Takk til Jan Sahl som setter dette viktige temaet i fokus.

Det som skjedde natt til onsdag den 28. november, tror jeg satte en støkk i oss alle. Jeg skrev selv et spørsmål til statsråden like etter hendelsen, og fikk til svar at hun tok dette meget alvorlig. Det har hun også bekreftet her i dag.

Én ting er at togtrafikken ble lammet da 800 tog ble helt eller delvis innstilt, noe som berørte 80 000 reisende – i tillegg ble bredbåndstilknytning og telefon borte for store bedrifter og viktige samfunnsfunksjoner som politiet, som interpellanten også var inne på.

Jeg merket meg spesielt at det ikke var reserveløsninger for strømforsyningen, og at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, som har tilsyn med elsikkerheten hos Jernbaneverket, ifølge media ikke var klar over at Jernbaneverket hadde både høyspentledninger, lavspenningledninger og signalkabler samlet i én kulvert. Dette synes jeg er urovekkende opplysninger, og jeg håper det kommer en avklaring på ansvarsforhold og at det blir gjort endringer på dette, slik at man for ettertiden har reserveløsninger. Det er det flere her som har vært inne på, og statsråden sa noe om det i sitt svar.

Nasjonal Sikkerhetsmyndighet uttalte til Aftenposten like etter hendelsen at de var bekymret for situasjonen på Oslo S, og at togstansen var en viktig påminnelse. Bekymringen knyttet seg selvsagt til sårbarheten når det gjelder sabotasje og terrorvirksomhet. Assisterende direktør i Nasjonal Sikkerhetsmyndighet var svært kritisk til Jernbaneverket fordi sikkerheten på infrastruktur ikke var bedre ivaretatt. De etterlyste også bedre samordning av tilsynsvirksomheten.

Etter debatten her i dag og etter statsrådens svar har jeg forventninger om at dette viktige området blir godt ivaretatt.

Hallgeir H. Langeland (SV) [15:03:42]: Eg synest det er bra at Stortinget etter initiativ frå representanten Jan Sahl har ein runde på den hendinga som me hadde i november, og som illustrerer kor sårbart Noreg er dersom ein berre hamnar i dei rette situasjonane, for å seia det sånn – ikkje minst når ein ser kor mykje ressursar ein bruker på ulik sikkerheit, f.eks. hannesikkerheit. Det blir brukt millionar av kroner på å gjerda inn hamnene for å sikra oss mot terror, noko som sannsynlegvis betyr minimalt i forhold til det det er tenkt å bety. På flyplassar bruker ein milliardar på å beskytte seg mot terroristar, noko som sannsynlegvis òg har veldig lita betydning, mens ein altså kan tenna ein liten brann i ein tunnel i Oslo – og så stoppar heile Oslo. Det bør få oss til å tenkja og ha litt perspektiv i det arbeidet me som nasjonale politikarar gjer i forhold til å prioritera det som viktig. Eg synest me bør ha ein gjennomgang av dette, som fleire har vore inne på, knytt opp mot korleis me faktisk bruker pengar på ein del område me ikkje burde ha brukt så mykje pengar på når det gjeld sikring og samfunnssikkerheit.

Så er det eit par problemstillingar som ikkje nokon har reist så langt, som eg synest er interessante frå min ståstad. Ein har hatt ei stadig oppsplitting av statlege selskap til mindre einingar, sånn at ein har fått stadig fleire aktørar. Til å begynna med den 28. november var det jo ingen som ville ta ansvaret for dette – men ein enda opp med å finna ein ansvarleg. Er det sånn at er det mange kokkar, blir det mykje søl? Er det det me ser konturane av? Bør ein tenkja seg om når ein driv og privatiserer og privatiserer? Mitt parti vil jo helst gå motsett veg. Er det sånn at me gløymer ein del perspektiv når me berre skal tenkja at det svarar seg, det er politisk fornuftig å privatisera, me kjem til å tena pengar på det, osv. – sånn som høgresida tradisjonelt argumenterer?

Eg trur nemleg at det skaper ein del nye problem som ein ikkje tenkte på då ein såg for seg kor billig det skulle bli å splitta opp statlege selskap. Det er ei problemstilling som me etter mi meining må sjå nærmare på i dei framtidige debattane.

Det er liksom litt sånn forlikstemning her i dag, det er ein litt mild tone, synest eg, for me har jo fått eit klimaforlik, som no pregar forsamlinga, og det er jo veldig bra. Eg synest òg det var interessante signal frå etatssjefane om NTP i dag, der ein har ei heilt anna fokusering på vedlikehald enn det ein har hatt før. Me politikarar er jo veldig opptekne av å ha eit eller anna symbol, eit monu-

ment som me skal byggja i eige fylket – ein ny veg eller ei ny jernbanestrekning e.l. No meinte ein at vedlikehald må ha eit heilt anna fokus enn det har hatt så langt. Det har jo denne regjeringa begynt å gjera noko med, i og med at me har vridd ein del over på vedlikehald – i motsetning til tidlegare regjeringar. Det er ting på gang, og det har positive konsekvensar i forhold til dei problemstillingane som me diskuterer i dag. Eg er overbevist om at dersom me bruker meir pengar på vedlikehald, så er det mindre risiko for at det skjer ulike uhell, som representanten Sahl er oppteken av å få fram i dag.

Så vil eg berre seia at eg synest Regjeringa ved statsråden har teke grep. Me legg òg opp til å gå vidare på problemstillinga, som statsråden sjølv sa, og eg trur det er lurt at me tenkjer litt på å ta problemstillinga, slik Sortevik og Helleland var inne på, inn i NTP og gjera noko meir med det. Det er eigentleg ei utfordring til høringsinstansane, der Høgre, Framstegspartiet og andre er representerte, å sørge for at det blir tema når NTP no går ut på høring, sånn at det faktisk får ein del fokus, og at det ikkje berre blir fokus på dei vegprosjekta som ein ikkje får med det forslaget som er lagt fram for etatssjefen.

Nok ein gong takk til representanten Jan Sahl. Eg ser fram til at me kan jobba saman om å gjera noko med dette viktige området òg.

Irene Johansen (A) [15:08:27]: Vi var mange som ble rammet av brannen på Oslo S da togene i østlandsområdet ble stående. For passasjerene og oss politikere var det helt uforståelig at brann og kortslutning i en kabel kunne lamme hele togtrafikken på Østlandet. Ifølge informasjonssjefen i NSB, Preben Kolstrup, ble halvparten av togtrafikken rammet. Det rammet togene i Stor-Oslo og tog fra Hamar, Drammen, Spikkestad, Halden, Mysen, Gjøvik osv. Alternativ transport ble satt opp, men det var ikke mulig å dekke behovet, så det ble kaos. Mange reisende kom ikke på jobb eller ble svært forsinket. Det ble også rettet sterk kritikk mot at det var dårlig informasjon til dem som ventet på togene.

Dette er selvsagt veldig alvorlig. Det er ikke akseptabelt at infrastrukturen er så sårbar at den kan lamme store deler av landet. Derfor stilte vi i Arbeiderpartiet – og de fleste andre – oss spørsmål om NSB og Jernbaneverket har god nok beredskap og gode nok risikoanalyser til å forebygge slike hendinger, og om hva disse etatene vil gjøre for å forhindre tilsvarende kaos i togtrafikken i framtiden. Sånn sett er jeg glad for at interpellanten har tatt opp denne debatten her i Stortinget, og jeg er glad for statsrådens redegjørelse i Stortinget i dag. Det viser at denne saken er tatt tak i og blir fulgt opp på en god måte, slik at vi i framtiden kan unngå slike hendelser.

Vi har også andre utfordringer – det har vi sett denne uken – i forhold til å få rettet opp andre feil som også kan lamme eller forsinke togtrafikken. Det har vi fått noen forslag til hvordan vi kan løse, i dag, i forslaget til NTP, som vi så skal debattere framover.

Jan Sahl (KrF) [15:11:13]: Jeg vil gjerne til slutt få lov til å takke alle representantene som har engasjert seg

og bidratt, for engasjementet i en viktig sak. Det ble sagt av representanten Hallgeir Langeland at det var en slags forsonende ånd i forsamlingen. Ja, det er ikke lagt opp til noen konfrontasjonslinje fra interpellantens side heller, for jeg tror nok at det er skiftende regjeringer og stortingsgrupper som sitter med et ansvar for oppfølging av samfunnssikkerheten. Ingen av oss kan vel slå seg for brystet og si at vi har gjort en fullgod jobb på området.

Det kom opp noen gode ideer underveis, slik det alltid gjør i interpellasjonsdebatter. Jeg er enig i det som representanten Arne Sortevik gav uttrykk for, og som ble videreført av Trond Helleland, at man når NTP legges fram, må få en litt bredere framstilling av samfunnssikkerhet i samferdselssektoren. Og jeg vil holde fast ved noe som jeg tror er særdeles viktig, og som flere av de andre representantene understreket, nemlig økonomi til samfunnssikkerhet. Med et stramt budsjett for etaten skal det betydelig vilje til å prioritere penger til å sikre en kulvert der det går kabler, når en har svære utfordringer på nettet, slik Jernbaneverket har. Jeg holder fortsatt på at samfunnssikkerhet må få en høyere prioritet når en legger budsjettene til de ulike etatene.

Vi skal få en samfunnssikkerhetsmelding, og jeg merket meg at samferdselsministeren var fornøyd med den involveringen etaten har i den meldingen. Jeg ser fram til at vi skal få en konstruktiv samfunnssikkerhetsdebatt også når det gjelder samferdsel, når vi får den meldingen til Stortinget.

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:13:31]: Debatten i Stortinget i dag viser at det å samtale om disse spørsmåla kan bringe oss vidare. Det kan bringe opp gode innspel og gode tankar om den vidare prosessen. Det som er sagt om NTP og dette temaet, er noko eg skal leggje meg på minnet. Eg er òg samd i oppmodinga i forhold til den lokale og regionale høyringa som går no – det er klart at det òg er viktig at desse spørsmåla vert tekne opp i den prosessen. Men det utkastet som me har fått frå fagetat og Avinor i dag, opnar sjølv sagt for at dette kan gjerast til eit større tema i Nasjonal transportplan enn det er gjort til no. Det vil òg verte ei avveging i forhold til den samfunnstryggleiksmeldinga som skal leggjast fram, kor ein vil plassere dei ulike innspela og tilbakemeldingane frå Stortinget på det som no vert gjort, og vi vil leggje til rette for at Stortinget får anledning til å debattere dette viktige temaet ytterlegare. Eg skal gjere det eg kan for at samferdsleområdet som ein viktig sektor i forhold til å sikre kritisk infrastruktur skal få sin rettmessige plass både i samfunnstryggleiksmeldinga og sjølv sagt òg i Nasjonal transportplan.

Det var ikkje så mange direkte spørsmål til statsråden i dei innlegga som har vore. Eg vil berre takke for ein interessant debatt, og har notert meg det som har kome av gode poeng, og det var ganske så mange, som eg skal ta med meg i det vidare arbeid.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er dermed avsluttet.

Sak nr. 7

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Per Sandberg og Bård Hoksrud om opprettelse av et statlig veiselskap som skal legge forholdene til rette for hurtig utbygging av et effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett basert på statlig finansiering (Innst. S. nr. 115 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:22 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Borghild Tenden (V) [15:17:13] (ordfører for saken): Dette representantforslaget fra representantene Arne Sortevik, Per Sandberg og Bård Hoksrud er et forslag om opprettelse av et statlig veiselskap som skal legge forholdene til rette for hurtig utbygging av et effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett basert på statlig finansiering.

Komiteen avviser dette forslaget med den begrunnelse at Statens vegvesen har utbygging av veier som en av sine viktigste oppgaver. Flertallet peker på at ulike modeller for lånefinansiering av prosjekter ikke endrer utgiftenes reelle karakter eller deres virkning i økonomien. Jeg regner med at flertallet, bestående av medlemmene fra regjeringspartiene, vil redegjøre for sine videre argumenter, og at også de andre partiene i komiteen samt forslagsstillerne vil redegjøre for sine syn.

Venstre er med på en merknad sammen med Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti der vi oppfordrer Regjeringen til å bruke OPS-ordningen, både på bakgrunn av at det er påvist raskere gjennomføring av prosjekter, og på bakgrunn av den positive evalueringen av ordningen. Venstre etterlyser også, sammen med de nevnte partier, lovnaden fra Soria Moria-erklæringen om en utredning av en ordning med prosjektfinansiering. Det regner jeg med – og oppfordrer til – at samferdselsministeren kommer tilbake til i sitt innlegg her i dag.

Svein Gjelseth (A) [15:19:11]: Framstegspartiet har tidlegare lansert eit eige vegselskap i media, og det mest positive eg kan kome på å seie om Framstegspartiet sitt forslag her i dag, er at det er bra at det ikkje berre vert fremma i media, men også i stortingssalen.

Så er det slik at vi allereie har Statens vegvesen, som nettopp har vegutbygging som ei av sine aller viktigaste oppgaver. Og Statens vegvesen gjer ein god jobb, noko som for så vidt heller ikkje forslagsstillarane trekkjer i tvil. Vi treng rett og slett ikkje eit eige vegselskap.

Eg kan vere samd med forslagsstillarane i at vi må sat-

se på vegutbygging i landet vårt. Eg og Arbeidarpartiet ønskjer sjølvstøtt større innsats på samferdsel generelt, og meiner betre infrastruktur effektiviserer samfunnet vårt. Vi ønskjer sterkt å få til samanhengande og føreseielege utbyggingar, og arbeider for å finne gode måtar å løyse dette på. Men uansett kor mange finurlege finansieringsløyningar og organisasjonsmodellar Framstegspartiet fremmar, er det som gir best samferdsel, auka løyvingar. Og som kjent har vår regjering nettopp auka løyvingane.

Det er allereie kjent at Framstegspartiet ikkje har nokon lojalitet til handlingsregelen, og vi hadde ikkje trengt dette forslaget for å få stadfesta det nok ein gong. Ei anna sak er at stadige gjentakningar av denne manglande respekten for handlingsregelen sikkert ikkje gjer det lettare for Framstegspartiet å oppnå ein god dialog med «draumepartnaren Høgre». Men dette uroar meg ikkje.

Vi har fleire ulike finansieringsmatar for utbygging av vegar i Noreg, ulike former for bompengefinansiering, lokale bidrag og forskottering. Desse finansieringsmåtane gir viktige bidrag til utbygging av vegnettet. Eg og Arbeidarpartiet er samstundes opptekne av at jernbanen og sjøtransporten har ei vesentleg konkurranseulempe av di infrastrukturen ikkje kan finansierast på same måten som for veg. Det uroar tydelegvis også etatane, som lanserer prosjektfinansiering i framlegget til NTP som vi fekk presentert tidlegare i dag. Men igjen: Det viktigaste for å få vegutbygging er å løyve pengar over statsbudsjettet – så enkelt og så vanskeleg.

Høgre er ivrige etter å ta i bruk Offentlig Privat Samarbeid og finn høve til å nemne det også i merknadene i denne saka. Vi fekk nylig frå TØI ein evalueringsrapport om OPS. Rapporten seier bl.a. at det er vanskeleg å seie om OPS er dyrare eller billigare enn vanleg vegutbygging. Vegutbygginga har gått raskt i OPS-prosjekta, og det er viktig for trafikantane, som får ny og tryggare veg tidlegare. Men rapporten seier også at det går an å få opp farten på vegutbygginga utan OPS. Den enklaste «modellen» er at Stortinget løyver nok pengar til å byggje dei store prosjekta samanhengande og i god driv.

Så er det klart at proffe investorar er flinke til å stille krav for at prosjekta skal drivast så effektivt som mogleg. Men på den andre sida må vi betale desse investorane i 20 år framover, og ein vesentleg del av investeringsbudsjettet vil gå til å dekkje ferdige OPS-prosjekt i mange år framover. Igjen, dette handlar først og fremst om vilje – og evne – til å leggje pengane på bordet. OPS er ein spanande del av debatten kring NTP og framtidig finansiering av infrastruktur. Oppretting av eit eige vegselskap bør ikkje verte ein viktig del av denne debatten.

Representantforslaget inneber også ei ein-sidig fokusering på utvikling av vegnettet mellom og omkring dei store byane. Denne delen av Framstegspartiet sitt forslag skal vi hugse på når vi er ute i distrikta og møter folk. Meir treng eg vel ikkje seie om den sida av saka.

Arne Sortevik (FrP) [15:23:36]: Det var jo en grusom dogmatisk salve, ikke uventet. Men det lever vi godt med.

Fremskrittspartiets tre representanter i transportkomiteen har fremsatt dette representantforslaget. Vi gjentar

forslaget i innstillingen, der vi har et forslag til, og jeg tar opp begge forslagene.

Foregående representant, fra Arbeiderpartiet, konkluderer med at det er penger over statsbudsjettet som er løsningen. «Så enkelt og så vanskeleg» er det, sier han. Det er åpenbart at det er veldig vanskelig. Vi har tidligere i dag tatt inn over oss fagetatens pålagte rammer til ny nasjonal transportplan, og der er det jo ytterst lite å glede seg over, tvert imot meget å gremme seg over. I tillegg til det dogmatiske verktøyet ved å øke rammene på statsbudsjettet, der altså vegutbygging fortsatt blir sett på som en utgift, kan vi se frem til mer bomskatt og sterke kjørerestriksjoner.

Fremskrittspartiet mener at flere ting må gjøres samtidig for at Norge skal få det veiløftet de kommende 10–15 årene som er nødvendig for å styrke norsk fastlandsøkonomis langsiktige vekstevne. Det nytter ikke å spare seg til fant, spesielt ikke når en er rikere enn de fleste. Norges paradoksale situasjon er jo at rikdommen fortsatt øker, riktignok med et lite fall nå i disse børskrakktider. Vi har på 17 dager mistet 40 milliarder kr – penger vi kunne brukt til å ta igjen omtrent hele etterslepet på veivedlikehold i Norge. Det er i høyeste grad en tanke å ta med seg videre.

Vi må etter Fremskrittspartiets syn ha nye finansielle virkemidler for å få et nødvendig veiløft. Vi må ha flere nye virkemidler, vi må ha flere verktøy i kassen til samferdselsministeren. I forbindelse med dette forslaget har vi i innstillingen pekt på to slike virkemidler. Hovedforslaget er et forslag om et statlig veiselskap som skal få statlige lån som tilbakebetales over lang tid, f.eks. 40 år. Hva oppnår vi da? Vi oppnår nettopp å skille investering fra utgift og kontantprinsipp i årlige statsbudsjetter – en av de store hindringene for at veibygging behandles nasjonaløkonomisk på en klok måte.

Bevilgning til årlig betjening av lån kan komme over statsbudsjettene, for å bruke foregående talers dogmatiske løsning, men veiselskapet kan gjennom statslån sikre avklart, langsiktig og derved forutsigbar finansiering. Usikkerheten omkring finansiering av store prosjekter er derved borte, og rammene kan økes dramatisk – det er kun 1/40 som skal dekkes inn i hvert års løpende statsbudsjett. Vi oppnår også mer. Vi kan bygge ut store, virkelig store prosjekter, vi kan få korridorutbygging. Så store prosjekter har vi hittil bare kunnet drømme om. Når de er finansiert, vil også de store – de virkelig store – internasjonale anleggssfirmaene komme. Da blir prisnivået lavere og tempoet raskere.

Departementets kommentarer er forutsigbart negative. Vi har i innstillingen vist til uttalelser knyttet til handlingsregelen, der både flertallet og en samlet komite peker på at det er viktig å styrke økonomiens vekstevne. Det er det vi mener at vårt forslag vil gjøre.

Det andre forslaget som er kommet med under behandlingen av saken, og som ligger i innstillingen, er et forslag om å legge til rette for etablering av regionale veiselskap. Denne regjeringen har avlyst sitt eget virkemiddel for å sikre utvidet, avklart og langsiktig finansiering av infrastruktur, nemlig prosjektfinansiering. Nå ser vi jo at fagetatene bringer det inn igjen i NTP-utkastet som er kommet i dag, men Regjeringen har så langt avvist det.

Gjenstående virkemiddel er altså bompenger. Det svaret vi har fått på spørsmål til statsråden tidligere, er at en er positiv til lokale initiativ. Det gjaldt et eksempel fra Nord-Odal kommune, der det heter i svaret at «finansieringen av tiltaket må skje innenfor påregnelige økonomiske rammer og uten særskilt statlig tilskudd».

Vi mener at etablering av regionale veiselskaper der eierne/interessentene gjennom flere ulike virkemidler kan betjene nødvendige lån til forskottering av bygging av veinlegg, er et alternativ med hensyn til dem som ønsker å ta reelle lokale initiativ og betale for å komme seg frem i køen, men uten å stille opp bomstasjon, for bomstasjon og bomskatt er en svært kostbar ordning.

Tiden tillater ikke mer.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik har tatt opp de forslagene han refererte til.

Jan Sahl (KrF) [15:28:58]: Fremskrittspartiet skal ha ros for sitt sterke engasjement for å få fart på infrastrukturutbygging i hele landet, og Fremskrittspartiet har kommet opp med mange kreative forslag. Fremskrittspartiet har det samme sterke engasjement på en rekke andre områder også, og bra er det, men problemet sett fra Kristelig Folkepartis synsvinkel er at regnestykket til slutt ikke går opp innenfor de rammer som resten av Stortinget forholder seg til.

Som saksordføreren allerede har gjort rede for, tar forslaget for seg en rekke sentrale og omfattende temaer og områder som inngår i de rammebetingelser veiutbygging i Norge skal forholde seg til. Hovedgrepet i forslaget er opprettelsen av et statlig veiselskap som skal legge forholdene til rette for hurtig utbygging av et effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett basert på statlig finansiering.

For det første er det fra Kristelig Folkepartis side viktig å understreke at vi har Statens vegvesen allerede i dag, som har ansvaret for utbygging av veier som sin viktigste oppgave. Vi har ikke tro på at en ren omorganisering til et statlig veiselskap vil ha noen virkning på effektiviteten i veiutbyggingen.

For det andre skal utbyggingen utelukkende skje med statlige midler. Dette er det kun Fremskrittspartiet som forfekter i Stortinget i dag. Lokal kreativitet og gode initiativ til et samvirke mellom trafikantbetaling og statlig finansiering har dannet grunnlaget for realisering av mange svært gode veiprojekt som ellers ikke ville blitt prioritert. Alle slike samvirkeprosjekt har Fremskrittspartiet stemt imot i Stortinget, og slike prosjekt vil heller ikke kunne realiseres gjennom det veiselskapet som Fremskrittspartiet foreslår.

Det er videre overraskende at Fremskrittspartiet nå vil prioritere veiutbygging mellom de store byene og gjøre det til en hovedoppgave for det nye veiselskapet. Kristelig Folkeparti vil ta hele landet i bruk, og kjenner seg ikke igjen i en slik tenkning.

Forslaget er heller ikke i tråd med den planlagte forvaltningsreformen som Kristelig Folkeparti har kjempet sterkt for. Hvis Regjeringen følger anbefalingen fra Stortinget, vil betydelige deler av dagens riksveinett bli overført fra staten til det regionale forvaltningsnivået.

Av disse grunnene vil Kristelig Folkeparti stemme imot forslaget.

Når det er sagt: Vi er enig med Fremskrittspartiet i at man må lete etter nye finansieringsformer som kan framskynde realiseringen av nye prosjekt og sikre en sammenhengende utbygging av store prosjekt. Vi hadde svært god erfaring med OPS i forrige regjeringsperiode. Det viser også evalueringen av de prosjektene som er gjennomført. Her har etter Kristelig Folkepartis syn de rød-grønne en utfordring i å legge ideologi til side og ta i bruk de gode erfaringene fra forrige regjering. Jeg håper det skal vise seg når Nasjonal transportplan blir lagt fram fra Regjeringen om et år.

Videre venter vi fortsatt på oppfyllelsen av Soria Moria-erklæringen – prosjektfinansiering skulle utredes. Vi har fått en orientering om at det i hvert fall på det nåværende tidspunkt ikke er mulig å gjennomføre. Etter Kristelig Folkepartis syn er det et glimrende forslag som vi gjerne skulle ha vært med på å gjennomføre. Men nå ser det dessverre ut som om det koker bort i kålen.

Både OPS og prosjektfinansiering lar seg svært godt gjennomføre med dagens organisering av Statens vegvesen. Etter Kristelig Folkepartis mening ligger kompromisset mellom Fremskrittspartiet og resten av opposisjonen her. La oss kjempe sammen for nye finansieringsløsninger i stedet for å komme opp med kreative omorganiseringer som ikke er i nærheten av å ha støtte i denne salen.

Ragnhild Aarflot Kalland (Sp) [15:33:58]: I denne saka er spørsmålet om ein skal opprette eit statleg vegselskap som skal vere basert på statleg finansiering. Det er slik at Senterpartiet arbeider målretta for å få utbygging av gode, trygge vegar og også for å få eit auka vedlikehald av vegnettet.

Ein registrerer her at forslagsstillaren søkjer etter nye løysingar. Det å leite etter svar på utfordringar kan vere ei positiv øving. Ofte kan nytenking vere vegen å gå. Andre tider vil den beste løysinga vere å halde på dei modellane ein har. Senterpartiet er av den meininga at å opprette eit statleg vegselskap ikkje er ei føremålstenleg løysing på utfordringar innan vegsektoren.

Gjennom svært lang tid, og under skiftande regjeringar, har det vakse fram eit stort etterslep når det gjeld både vedlikehald/drift og investering innan samferdselssektoren. Dette har denne regjeringa gripe fatt i og gjort noko med. Rammene til vegsektoren er vesentleg auka sidan regjeringsskiftet i 2005. Ramma til NTP er for fyrste gong oppfylt. Dette er viktig for å få ei god utvikling i landet innan så vel næringsutvikling som busetnad. Å prioritere samferdsel er ei investering – i bulyst, i etableringslyst, i trivsel og tryggleik for innbyggjarane i landet.

Det er fleire årsaker til at Senterpartiet ikkje ser det føremålstenleg å opprette dette vegselskapet. Statens vegvesen har i dag ansvar for utbygging og vedlikehald av vegar som sine mest sentrale oppgåver. Som ein har vore inne på, gjer dei det på ein god måte. Det er også slik at framlegget til forvaltingsreform inneber at det regionale forvaltingsnivået vil få tilført ansvar for betydelege delar av riksvegnettet.

Det er også slik at ei oppretting av eit statleg vegselskap ikkje gjev ein automatikk i at det vert større løyvingar til samferdsel. Det kan nok kanskje vere større grunn til å spørje om det ikkje vil krevje meir midlar til organisasjon, administrasjon og endring og såleis vil kunne føre til ein reduksjon av midlar til dei sentrale oppgåvene som nettopp vegbygging og vegvedlikehald.

Eg registrerer at forslagsstillaren, Framstegspartiet, i dette framlegget om å opprette eit statleg vegselskap også går vidare. Eg registrerer at Framstegspartiet i denne saka også gjer ei prioritering når det gjeld lokalisering av investeringsprosjekt. Framstegspartiet prioriterer at eit vegselskap fyrst skal starte utbygging av vegnett mellom dei største byane og av effektive transportløysingar rundt dei same byane. Senterpartiet vil ha ein demokratisk prosess gjennom handsaming av NTP før vi gjer desse prioriteringane.

Fagetatane sitt framlegg til NTP vart i dag offentleg. No skal det politiske arbeidet starte. Det arbeidet skal gå lokalt, regionalt og nasjonalt. Eit tema der vil vere å sjå på dei ulike finansieringsordningane. Senterpartiet vil delta i denne debatten.

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:38:00]: Representantforslag nr. 22 for 2007-2008, «om opprettelse av et statlig veiselskap som skal legge forholdene til rette for hurtig utbygging av et effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett basert på statlig finansiering», er nært i slekt med representantforslag nr. 27, frå dei same representantane. Den einaste forskjellen er at det forslaget handlar om jernbane, mens dette handlar om veg. Forslag nr. 22 omhandlar omfattande tema som kva tilknytning eit statleg organ for vedlikehald og utbygging av vegnettet skal ha, korleis ein slik aktivitet skal finansierast, og sist, men ikkje minst, prioritering av kva område innan vegsektoren det skal satsast på.

Eg registrerer at opposisjonspartia i merknadene sine i all hovudsak konsentrerer seg om eitt tema, nemleg korleis slik aktivitet kan finansierast. Dei andre delane av forslaget er snautt nok behandla i merknadene frå desse partia. Vidare har eg merka meg at ein samla komite viser til at Statens vegvesen har vegbygging som ei viktig oppgåve, og at ulike finansieringsmåtar for slik aktivitet ikkje endrar dei reelle verknadene i økonomien. Dette er eit viktig poeng i dagens situasjon, der presset i norsk økonomi er høgt. Det er ein klår samheng mellom rommet innanfor totaløkonomien og tilgangen på arbeidskraft for auke i offentleg forbruk og realinvesteringar – og tilsvarende i privat sektor. Debatten forslaget trekkjer opp, fører ingen annan stad enn til risiko for auka inflasjon og ubalanse i økonomien om me ikkje tek dette inn over oss.

Den siste tida har me observert og erfart ein stor prisvekst når det gjeld både jernbane og veg. Denne utfordringa vil ikkje verte endra om vi kjøper tenestene på avbetaling i staden for kontant. Eg skal ikkje bruke mykje tid no på korleis Regjeringa, i samarbeid med mine etatar, legg opp arbeidet for å møte prisauken i anleggsmarknaden, men Framstegspartiet sin

merknad om å sjå på moglegheita for større entreprisetilbod er eitt av dei mange alternativa som vert vurdererte.

Etter mi vurdering er merknadene frå opposisjonen samla sett eit klårt uttrykk for ei undervurdering av Stortinget si evne til å gjere fornuftige politiske val og prioriteringar. Det er difor med glede eg registrerer at fleirtalet understrekar at Statens vegvesen sine oppgåver fyrst og fremst skal gjevast prioritet gjennom løyvingar over statsbudsjettet. I forslaget til Nasjonal transportplan frå transportetatane, som vart lagt fram i dag, er det fagleg grunngevevne forslag om korleis dei meiner desse løyvingane skal disponerast. Både OPS og andre former for prosjektfinansiering er nemnde. Eg ser fram til å arbeide vidare med det i NTP-samanheng. Eg har likevel lyst til å minne om at berre dei tre OPS-prosjekta som er sette i gang i vegsektoren, krev årlege betalingar på i storleik 600 mill. kr når alle er ferdig bygde. Dei som måtte tru at ein slik sum ikkje merkast når budsjettet skal gjerast opp, må tru om igjen.

Når det gjeld merknaden frå opposisjonen om at dei ser fram til at ei utgreiing om prosjektfinansiering vil bli førelagd Stortinget, vil eg vise til brevet mitt datert 6. desember 2007, der eg orienterte om at ein slik gjennomgang vart gjeven i Gul bok for 2007.

Eg forstår dei gode intensjonane i dette forslaget, men dersom meininga med å etablere ulike låneordningar er å sikre gjennomføring av investeringar som elles ikkje når opp i prioriteringa, er dette å skjule realitetane og å omgå ei vurdering av effekten tiltaket har på totaløkonomien. I Sverige, som det vert vist til i ein merknad frå Framstegspartiet, er dette løyst ved at Riksgäldskontoret sine netto utlån til investeringar, som skjer innanfor stramme rammer, vert rekna med ved måling av finanspolitisk stramleik.

Departementet har, som komiteen er kjend med, fått gjennomført ei evaluering av dei førebelse erfaringane med dei ovanemnde OPS-prosjekta. Funna som vart gjorde, er ikkje overraskande. Regjeringa vil i sitt vidare arbeid leggje vekt på korleis me skal ta med oss dei positive effektane i form av kortare byggetid. Dette vil me sjølvsagt ta med oss inn i NTP-arbeidet som no startar for fullt frå Regjeringa si side.

Til slutt vil eg seie at eg er tilfreds med at fleirtalet i komiteen ønskjer at Statens vegvesen også i framtida skal ha ansvaret for utbygging og vedlikehald av det statlege vegnettet i Noreg.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Arne Sortevisk (FrP) [15:42:39]: To ting: Jeg merket meg en visitt til Sverige. Det er slik at Statistisk sentralbyrå, som har vurdert virkningene av Fremskrittspartiets alternative budsjett for 2008, peker på at når vårt alternativ ikke har prisdrivende effekt, og reduserer renten, er det bl.a. fordi vi bruker en del midler på investering og ikke på utgift. Så det er altså forskjell på virkningen innenlands – også når man vil ha en stram økonomi – om man bruker penger på utgift eller investering.

Så til forslag nr. 22, og nå spør jeg konkret: Er det noe til hinder i dag for at et lokalt initiativ kan bruke en ordning med et lokalt, regionalt veiselskap, hvis man sørger for finansiering selv, slik at det faktisk allerede i dag fremstår som et alternativ til bompengefinansiering, altså at man har en annen lokal finansiering i et lokalt initiativ for å få fart på veiutbygging i et spesifikt område?

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:43:41]: Me har jo allereie i dag ulike spleiselag der ein er inne med lokale midlar i vegprosjekt. Me har t.d. eit selskap som har evna å stille bortimot 40 mill. kr til rådvelde i samband med eit utbyggingsprosjekt som er på veg til Stortinget, nemleg saka om Kvivsvegen. Så det er jo ikkje noko nytt at ein stiller lokal kapital til rådvelde.

Det at ein eventuelt skal ha eit lokalt selskap for prosjekt som ikkje er bompengefinansierte, trur eg vil vere ei nyskaping, og det må sjølvsagt vurderast. Statsråden vil ikkje vende tommelen ned for eit slikt forslag. Eg vil vurdere det seriøst dersom det kjem opp lokale forslag. Eg veit at ein f.eks. i Rogaland drøftar den typen organisering.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 1824)

C a r l I. H a g e n gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Olemic Thommessen satt frem et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen iverksette en utredning om utforming og innføring av en Internett-basert tjenesteportal med det formål å gi oversikt og et sammenligningsgrunnlag mellom tilbudene, slik at det i større grad blir mulig å velge det beste tilbudet til det enkelte barn/den enkelte ungdom som skal plasseres utenfor hjemmet, øke kvaliteten på det samlede tilbudet samt bidra til full likebehandling mellom offentlige og private aktører.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:98 (2006-2007) - representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Elisabeth Aspaker, André Oktay Dahl, Sonja Irene Sjøli og Svein Flåtten om utredning og innføring av Internett-basert tjenesteportal til bruk ved kjøp av plasser i barnevernstiltak - vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 58 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.53.19)

Presidenten: I sakene nr. 2–6 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Arne Sortevik satt frem to forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen opprette et statlig veisel-skap, Statvei SF, som skal ha som hovedmål å legge forholdene til rette for utbygging og vedlikehold av et effektivt, sikkert og miljøvennlig nasjonalt veinett basert på statlig finansiering. Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at selskapet får langsiktige statlige lån med lav rente til sine prosjekter, og at selskapets utgifter til renter og avdrag dekkes gjennom de årlige statsbudsjett. Stortinget ber Regjeringen om at selskapet først tar fatt på utbygging av et effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett mellom de største byene og effektive transportløsninger rundt de samme byene.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest gjennomføre nødvendige tiltak og avklaringer som åpner for at lokale initiativ for å supplere statlig veibevilgning, kan organiseres gjennom regionale veisel-skap med egen finansiering og uten bruk av bompenger.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:22 (2007-2008) - representantforslag

fra stortingsrepresentantene Arne Sortevik, Per Sandberg og Bård Hoksrud om opprettelse av et statlig veisel-skap som skal legge forholdene til rette for hurtig utbygging av et effektivt, sikkert og miljøvennlig veinett basert på statlig finansiering - bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 83 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.11)

Sak nr. 8

Referat

- (116) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jørund Rytman og Tord Lien om å legge det frivillige verneforslaget til grunn for ferdigstillelsen av Trillemarka-Rollagsfjell (Dokument nr. 8:44 (2007-2008))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (117) Riksrevisjonens undersøkelse av Justisdepartementets samordningsansvar for samfunnssikkerhet (Dokument nr. 3:4 (2007-2008))
- (118) Riksrevisjonens undersøkelse av næringsutvikling i landbruket (Dokument nr. 3:5 (2007-2008))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
- (119) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Øyvind Korsberg og Kåre Fostervold om tiltak for å redusere landbruks-byråkratiet (Dokument nr. 8:43 (2007-2008))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.55.